

ชีวประวัติ

ปฐมวัย

หลวงพ่อบุชา สุขทุโท เป็นลูกอีสานโดยกำเนิด ท่านเกิดที่จังหวัดอุบลราชธานี เมืองนักปราชญ์ ในหมู่บ้านเล็ก ๆ แห่งหนึ่งของอำเภวารินชำราบ ชื่อบ้านก่อ เดิมเรียกว่าบ้านกันถั่วย เมื่อวันศุกร์ที่ ๑๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๖๑ (แรม ๗ ค่ำ เดือน ๗ ปีมะเมีย)

ท่านเป็นบุตรคนที่ ๕ ของนายมา และนางพิมพ์ ช่วงโชติ มีพี่น้องร่วมบิดามารดา ๑๐ คน สมัยที่ยังเป็นเด็ก หลวงพ่อบุชามีรูปร่างสมบูรณ์ อ้วนกลม พุงพลุ้ย คางมน ด้วยลักษณะแบบนี้เองทำให้เพื่อน ๆ ขนานนามท่านว่า “อึ้ง” ปากของท่านกว้างและเขี้ยวขึ้นเล็กน้อย อย่างที่คนอีสานเรียกว่าปากแหว หูของท่านไม่เท่ากัน พ่อพุทธ ทุมมาภรณ์ เพื่อนสนิทที่ชอบพอกับหลวงพ่อบุชามาตั้งแต่วัยเด็ก ได้เล่าถึงอุปนิสัยของเลี้ยวชาว่า เป็นคนช่างพูด และมีลักษณะผู้นำมาตั้งแต่เด็ก ๆ เมื่ออยู่กับหมู่เพื่อน ไม่ว่าจะเล่นหรือทำอะไรก็ตาม ท่านมักเป็นผู้วางแผนมอบหมายหน้าที่แก่คนอื่นเสมอ โดยปกติท่านเป็นคนอารมณ์ดี ร่าเริง วันไหนขาดท่าน หมู่เพื่อนจะเจียบเหงา คุยเล่นไม่ค่อยมีรสชาติเหมือนที่เคย

ลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งที่ปรากฏมาตั้งแต่เด็กคือ ความรักสันติ ไม่เคยมีใครเห็นท่านมีเรื่องราวทะเลาะเบาะแว้งเป็นปากเสียงกับใคร โดยเฉพาะการชกต่อยชกแข้งแข้งกับผู้อื่นแถมกว่านั้นยังไม่มีเลย ตรงกันข้ามเมื่อเพื่อนฝูงมีปัญหาขัดใจกัน ท่านจะเป็นผู้ไกล่เกลี่ยคลี่คลายให้เรียบร้อยได้ด้วยความสามารถอันเป็นลักษณะเฉพาะตัว ประกอบกับปกติท่านเป็นคนมีน้ำใจ โอบอ้อมอารี และให้ความเป็นธรรมแก่ทุกคนเสมอ เพื่อน ๆ ก็เลยเกรงใจ

หลวงพ่อึ้ง

วัยเด็กเป็นวัยที่ชอบเล่นเลียนแบบ โดยเฉพาะเด็กชายชาวบ้าน ชอบการเล่นที่ทะมัดทะแมง แข็งขัน ใช้กำลัง เช่น เล่นเป็นทหาร หรือตำรวจจับผู้ร้าย เป็นต้น แต่การเล่นเลียนแบบของเด็กชายชาค่อนข้างแปลก หลวงพ่อบุชได้เล่าถึงตัวท่านเองสมัยเป็นเด็กว่า

“ตอนเด็ก ๆ คิดอยากจะเล่นเป็นพระ ก็เลยตั้งตนเป็นสมภารขึ้นมา เอาผ้าขาวม้าห่มเป็นจีวร ถึงเวลาฉันเพล ก็ตีระฆังแก๊ง ๆ ให้เพื่อน ๆ ที่เล่นเป็นโยมอุปัฏฐาก เอาน้ำมาให้ แล้วรับศีลรับพร”

ไฟแรง

หลวงพ่อบุชได้เติบโตขึ้นมาในบรรยากาศอบอุ่นและมั่นคง ครอบครัวของท่านจัดว่ามีฐานะมั่งคั่ง ครอบครัวหนึ่งในหมู่บ้าน และมักสงเคราะห์ผู้ยากจนกว่าในยามข้าวยากมากแพงอยู่เสมอ ตัวท่านเองเป็นเด็กที่มีกำลังวังชา กระฉับกระเฉงว่องไว ธาตุไฟแรง กินจุเป็นนิสัย แต่ความที่ท่าน

เป็นคนขยัน ไม่อยู่นิ่ง จึงสามารถช่วยงานในครอบครัวได้เป็นอย่างดีตั้งแต่อายุน้อย งานหลักที่เด็กชายชาเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญมีอยู่ ๒ อย่าง คือ งานเลี้ยงควายและดูแลไร่ยาสูบ

ตื่นเช้ากินข้าวกินปลาเสร็จแล้ว เด็กชายชาก็เตรียมห่อข้าวแล้วต้อนควายออกจากคอก บ่ายหน้าไปทุ่งหญ้าปารก ยามว่างควายกินหญ้า ก็ออกหาอาหารธรรมชาติ เช่น กบ เขียด ปลา เห็ดหรือหน่อไม้ สำหรับมือเย็นของครอบครัว ตามแบบชีวิตของชาวชนบทภาคอีสานโดยทั่วไป

แต่งงานหนักคืองานในไร่ยาสูบ ซึ่งมีถึง ๔ - ๕ ไร่ ปีหนึ่ง ๆ ต้องช่วยรดน้ำพรุนดิน ดูแล เก็บเกี่ยวจนได้ผลผลิตเป็นยาสูบ ซึ่งใช้แลกเปลี่ยนกับผลิตผลอย่างอื่น เช่น อาหารและสิ่งของเครื่องใช้กับเพื่อนบ้านใกล้เคียง อย่างไรก็ดี แม้จะช่วยงานทางบ้านอย่างทะมัดทะแมงแข็งขันเมื่ออายุได้ ๙ ขวบ เด็กชายชาก็เริ่มสนใจในเรื่องของวัด หลังจากจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ จากโรงเรียนบ้านก่อแล้ว ก็คิดอยากไปเป็นเด็กวัด

เป็นศิษย์วัด

หลายสิบปีต่อมาเมื่อหลวงพ่อก้าวเข้าสู่วัยชราแล้ว มีชาวตะวันตกคนหนึ่งมาเยี่ยมวัดหนองป่าพง และกราบเรียนถามถึงแรงบันดาลใจที่ทำให้หลวงพ่อสนใจเข้าวัดตั้งแต่เด็ก หลวงพ่อให้คำตอบว่า

“ อ้อ ก่อนเป็นพระนี่แหละ คือมันมีนิสัยปัจจัยที่กลัวบาป เป็นคนซื่อสัตย์ไม่โกหกใคร นิสัยตรงไปตรงมาอยู่เสมอ ถึงแม่แบ่งของกันนะ ชอบเอาน้อยกว่าเขา เกรงใจเขา เป็นอย่างนี้เรื่อย ๆ มาตลอด เมื่อธรรมชาติอันนี้มันแก่ขึ้นมา มันเกิดความรู้สึกนึกคิดขึ้นมาว่า ไปวัด เราคิดอย่างนี้ไปถามเพื่อน เขาไม่เคยคิด มันเป็นของมันเอง เรื่องมันเป็นผลการกระทำนะ มันเป็นผลของมันเอง เราพิจารณาเรื่อย มันก็โตของมันเรื่อย ๆ มันเป็นเหตุให้ทำอย่างนี้ เป็นเหตุให้คิดอย่างนี้”

อีกโอกาสหนึ่งท่านเล่าให้โยมฟังที่เล่นที่จริงว่า ท่านเข้าวัดเพราะชี้แจงรดน้ำต้นยาสูบ และมีความรู้สึกอึดอัดเอือมระอากับงานทางบ้าน ซึ่งซ้ำซากจำเจ ดูไม่มีจุดจบ

“เราเป็นเด็กตัวเล็ก ๆ ไม่เคยได้สู้รบยากับเขาเลย แต่ตื่นเช้าขึ้นมา เขากลับไล่ให้เราไปรดน้ำต้นยาสูบเป็นร้อย ๆ ต้น มันน่าเจ็บใจ...” มีเหตุการณ์อย่างหนึ่ง ซึ่งเหมือนเป็นการจุดชนวนให้ความรู้สึกของหลวงพ่อบริบเปิดออกมา และทำให้ท่านเข้าวัดในที่สุด โยมพี่สาวของท่านได้เล่าไว้

“การไปเป็นศิษย์วัดก็ไม่ใช่เพราะว่าทางบ้านจัดการให้ แต่ท่านปรารถนาของท่านเอง โดยวันหนึ่งท่านช่วยพี่ ๆ น้อง ๆ ดำข้าว แต่ไม่ตั้งใจ พอดีสากดำข้าวหลวมต้องเอาไม้ไปตอกลิ้ม แต่ท่านไม่ยอมตอก คนอื่นไปตอก บังเอิญทำไม้ถูกท่าน ท่านคงเจ็บเลยโกรธ ร้องว่า ภูจะไปบวช”

หลังจากนั้นไม่นาน เด็กชายชาได้ขอให้พ่อแม่พาตัวไปฝากเป็นลูกศิษย์วัด พ่อแม่ก็ไม่ขัดข้อง และพาไปอยู่ในความอุปการะของพระอาจารย์ลีที่วัดบ้านก่อนอก เด็กชายชาจึงมีโอกาสดูเรียนรู้ กฏระเบียบและกิจวัตรประจำวันต่าง ๆ ตามวิสัยเด็กวัดเป็นครั้งแรก และเด็กชายพุ่มก็ได้มาเป็นศิษย์ของพระพร เด็กชายชาจึงมีเลี้ยวอีกมาอยู่เป็นเพื่อนร่วมสำนักด้วย

บรรพชา

หลังจากเข้าไปเป็นเด็กวัด ได้รับการอบรมพอสมควรและมีอายุถึงเกณฑ์บรรพชา ท่านเจ้าอาวาสเห็นว่าเป็นเด็กเรียบร้อย ทั้งขยันหมั่นเพียร รู้จักอุปัฏฐากรับใช้ครูบาอาจารย์ด้วยดี มาตลอด จึงจัดการให้ได้บรรพชาพร้อมกับเพื่อน ๆ อีกหลายคน ที่วัดบ้านก่อ โดยมีพระครูวิจิตรธรรมภาณี (พวง) เจ้าอาวาสวัดมณีวนาราม จ.อุบลราชธานี ในเวลานั้นเป็นพระอุปัชฌาย์ เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๔ ขณะนั้นหลวงพ่อยุได้ ๑๓ ปีพอดี

เมื่อบรรพชาแล้วนอกจากการท่องบทสวดมนต์ต่าง ๆ สามเณรฯ ได้เรียนหลักสูตรนักธรรมตรี และเรียนหนังสือพื้นเมืองที่เรียกว่า หนังสือตัวธรรม อย่างเชี่ยวชาญ

ลาสิกขาบท

ระหว่างที่บรรพชาอยู่นั้น สามเณรฯ ได้อุปัฏฐากรับใช้ครูบาอาจารย์รูปหนึ่งคือ ท่านอาจารย์ลัง จนได้รับความรักใคร่เอ็นดูจากท่านเป็นพิเศษ พระอาจารย์ลังได้เป็นธุระในการอบรมสั่งสอน และเอาใจใส่ดูแลการศึกษาเล่าเรียนของสามเณรอย่างใกล้ชิด เป็นเหตุให้ได้รู้จักกับครอบครัวของลูกศิษย์ด้วย เมื่อมีโอกาสว่างพระอาจารย์ลังก็มักชวนสามเณรกลับไปเยี่ยมบ้าน และไปปอยขึ้นทุกที บางทีก็อยู่จนดึกจึงกลับวัด ในระยะหลัง ๆ พระอาจารย์ลังก็ปรารภเรื่องทางโลกบ่อย ๆ จนกระทั่งวันหนึ่งก็ได้ชักชวนให้ลูกศิษย์ลาสิกขาบทไปด้วยกัน จิตใจของสามเณรน้อยก็หวั่นไหว เพราะศรัทธาในพระศาสนายังไม่หนักแน่นมั่นคงพอที่จะอยู่ต่อไปได้ถ้าอาจารย์จากไป เมื่อถูกครูบาอาจารย์ชวนบ่อย ๆ ก็เลยลาสิกขาตามไปในที่สุด ตอนนั้นอายุได้ ๑๖ ปี

ต่อมาไม่นาน ทิดลังก็ได้มาสู่ขอนางสาวสา ช่วงโชติ พี่สาวของเชียงฯ ไปเป็นภรรยา แต่ก็อยู่กินกันได้ไม่นาน

สองเกลอกลัวผี

เมื่อลาสิกขาบทกลับมาอยู่บ้านแล้ว เชียงฯ ก็ได้เป็นกำลังสำคัญของครอบครัวในกิจการงานต่าง ๆ โดยเฉพาะการทำนาซึ่งเป็นอาชีพหลักของครอบครัว ทำให้บิดามารดาได้รับความสุขสบายขึ้นพอสมควร อย่างไรก็ตาม เชียงฯ ก็รู้สึกอยู่บ่อย ๆ ว่าชีวิตคฤหัสถ์นั้นไร้แก่นสาร ดังที่ท่านเคยเล่าความรู้สึกของตนเองในตอนนั้น ให้ลูกศิษย์ฟังในภายหลังว่า

“เบือ ไม่อยากอยู่กับพ่อแม่ คิดไปก็เบือ คิดอยากไปคนเดียวเรื่อย ๆ ไม่รู้จะไปทางไหน มันเป็นอยู่อย่างนั้นหลายปีเหมือนกัน ขอบคิดในใจ เบือ มันเบืออะไรก็ไม่รู้ มันอยากจะไปไหน ๆ คนเดียว อันนี้เป็นอยู่ระยะหนึ่งถึงได้มาบวช นี่มันเป็นนิสัย แต่ว่าเราก็ไม่รู้มัน แต่ว่าอาการมันเป็นอยู่อย่างนี้ตลอดมา...”

แต่เมื่อยังไม่เห็นทางออก เชียงฯ ก็พยายามคิดเรื่องอื่นที่สนุกสนาน เช่นการเที่ยวเตร่กับเพื่อนฝูง เพื่อกลบเกลื่อนความเบือหน่ายนั้นเสีย

เพื่อนเที่ยวในวัยหนุ่มของเชียงซา ก็คือ เชียงพุฒ ทูมมารณ์ เพื่อนเล่นในวัยเด็กนั่นเอง ทั้งสองชวนกันไปเที่ยวสนุกสนานกับเพื่อนตามประสาหนุ่มชาวบ้านทั่ว ๆ ไป บางทีก็ชวนกันไปจับสาว บ้านใกล้เคียง บ้านใกล้เคียง ตอนนั้นเพื่อน ๆ ได้เห็นความอดทนของหลวงพ่อกแล้ว บางทีไปเที่ยวงาน บ้านอื่น เดินไปเดินกลับถึง ๓๐ กิโลเมตร เพื่อนอยากหยุดพักระหว่างทางบ้าง แต่ท่านไม่ยอมหยุดเลย ต้องไปให้ถึงบ้านก่อน

เชียงซาเป็นคนบ้านก้นถ้วย ส่วนเชียงพุฒอยู่บ้านกอใน ทั้งสองหมู่บ้านห่างกันประมาณ ๑ กิโลเมตร การไปมาหาสู่กันต้องเดินผ่านป่าดงอ้นจำปู ซึ่งเป็นที่หวาดกลัวของชาวบ้านแถบนั้น ฉะนั้นวันไหนไปเที่ยวด้วยกันแล้วกลับดึก ทั้งสองจะต้องนอนค้างที่บ้านของคนใดคนหนึ่ง เนื่องจากต่างคนต่างก็กลัวผีขนาดหนัก ไม่มีใครกล้าเดินกลับคนเดียว

พบรัก

ถึงแม้ว่านายพุฒได้พานายซาไปเที่ยวจับสาวในหมู่บ้านทั้งใกล้และไกลมาแล้วหลายแห่ง แต่ในที่สุดนายซาก็มามีความสัมพันธ์รักกับนางสาวจ่าย ซึ่งเป็นลูกติดแม่เลี้ยงของนายพุฒ ส่วนนายพุฒ เป็นลูกติดทางพ่อและอาศัยอยู่บ้านของตา ซึ่งอยู่ใกล้กันกับบ้านของนางสาวจ่าย เรื่องรักของ นายซาและนางสาวจ่ายนี้ ทุกคนในครอบครัวของนายพุฒก็รู้ดี และไม่มีใครรังเกียจ โดยเฉพาะ พ่อแม่ของสาวนั้นมีความพอใจรักใคร่นายซาเสมือนบุตรของตนเอง เพราะเห็นว่าเป็นคนหนุ่มที่มี คุณสมบัติเพียบพร้อม ทั้งโดยส่วนตัวและฐานะทางครอบครัว พ่อแม่สาวถึงกับกีดกันหนุ่มอื่นขนาด ไม่ยอมให้ขึ้นบันไดบ้านเลยทีเดียว

สองหนุ่มสาวได้ให้สัญญาต่อกันไว้ว่า จะรอจนกว่านายซาผ่านพ้นการเกณฑ์ทหาร แล้วบรรพ ทดแทนคุณบิดามารดาสัก ๑ พรรษาเสียก่อน หลังจากนั้นเมื่อทุกอย่างพร้อม ก็จะได้แต่งงานกันทันที เวลานั้นนายซามีอายุได้ ๑๙ ปี ส่วนสาวเจ้าอายุเพียง ๑๗ ปี

เสียรักเพราะนา

ย่างเข้าฤดูฝน ทุกบ้านต่างขมิ้นมันจัดเตรียมเครื่องมือในการทำนา นายซาก็ เช่นเดียวกัน ได้จัดสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ บรรทุกเกวียน เคลื่อนย้ายออกไปสู่กระท่อมกลางนา แล้วก็นอนอยู่กับการเตรียมงาน มีการจัดหาอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น คราด ไถ แอก จอบ ไว้ให้พร้อม รอการปักดำ ทำนา

ส่วนทางบ้านของนายพุฒและนางสาวจ่าย บิดามารดาของคนทั้งสองปรึกษารื้อกันในเรื่อง การทำนา ซึ่งกำลังเป็นปัญหาเพราะขาดแรงงานสำคัญ ทั้งสามีภรรยาเห็นพ้องต้องกันว่า ควรจะ ให้นางสาวจ่ายแต่งงานมีคู่ครองเสีย จะได้มีสามีมาช่วยทำนา แต่ก็มองไม่เห็นว่าจะให้แต่งงานกับใคร นายซาที่หมายปองอยู่นั้นเล่าก็ยังไม่พร้อมสักที คงต้องรออีกหลายปี ในที่สุดฝ่ายสามีจึงโพล่งออกมา ว่า “ให้แต่งงานกับไอ้พุฒลูกชายของเรานี้แหละ” ด้วยเหตุผลและความเหมาะสมคือทั้งสองหนุ่มสาว

รู้จักสนิทสนมกันดีอยู่แล้วเหมือนพี่น้อง แต่ไม่ได้ร่วมบิดามารดาเดียวกัน ประกอบกับเหตุผลทางเศรษฐกิจด้วย เข้าทำนอง “เรือล่มในหนอง ทองจะไปไหน” ส่วนนายพุมและนางสาวจ่าย แม้จะรู้สึกกระอักกระอ่วน เพราะมีความรู้สึกต่อกันเหมือนพี่น้องจริง ๆ แต่ก็ไม่กล้าปฏิเสธหรือขัดขึ้น ความประสงค์ของพ่อแม่ได้

ไม่ยอมเสียเพื่อน

หลายปีต่อมา หลวงพ่อได้พูดถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจ ขณะที่ท่านได้ทราบข่าว ซึ่งไม่เคยคาดคิดว่าจะมีขึ้นได้ ให้ลูกศิษย์ฟัง

“เมื่อตอนที่ผมอายุ ๑๘ ผมชอบผู้หญิงคนหนึ่ง เขาก็ชอบผมเหมือนกัน ชอบกันไปก็ชอบกันมา ตามแบบฉบับชาวบ้าน ผมหลงรักเขาจนติดลิ้น ภาษาชาวบ้านก็ว่า จะเอาเป็นเมียมันแหละ ผมฝันว่า จะมีเขามาอยู่ข้างเคียง ช่วยกันทำไร่ทำนา หากินกันไปตามประสาโลก อยู่มาวันหนึ่งผมกลับจากนา สวนทางกับเพื่อนรัก เขาบอกผมว่า ซา...อีนางเราเอาแล้วนะ ผมฟังแล้วตัวชาไปหมดซึ่มไปหลาย ชั่วโมง นึกถึงคำหมอดูว่าผมจะไม่มีเมีย แต่มีลูกเยอะ ตอนนั้นผมก็สงสัยว่า จะเป็นไปได้อย่างไร”

แต่ในที่สุดนายซาก็ทำได้ไม่โกรธแค้นเพื่อน เพราะรู้ว่าเขาไม่มีเจตนาจะหักหลังท่าน หากจำใจปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ใหญ่ แต่ความผิดหวังครั้งนี้เป็นบทเรียนเรื่องความไม่แน่นอนที่ถึงใจ กลายเป็นคำที่ท่านใช้บ่อยที่สุดในการอบรมลูกศิษย์ลูกหาของท่านในเวลาต่อมา

นายซายังรักษาความสัมพันธ์อันดีกับนายพุมเสมอ เหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น แต่สำหรับแม่จายนั่นตรงกันข้าม หลวงพ่อเล่าว่า ท่านต้องระวังตัวมาก แม้เมื่อบวชแล้ว ถ้าเห็นแม่จายมา ท่านต้องรีบหลบเข้าป่าไป

เจ็ดปีแรกที่บวช หลวงพ่อยอมรับว่าท่านยังตัดอาลัยในแม่จายไม่ขาดเลย จนออกธุดงค์ เจริญกรรมฐานแล้วนั้นแหละ ความรู้สึกจึงค่อยจางหายไป เมื่อท่านเป็นเจ้าอาวาสวัดหนองป่าพง แล้ว ระหว่างการอบรมพระเณรในเรื่องโทษของกาม หลวงพ่อมักพูดถึงพ่อพุมในฐานะคนที่มีบุญคุณต่อท่านมาก “ถ้าเขาไม่แต่งงานกับแม่จายผมคงไม่ได้บวช” ท่านว่าอย่างนั้น แต่เมื่อเราดูบารมีอันเต็มเปี่ยมของหลวงพ่อแล้วก็สันนิษฐานได้ว่า ถ้าอุปสรรคนี้ไม่เกิดขึ้นก็คงจะมีอย่างอื่น เพราะชีวิตของท่านค่อย ๆ ก้าวเข้าไปสู่ความร่มเย็นของพระธรรมอย่างไม่มีสิ่งใดขวางกั้นได้

หวุดหวิด

ในชีวิตแห่งการประพฤติปฏิบัติของหลวงพ่อ มารร้ายที่คุกคามและทำลายพรหมจรรย์ของท่าน ทำให้ต้องต่อสู้ขับเคี่ยวกันอยู่หลายปีกว่าจะเอาชนะได้ ก็คือกามราคะหรือความต้องการทางเพศ สมัยยังหนุ่มก่อนที่จะได้อุปสมบท ก็เคยมีเหตุการณ์ซึ่งทำให้ท่านต้องต่อสู้ และเอาชนะ กามราคะเสมือนเป็นการชิมलग ก่อนที่ท่านจะได้พบกับการต่อสู้อันหนักหน่วง และยึดเยื้อในเพศบรรพชิตภายหลัง เรื่องมีอยู่ว่า

สมัยที่บวชเป็นสามเณรอยู่นั้น ท่านได้รู้จักคุ้นเคยกับรุ่นพี่คนหนึ่งซึ่งบวชเป็นพระ แม้เมื่อสึกหาลาเพศออกมาแล้ว ก็ยังคงไปมาหาสู่กันด้วยความรักและนับถือเสมือนพี่น้องเสมอมา

ต่อมาเพื่อนรุ่นพี่คนนั้นเกิดป่วยหนักและถึงแก่กรรมลง นายชาก็ไปช่วยงานศพตั้งแต่วันแรกจนกระทั่งพิธีเผาศพผ่านไป เพื่อน ๆ ที่ไปช่วยงานพากันกลับหมด เหลือนายชาติสนิทสนมคุ้นเคยกับครอบครัวนี้มากมีความเป็นห่วงว่าภรรยาและลูก ๆ ของผู้ตายจะรู้สึกว้าเหว่ จึงได้פקค้ำคินอยู่เป็นเพื่อนก่อน ถึงเวลาเข้านอนภรรยาและลูก ๆ ของผู้ตายก็นอนในห้อง ส่วนนายชาติเขาจัดให้นอนคนเดียวที่ชานบ้าน คืนแรกผ่านไปโดยไม่มีอะไรเกิดขึ้น แต่คืนที่สอง ตกตึกภรรยาของผู้ตายก็แอบมานอนอยู่ข้าง ๆ พร้อมทั้งจับมือของนายชาติไปลูบไล้เรือนร่างของนาง แต่นายชาติก็แกล้งทำเป็นนอนหลับเหมือนไม่รับรู้อะไร เมื่อนางเห็นว่าจะไม่ได้รับการตอบสนอง ก็ลุกเดินกลับเข้าไปในห้องนอนอย่างเดิม

คืนนั้นจิตใจของนายชาติคงปั่นป่วนและสับสน แต่อย่างไรก็ตามก็นับเป็นการเอาชนะความระแคะระคายครั้งแรกในชีวิต ชนะด้วยความอดทน เพราะความเคารพเพื่อนที่เพ็งล้นบุญ เพราะความสำนึกในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมมีพลังมากกว่ากิเลส ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีจึงได้ตั้งมั่นเป็นที่พึ่งของนายชาติในขณะนั้น

จากเหตุการณ์ครั้งนี้จะเห็นคุณธรรมคือความอดทนและความละเอียดอ่อนของนายชาติ ซึ่งกลายเป็นคุณธรรมเด่นของท่านในเวลาต่อมาเมื่อครองเพศบรรพชิต ความรู้สึกสลดสังเวชที่เกิดขึ้นจากการได้สัมผัสความจริงของโลกมายาแห่งขมาราวาสวิสัยเป็นครั้งแรกนี้ ได้กระตุ้นความคิดบางอย่างที่ก่อตัวอยู่ลึก ๆ ภายในจิตใจของท่านให้ค่อย ๆ เจริญงอกงามขึ้นมา เป็นความตั้งใจอันแน่วแน่ที่จะออกบวชเพื่อหาทางหลุดพ้นให้ได้

อุปสมบท

เมื่ออายุครบ ๒๑ ปี และทราบว่าไม่ต้องเข้ารับราชการทหาร นายชาติตัดสินใจออกบวชด้วยความชื่นชมยินดีของพ่อแม่ กำหนดการอุปสมบทมีขึ้นในวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๔๘๒ เวลา ๑๓.๕๕ น. ที่พัทธสีมาวัดก่อใน ตำบลธาตุ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

โดยมี ท่านพระครูอินทราสารคุณ เป็นพระอุปัชฌาย์

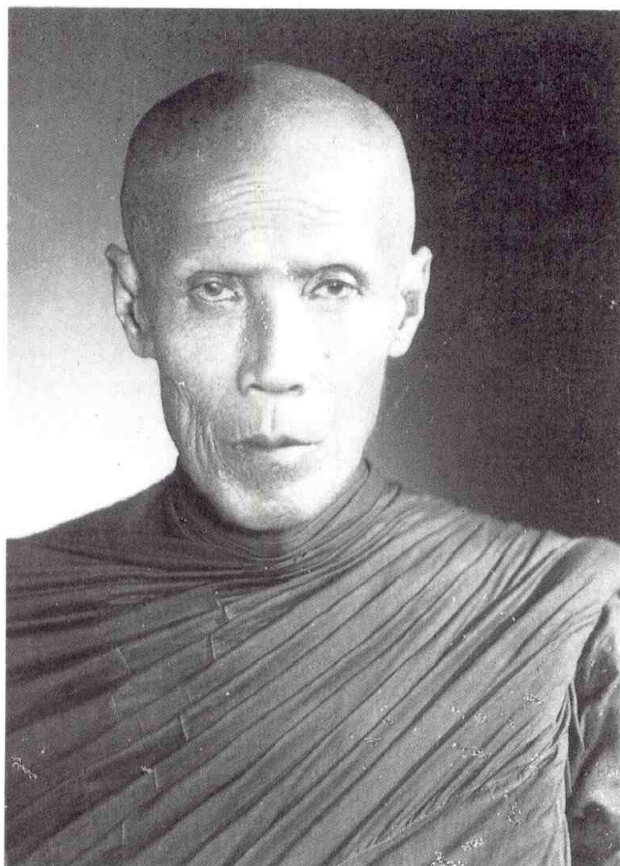
พระครูวิรุฬสุตการ เป็นพระกรรมวาจาจารย์

พระอธิการสวน เป็นพระอนุสาวนาจารย์

ได้รับฉายาว่า สุภทฺโท (ผู้เจริญด้วยดี)

เมื่อบวชแล้วได้จำพรรษาที่วัดก่อนอก ๒ พรรษา ระหว่างนั้นได้ศึกษาปริยัติธรรมและสอบนักธรรมชั้นตรีได้ด้วย หลายปีต่อมาหลวงพ่อได้พูดถึงความรู้สึกต่อนบวชใหม่ให้ลูกศิษย์ลูกหาฟังว่า

“ตอนผมบวชครั้งแรกไม่ได้ฝึกฝนหรอก แต่วามันมีศรัทธา จะเป็นเพราะกำเนิดก็ไม่ว่า พระเณรที่บวชพร้อม ๆ กัน ออกพรรษาแล้วสึก เรามองเห็นว่า เอ ไ้อพวกนี้ยังงั้นกันน้อ แต่เรา

ท่านพระครูอินทสารคุณ
(พระอุปัชฌาย์ของหลวงพ่อ)

ไม่กล้าพูดกับเขา เพราะเรายังไม่เข้าใจความรู้สึกของเรา มันตื่นเต้น แต่ภายในจิตใจของเรา ก็ว่ามันโง่มาก บวชมันบวชยาก สึกมันสึกง่าย นี่บุญน้อยไม่มีบุญมาก เห็นทางโลกมีประโยชน์มากกว่าทางธรรมะ นี่เราก็เห็นไป แต่เราไม่พูด เรามองดูแต่ในจิตของตัวเอง

เห็นเพื่อนภิกษุที่บวชพร้อม ๆ กัน สึกกันไปเรื่อย ๆ บางทีก็เอาเครื่องแต่งตัวมาใส่ เข้ามาเดิน เราเห็นมันเป็นบ้าหมดทุกกระเปียดเลย แต่เขว่ามันดี สวย สึกแล้วจะต้องไปทำอย่างนั้น อย่างนี้ แล้วก็มาเห็นอยู่ในใจของเรา ไม่กล้าพูดให้เพื่อนฟังว่า คิดอย่างนั้นมันผิด ก็ไม่กล้าพูด เพราะว่าตัวเรายังเป็นของไม่แน่นอนอยู่ ว่าศรัทธาของเรานี้มันจะยังยืนยาวไปถึงขนาดไหน อะไร ๆ ก็ยังไม่กล้าพูดกับใครเลย พิจารณาแต่ในจิตของตนเรื่อย ๆ

พอเพื่อนสึกไปแล้วก็ทอดอาลัย ไม่มีใครอยู่แล้วนะชักเอาหนังสือปาฏิโมกข์มาดู เลยท่องปาฏิโมกข์สบาย ไม่มีใครมาล้อเลียนเล่นอะไรต่อไป ตั้งใจเลย แต่ก็ไม่ได้พูดว่าอะไร เพราะเห็นว่าการปฏิบัติตั้งแต่นี้ไปถึงชีวิตจะหาไม่ บางทีก็อายุ ๗๐ ปีก็มี ๘๐ ปีก็มี จะพยายามปฏิบัติให้มันมีความนึกคิดเสมอ ไม่ให้คลายความเพียร ไม่ให้คลายศรัทธา จะให้มันสม่ำเสมอ อย่างนี้มันยากนัก จึงไม่กล้าพูด

คนที่มาบวชก็บวชไป ที่สึกก็สึกไป เราดูมาเรื่อย ๆ อยู่ไปก็ไม่ว่า จะสึกก็ไม่ว่า ดูเพื่อนเขาไป แต่ความรู้สึกภายในจิตใจของเราว่า “ไอ้พวกนี้มันไม่เห็นชัด”

อย่างไรก็ตาม ธรรมคำพระบวชใหม่ก็มักมีปัญหาหลายอย่าง โดยเฉพาะเรื่องอาหาร

การขบฉัน หลวงพ่อก็เช่นเดียวกัน ท่านได้เล่าความลำบากของท่านในเรื่องนี้ให้ฟังว่า

“ไม่ใช่ไม่ทุกข์ขณะขณะปฏิบัตินี้ มันต้องทุกข์ ยิ่งพรรษาหนึ่งพรรษาสองนี้แหละยิ่งทุกข์ พระหนุ่ม เณรน้อยยิ่งทุกข์มาก ผมนี่มันเคยทุกข์มามาก ทุกข์กับอาหารการกินนี่ก็ยิ่งทุกข์ ก็เราอายุ ๒๐ ปี มาบวช มันกำลังกินกำลังนอนจะว่าอย่างไรกับมันล่ะ บางครั้งก็นั่งเฝ้าคิดถึงแต่ของกินของอยาก อยากกิน ตากล้วยตานี อยากกินตำส้มมะละกอ ทุกอย่างนั้นแหละ น้ำลายอย่างนี้ไหลยืด นี่แหละได้ทรมานมัน ทุกสิ่งทุกอย่างมันไม่ใช่ของง่ายนะ”

ออกศึกษาต่างถิ่น

บ่ ออกจากบ้าน บ่ ผู้ห่อหมกทางเที่ยว บ่ เขียนวิชาห่อนลิ้มความผู้
(ไม่ออกจากบ้าน ก็ไม่รู้จักทางเดิน ไม่เรียนวิชา ก็ไม่มีความรู้)

ภษิตอีสานบทนี้พระเจ้าจำได้ดี ประกอบกับได้พิจารณาเห็นว่า ครูบาอาจารย์ในท้องถิ่น ที่ชำนาญในการสอนไม่ค่อยมี หลังจากสอบนักธรรมตรีได้แล้ว พระชาจึงตัดสินใจไปแสวงหาความรู้ ในต่างถิ่น ในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ จึงได้ย้ายออกจากวัดก่อนออกไปพำนักยังวัดสวนสวรรค์ อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งในสมัยนั้นยังเรียกว่าวัดแห่ เพราะมีดินลูกรัง (หินแห่) เป็นจำนวนมากในละแวกนั้น แต่เนื่องจากวัดนี้ยังไม่มีสำนักเรียน พระชาจึงต้องไปเรียนหนังสือที่สำนักเรียนวัดโพธิ์ตาก ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากวัดสวนสวรรค์เท่าใดนัก เลิกเรียนแล้วก็เดินทางกลับมาพักที่วัดสวนสวรรค์ ที่พักมีกุฏิอยู่ ๒ หลัง และศาลาโรงธรรม ๑ หลัง มีภิกษุ สามเณร และศิษย์วัดพักเต็มไปหมด ภายในศาลาโรงธรรมบางครั้งก็มีพวกทหารเข้ามาขอพักอาศัยด้วย เพราะสมัยนั้นกำลังอยู่ในระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพา อาหารการขบฉันไม่ค่อยสมบูรณ์ เพราะมีภิกษุสามเณรอยู่กันเป็นจำนวนมาก แม้จะอาศัยอาหารที่ได้จากการบิณฑบาตด้วยก็ไม่เพียงพอ หมู่บ้านที่อาศัยบิณฑบาตได้ก็มีไม่กี่บ้าน ส่วนน้ำดื่มน้ำใช้ตักจากบ่อ ซึ่งอยู่ห่างจากเขตวัดออกไปประมาณ ๑ กิโลเมตร น้ำอาบน้ำสรงอาศัยแม่น้ำมูล ซึ่งทำน้ำอยู่ห่างจากวัดไม่มากนัก

ปี พ.ศ. ๒๔๘๕ หลังจากศึกษาปริยัติธรรมที่วัดนี้เป็นเวลา ๑ พรรษาแล้ว ก็ยังไม่เป็นที่พอใจนัก จึงเดินทางจากวัดสวนสวรรค์ อำเภอพิบูลมังสาหาร มุ่งสู่สำนักเรียนวัดบ้านหนองหลัก ตำบลเหล่าบก อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีพระครูอรรถธรรมวิจารณ์เป็นเจ้าอาวาส แต่ขณะที่ไปอยู่เป็นฤดูแล้งอาหารการขบฉันฝืดเคือง เพื่อนที่ไปด้วยเกิดไม่ชอบใจ ปรบร้าวให้พาไปอยู่สำนักอื่น ทั้ง ๆ ที่ตัวท่านก็ชอบอาศัยของอาจารย์ที่วัดหนองหลัก แต่ไม่อยากจะใจเพื่อน จึงได้เดินทางไปอยู่กับท่านมหาแจ้งที่สำนักเรียนวัดบ้านคั่งใหญ่ อำเภอนานาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี ได้จำพรรษาศึกษานักธรรมชั้นโทและบาลีไวยากรณ์ พอถึงปลายปี ทราบผลการสอบว่า สอบนักธรรมชั้นโทได้ เมื่อเห็นว่าพักอยู่ที่นั่นเป็นเวลาอันสมควรในปี พ.ศ. ๒๔๘๖ จึงได้กลับไปอยู่กับท่านพระครูอรรถธรรมวิจารณ์ วัดบ้านหนองหลัก ตำบลเหล่าบก อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานีตามเดิม

ปี พ.ศ. ๒๔๘๖ เป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ มีความสนใจ และความอุตสาหะพยายามให้การศึกษามากขึ้น ได้ตั้งใจศึกษานักธรรมชั้นเอกและเรียนไวยากรณ์ซ้ำอีกครั้ง ที่สำนักของท่าน พระครูธรรมจริยาจารย์ แห่งวัดบ้านหนองหลัก เพราะมีความพอใจในการเรียนการสอนของสำนักเรียนแห่งนี้เป็นอย่างมาก ขณะเดียวกันก็ตั้งความหวังไว้อย่างเต็มที่ว่า ผลของการสอบปลายปี คงจะเป็นที่น่าภาคภูมิใจอย่างยิ่ง ลืมไปสนิทว่า อนิจจังนั้นยังทำหน้าที่ของมันอยู่ตลอดเวลาอย่างเงียบ ๆ และพร้อมที่จะแสดงตัวทุกเมื่อ

หลังจากออกพรรษา ปวารณาและกรณีกฐินผ่านไป พระเจ้าได้รับข่าวจากทางบ้านว่า โยมบิดาป่วยหนัก ทำให้เกิดความลึกลับใจพะวักพะวงทั้งห้วงการศึกษาทั้งห้วงโยมบิดา แต่ก็คิดว่า โยมบิดานั้นเป็นผู้มีพระคุณอย่างล้นเหลือ ควรที่เราจะตอบแทนพระคุณท่านตามฐานะที่จะพึงกระทำได้ ส่วนเรื่องการเรียนหากเราไม่ตายเสียก่อน คงจะมีโอกาสได้ร่ำเรียนอีกตามปรารถนา

ในที่สุดท่านจึงตัดสินใจทั้งดำรับตำราและการสอบนักธรรมไว้เบื้องหลัง รีบรุดกลับบ้านเพื่อเยี่ยมดูอาการป่วย และช่วยในการรักษาพยาบาลโยมบิดาจนสุดความสามารถ แต่ก็ได้พบว่าอาการของคนป่วยมีแต่ทรงกับทรุดอย่างน่าวิตก

คำขอสุดท้ายของพ่อ

นับตั้งแต่ลูกชายได้อุปสมบทแล้ว พ่อมาภูมิใจในตัวพระลูกชายยิ่งนัก ด้วยสังเกตเห็นว่ามี ความเอาใจใส่ต่อการบวชเรียนเป็นอย่างดี

เมื่อไรก็ตามที่พระชาามีโอกาสได้พบปะเยี่ยมเยียนโยมบิดามารดา โยมบิดามักปรารภเรื่อง

ความเป็นอยู่ในเพศสมณะกับพระลูกชายเสมอ และได้ขอร้องด้วยความเป็นห่วงว่า

“อย่าลาสิกขานะ อยู่เป็นพระอย่างนี้แหละดี ลีอกออกมามันยุ่งยากลำบากหาความสบายไม่ได้”

ซึ่งทุกครั้งท่านก็ได้แต่นิ่งมิได้โต้ตอบประการใด แต่ในครั้งนี้ ต่อหน้าโยมบิดาที่กำลังป่วยหนัก และได้ออกคำสั่งเกมขอร้องอีกครั้ง ซึ่งเป็นครั้งสุดท้าย ท่านจึงได้ให้คำตอบที่ทำให้โยมบิดาพอใจมากกว่า “ไม่สึกหรอก จะสึกไปทำไม”

นอกจากความห่วงกังวลว่าพระลูกชายจะลาสิกขาแล้ว โยมบิดาก็ยังห่วงอนาคตในการศึกษานักธรรมของท่าน มากกว่าที่จะคำนึงถึงอาการเจ็บป่วยในชั้นวิกฤตของตัวเองเสียอีก เมื่อทราบว่าเหลือเวลาอีก ๔ - ๕ วันจะถึงวันสอบ ก็เตือนให้พระลูกชายกลับวัด เพื่อจะได้ไม่เสียโอกาสในการสอบ แต่หลังจากพระเจ้าได้พิจารณาอาการของโยมบิดาแล้ว ก็ได้ตัดสินใจอยู่กับผู้บังเกิดเกล้าจนถึงวาระสุดท้าย รวมเวลาได้ ๑๓ วัน ที่ท่านได้กลับบ้าน และเป็นฐานะในการดูแลเฝ้ารักษาพยาบาลอย่างเต็มที่ จนกระทั่งโยมบิดาถึงแก่กรรมในที่สุด

ปลงธรรมสังเวช

ระหว่างที่ได้เฝ้าดูแลรักษาพยาบาลโยมบิดาที่ป่วยหนัก กระทั่งถึงแก่กรรมนั้น หลวงพ่อได้พิจารณาถึงธาตุกรรมฐาน พิจารณาดูอาการที่สังขารทั้งมวลเกิดขึ้นแล้ว ย่อมเสื่อมสลายไป เกิดความสังเวชใจว่า อันชีวิตย่อมสิ้นสุดลงแค่นี้หรือ จะยากดีมีจน ก็พากันดิ้นรนไปหาความตาย ซึ่งเป็นปลายทางของชีวิต ความแก่ ความเจ็บ ความตาย เป็นสมบัติสากลที่ทุกคนจะต้องเผชิญ จะยอมรับหรือไม่ ก็ไม่เห็นหนีพ้นสักราย

เมื่องานเผาศพโยมบิดาเสร็จสิ้นลงไปแล้ว หลวงพ่อก็เดินทางกลับสำนักวัดบ้านหนองหลัก เพื่อศึกษาเล่าเรียนต่อ แต่บางวันบางโอกาสเมื่อได้ระลึกถึงภาพของโยมบิดาที่นอนป่วยร่างซูบผอม อ่อนเพลีย นึกถึงคำสั่งของโยมบิดาและนึกถึงภาพที่ท่านสิ้นใจไปต่อหน้า ยิ่งทำให้เกิดความสลดสังเวชใจ ความรู้สึกเหล่านี้ปรากฏขึ้นเป็นระยะ ๆ ทำให้ท่านมั่นใจและปักใจแน่วแน่ว่า ชีวิตนี้จะต้องอุทิศให้กับการประพฤติปฏิบัติ เพื่อพาตัวเองให้พ้นทุกข์ในชาตินี้ให้ได้ จนถึงกับตั้งสัตย์อธิษฐานกับตัวเองว่า

“อาละ ชาตินี้เราจะมอบกายอันนี้ ใจอันนี้ ให้มันตายไปชาติหนึ่ง จะทำตามคำสอนของพระพุทธเจ้าทุกประการเลย จะทำให้มันรู้จักในชาตินี้ ถ้าไม่รู้จักก็ลำบากอีก จะปล่อยวางมันเสียทุกอย่าง จะพยายามทำ ถึงแม้ว่ามันจะทุกข์ มันจะลำบากขนาดไหน ก็ต้องทำชีวิตในชาตินี้ ให้เหมือนวันหนึ่งกับคืนหนึ่งเท่านั้น ทิ้งมัน จะทำตามคำสอนของพระพุทธเจ้า จะทำตามธรรมะให้มันรู้ทำไมมันยุ่งยากนัก วัฏสงสารนี้...”

ปีนั้น ท่านได้เริ่มแปลหนังสือธรรมบท อันเป็นหลักสูตรเบญจย ๓ ในสมัยนั้นด้วย และได้เริ่มฝึกสมาธิ แต่เริ่มต้นก็ไม่ค่อยราบรื่นนัก ดังที่หลวงพ่อบรรยายกับลูกศิษย์ว่า

“ภาวนาปีแรกไม่ได้อะไร มีแต่ภาวนาของอยากของกินวุ่นวายไปหมด แยกมากเหลือเกิน

บางครั้งนั่งอยู่เหมือนได้กินกล้วยจริง ๆ รู้สึกเหมือนหักกล้วยเข้าปากอยู่อย่างนั้น มันเป็นของมันเอง เหล่านี้มีแต่เรื่องการปฏิบัติทั้งนั้น แต่ว่าอย่าไปกลัวมัน มันเป็นมาหลายภพหลายชาติแล้ว เราได้มาฝึกมาหัด ทุกอย่างแสนยากแสนลำบาก”

คืนวันหนึ่ง ในปี พ.ศ. ๒๔๘๗ นั้น โยมแม่พิมพ์ได้ฝันไปว่า พันหลุดออกมา ๒ ซี่ รู้สึกเสียใจและเสียดายมาก แต่ทันใดนั้นมีคนมาบอกว่า “ไม่เป็นไรพันธรรมาหลุดออกก็ช่างมัน จะเอาพันทองคำมาใส่ให้ใหม่” เมื่อรู้สึกตัวขึ้น ก็มีความสงสัยในความฝันนั้น อยู่ต่อมาปรากฏว่ามีต้นโพธิ์เกิดขึ้นข้างหลักปักราวบันไดบ้าน ต้นโพธิ์นั้นเจริญเติบโตเร็วผิดสังเกต ด้วยความแปลกใจจะคนกับความดีใจและความสงสัย จึงได้เล่าให้ท่านพระครูฯ ที่วัดพัง

ท่านพระครูฯ ได้บอกโยมแม่พิมพ์ว่า “นับเป็นบุญของโยมที่มีต้นไม้นี้มาเกิดขึ้น เป็นต้นไม้พันธุ์เดียวกับที่พระพุทธองค์อาศัยนั่งตรัสรู้ แต่ต้นโพธิ์ไม่ควรอยู่ที่บ้าน จะไม่เหมาะสม ควรนำไปปลูกไว้ที่วัด อันเป็นที่สักการะบูชาจะเหมาะสมกว่า”

โยมแม่พิมพ์จึงสั่งให้ลูกชายคนเล็กคือ นายบรรพต ช่างโชติ กับชาวบ้าน นำต้นโพธิ์ไปปลูกไว้ที่วัดใหม่ทองสว่าง

เข็มทิศเปลี่ยนทาง

ในระหว่างพรรษา ปี พ.ศ. ๒๔๘๗ นั้น หลังจากแปลหนังสือธรรมบทไปหลายเล่มแล้ว หลวงพ่อได้นึกเปรียบเทียบการประพฤติปฏิบัติของตนกับภิกษุในครั้งพุทธกาล รู้สึกว่าช่างห่างไกลกันลิบลับ เปรียบเทียบกันไม่ได้เลย จิตใจจึงเริ่มเบื่อหน่ายต่อการศึกษา คิดว่าคงไม่ใช่ทางพ้นทุกข์ และพระพุทธองค์คงจะไม่มีพุทธประสงค์ให้บวชมาเพื่อเรียนอย่างเดียว จึงอยากศึกษาทางปฏิบัติดูบ้าง เพื่อจะได้ทราบว่ามีความแตกต่างกันเพียงใด แต่ยังมองไม่เห็นครูบาอาจารย์ผู้พอจะเป็นที่พึ่งได้ จึงตัดสินใจกลับมายังวัดก่อนนอก

ฤดูแล้งปี พ.ศ. ๒๔๘๘ หลวงพ่อได้ทราบข่าวว่ามีครูบาอาจารย์ทางอำเภอเดชอุดมที่สอนการปฏิบัติกรรมฐาน ท่านจึงเดินทางไปศึกษาแนวทางที่วัดปีเหล่อ อำเภอเดชอุดม ระยะเวลาหนึ่งแต่รู้สึกว่ายังไม่ถูกจริตจึงกลับมาอยู่วัดก่อนนอกตามเดิม และปี พ.ศ. ๒๔๘๘ ได้จำพรรษาที่วัดก่อนนอกอีกครั้งหนึ่ง

ในพรรษานั้นหลวงพ่อก็มีโอกาสตอบแทนคุณครูบาอาจารย์ ด้วยการแบ่งเบาภาระด้านการสอนปริยัติธรรม ขณะสอนได้สังเกตเห็นว่าภิกษุสามเณรไม่จริงจังต่อการเล่าเรียน บางรูปขาดความเคารพ เรียนเอาพอเป็นพิธี เกียจคร้าน ก็ยิ่งสลดใจต่อความเป็นอยู่ของนักบวชที่ขาดการปฏิบัติมากขึ้น

นอกจากสอนนักธรรมแล้ว ในพรรษานั้นหลวงพ่อก็ได้สมัครสอนนักธรรมเอกด้วย ซึ่งก็ปรากฏว่าสอบได้ แต่พอออกพรรษา ท่านก็จัดเตรียมบริวารสำหรับจาริกธุดงค์ เพื่อออกแสวงหาครูบาอาจารย์ด้านการปฏิบัติดังที่ได้ตั้งใจไว้ต่อไป

เริ่มชีวิตจุดดั่ง

ต้นปี พ.ศ. ๒๔๘๙ พระชาได้ชวนพระถวัลย์เป็นเพื่อนร่วมเดินทาง และทั้ง ๒ รูป ได้ออกจุดมุงสู่ภาคกลางเดินไปเรื่อยจนผ่านดงพญาเย็นถึงหมู่บ้านยางคู่ ตำบลยางคู่ จังหวัดสระบุรี เมื่อได้พักอยู่ที่นั่นระยะหนึ่ง จึงพิจารณาเห็นว่าได้เดินทางโดยไม่มีจุดหมายนานพอสมควรแล้ว ควรหาที่ที่เหมาะสมที่มีครูบาอาจารย์อยู่เป็นที่พึ่งจะดีกว่า จึงเดินทางเข้าสู่จังหวัดลพบุรี มุ่งสู่วัดเขาวงกต สำนักของหลวงพ่อกา แต่ก็น่าเสียดายว่า หลวงพ่อกาท่านมรณภาพเสียแล้ว เหลือแต่พระอาจารย์วรรณ ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของหลวงพ่อกาอยู่ดูแลสั่งสอนแทน แต่ก็ยังได้อาศัยศึกษาระเบียบข้อปฏิบัติที่หลวงพ่อกาท่านวางไว้ และได้อ่านคติพจน์ที่หลวงพ่อกาเขียนไว้ตามปากคำ และตามที่อยู่อาศัยเพื่อเตือนใจ ทั้งได้มีโอกาสศึกษาพระวินัยจนเป็นที่เข้าใจยิ่งขึ้น

ในพรรษานี้ นอกจากการศึกษาพระวินัยจากหนังสือ *วิสุทธิมรรค* และ *บุพพสิกขาวัณณนา* แล้ว หลวงพ่อยังได้รับคำแนะนำจากพระอาจารย์ชาวกัมพูชารูปหนึ่ง เป็นผู้แตกฉานทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ ซึ่งได้เข้ามาอยู่ในประเทศไทย เพื่อสอบทานพระไตรปิฎกไทย พระอาจารย์รูปนี้ท่านมีความจำที่แม่นยำมากในพระวินัยบัญญัติ มีความรู้แตกฉานในคัมภีร์ แต่ท่านเป็นพระจุดดั่งชอบอยู่ตามป่าตามเขา สำหรับพระอาจารย์ชาวกัมพูชารูปนี้ มีเรื่องหนึ่ง ซึ่งทำให้หลวงพ่อรู้สึกชื่นชมและสรรเสริญน้ำใจของท่านอยู่เสมอก็คือ

วันหนึ่งหลวงพ่อกาได้ศึกษาพระวินัยกับพระอาจารย์หลายข้อ มีอยู่ข้อหนึ่งท่านบอกคลาดเคลื่อนไปตามปกติเมื่อได้ศึกษาพระวินัยและทำกิจวัตรแล้ว ถึงเวลากลางคืน หลวงพ่อกาชอบขึ้นไปเดินจงกรมนั่งสมาธิอยู่บนหลังเขา วันนั้นประมาณ ๔ ทุ่มกว่า ขณะที่กำลังเดินจงกรมอยู่ ได้ยินเสียงกิ่งไม้แห้งดังกรอบแกรบใกล้เข้ามา ๆ ท่านเข้าใจว่าคงเป็นงูหรือสัตว์อย่างอื่นออกหากิน แต่พอเสียงนั้นดังมาใกล้ ๆ ท่านก็มองเห็นว่าเป็นพระอาจารย์ชาวกัมพูชาท่านเอง จึงถามว่า

“ท่านอาจารย์มีธุระอะไรครับ จึงได้มาดึก ๆ ดื่น ๆ ”

“ผมบอกวินัยท่านผิดข้อหนึ่ง “ พระอาจารย์ชาวกัมพูชาตอบ

“ท่านอาจารย์ไม่ควรลำบากถึงขนาดนี้เลย ไฟส่องทางก็ไม่มี เอาไว้พุงนี้จึงบอกผมใหม่ก็ได้ครับ” หลวงพ่อกากราบเรียนด้วยความเกรงใจ

“ไม่ได้ ๆ เกิดผมตายไปคืนนี้ ท่านนำไปสอนคนอื่นผิด ๆ อีก เป็นบาปเป็นกรรมเปล่า ๆ” พระอาจารย์ชาวกัมพูชายืนยันเจตนารมณ์ และเมื่อท่านได้บอกพระวินัยใหม่เรียบร้อยแล้วก็กลับไปทำให้หลวงพ่อกาซึ่งในน้ำใจของพระอาจารย์รูปนั้นมาก ว่าท่านมองเห็นประโยชน์ของผู้เป็นอย่างแท้จริง แม้มีความผิดพลาดเพียงเล็กน้อยก็ได้ประมาท ไม่รอให้ข้ามวันข้ามคืน รีบแก้ไขทันที เป็นตัวอย่างที่น่าสรรเสริญและถือปฏิบัติตามอย่างยิ่ง

เชือกกรรม

การปฏิบัติของหลวงพ่อกาที่เขาวงกตในขณะนั้นรู้สึกว่าย่างไม่แบบคายเท่าใดนัก ท่านได้ทดลอง

วิธีการภาวนาหลายอย่าง วันหนึ่งนึกถึงครั้งยังเป็นสามเณรอยู่ที่วัดก่อนนอก เคยได้เห็นพระกรรมฐานมีลูกประจำห้อยคอ สำหรับใช้ภาวนากันลืม จึงคิดอยากจะได้มาภาวนาทดลองดูบ้าง มองไปเห็นลูกตะแบกกลม ๆ อยู่บนต้น ครั้นจะไปปลิดเอามาเองก็กลัวจะเป็นอาบัติ

วันหนึ่งมีพวกลิงพากันมาหักกิ่งไม้ รูดลูกตะแบกเล่น หลวงพ่อจึงเก็บเอาลูกตะแบกเหล่านั้นมา แต่ไม่มีอะไรร้อยให้เป็นพวง จึงถือเอาไว้ เวลาภาวนาจับบทหนึ่งก็ปล่อยลูกตะแบกลงกระป๋องลูกหนึ่งทีละลูกจนครบ ๑๐๘ ลูก ทำอยู่อย่างนั้น ๓ คืน จึงเกิดความรู้สึกว่าไม่ถูกจริต จึงได้หยุดนับลูกตะแบก แม้ในการเจริญอานาปานสติภาวนา หลวงพ่อก็ยังแสวงหาจุดพอดีอยู่เช่นกัน

“แม้ในการสงสัยอยู่ว่าสมาธิเป็นอย่างไรหนอ คิดหาไป นั่งสมาธิไป จิตยิ่งฟุ้ง ยิ่งคิดมาก เวลาไม่นั่งกลับค่อยยังชั่ว แหม! มันยากจริง ๆ ถึงยากก็ทำไม่หยุด ทำอยู่อย่างนั้น ถ้าอยู่เฉย ๆ แล้วสบาย เมื่อตั้งใจว่าจะทำให้จิตเป็นหนึ่ง ยิ่งเอาใหญ่ มันยังงัน ทำไม่จึงเป็นอย่างนี้ ต่อมาจึงคิดได้ว่า มันคงเหมือนลมหายใจเรานี้กระมัง ถ้าว่าจะตั้ง ให้หายใจน้อย หายใจใหญ่ หรือให้มันพอดี ดูมันยากมาก แต่เวลาเดินอยู่ ไม่รู้ว่าหายใจเข้าออกตอนไหน ในเวลานั้นดูมันสบายแท้ จึงรู้ว่า อ้อ! อาจจะเป็นอย่างนั้นก็ได้ เวลาเราเดินไปตามปกติ มิได้กำหนดหายใจ มีใครเคยเป็นทุกข์ถึงลมหายใจบ้างไหม? ไม่เคย สบายจริง ๆ ถ้าไปนั่ง ตั้งใจเอาให้มันสงบ มันก็เลยเป็นอุปาทานยึดใส่ ตั้งใส่ หายใจสั้น ๆ ยาว ๆ เลยไม่เป็นอันกำหนด จิตเกิดมีทุกข์ยิ่งกว่าเก่า เพราะอะไร? เพราะความตั้งใจของเรากลายเป็นอุปาทานเข้าไปยึด เลยไม่รู้เรื่อง มันลำบาก เพราะเราเอาความอยากเข้าไปด้วย”

ปี ๒๔๘๙ ที่หลวงพ่อดำพรพรษาที่วัดเขาวงกตนั้น ได้มีเหตุการณ์แปลกอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งทำให้ท่านเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของ หลักการประพฤติปฏิบัติ ยิ่งขึ้น

วันหนึ่งขณะที่ขึ้นไปอยู่หลังเขา หลังจากได้เดินจงกรมและนั่งสมาธิแล้ว หลวงพ่อก็เตรียมตัวพักผ่อน ด้วยเหตุที่ท่านเป็นคนกลัวผี แม้จะกล้าขึ้นไปอยู่โดดเดี่ยวเช่นนั้น ท่านก็ยังต้องท่องเวทมนต์คาถากันภูติผีปีศาจก่อนจำวัดเสมอ แต่วันนั้นเชื่อความบริสุทธิ์ของตนเอง จึงไม่ได้ท่องคาถาอะไร ขณะที่กำลังเคลิ้มจะหลับ ปรากฏเหมือนมีอะไรมารัดที่คอ แน่นเข้า ๆ เทบหายใจไม่ออก ทั้งนี้จะเป็นอุปาทานของท่านเองที่เคยสวดมนต์กันดีแล้วไม่ได้สวด หรือจะเป็นปรากฏการณ์จริงก็ไม่อาจทราบได้ อย่างไรก็ตาม ท่านยังมีสติอยู่ คงภาวนาพุทโธ ๆ เรื่อยไป จนอาการค่อย ๆ คลายออกไป พอลืมตาได้ แต่ร่างกายยังกระดิกไม่ได้ จึงภาวนาต่อไปจนพอกระดิกตัวได้ แต่ยังลุกไม่ได้ เอามือลูบตามตัว นึกว่ามีไข้ตัวของตัวเอง ภาวนาจนลุกขึ้นนั่งได้แล้ว ท่านก็รู้สึกมั่นใจว่า เอาตัวรอดได้นี้ด้วยอำนาจของการภาวนา พุทโธ และสำนึกว่าเรื่องนี้เกี่ยวข้องกับความบริสุทธิ์ของศีล เรื่องเช่นนี้จะเป็นอันตรายเฉพาะกับคนทุศีลเท่านั้น

ท่านก็เลยได้ข้อคิดว่า เวทมนต์คาถาต่าง ๆ นั้นไม่ใช่เรื่องจำเป็นอะไร เป็นความมกมายเท่านั้น ที่สำคัญคือ การรักษาศีลและฝึกอบรมจิต นับตั้งแต่นั้นมาท่านก็เพิ่มความระวังสำรวม โดยเฉพาะเรื่องศีลมิให้มีความบกพร่องเกิดขึ้น ปัจจัย (เงิน) และสิ่งของที่ได้มาโดยไม่บริสุทธิ์ตาม

พระวินัย ท่านก็สละหมด และปฎิญาณว่าสิ่งใดที่ไม่บริสุทธิ์และไม่ถูกต้องตามพระวินัย จะไม่ยอมรับ ไม่เกี่ยวข้อง และไม่ล่วงละเมิดเป็นอันขาด

แต่สำหรับกามราคะนั้นก็คงเป็นปัญหาที่หลวงพ่อดึงต้องใช้ความพยายามอย่างหนักหน่วงต่อไป เพราะเป็นเรื่อง “ยากยิ่งสิ่งเดียว” สำหรับท่านยิ่งนัก

ในระหว่างที่ยังเป็นพระนวกะ กามราคะเคยทำให้ท่านมีความคิดไขว่ไขวจนเกือบถลำ

“สมัยก่อนผมก็เคยคิดเหมือนกัน เมื่ออายุพรรษาได้ ๕ - ๖ พรรษานี้ถึงพระพุทธเจ้า ปฏิบัติ ๕ - ๖ พรรษาก็ปฏิบัติได้แล้ว แต่เรามันห่วงโลก มันอยากจะกลับไปอีกแหละ จะไปสร้างโลกสักพักหนึ่ง จะดีละกระมัง มันจะได้รู้เรื่องอะไรต่ออะไรดี พระพุทธองค์ท่านก็ยังมีราหูลเวีย ไอ้เรามันจะเกินไปละกระมัง ก็นั่งภาวนาไปเรื่อย ๆ ก็เลยเกิดความรู้มา ดีเหมือนกัน แต่พระพุทธเจ้าองค์นี้น่ากลัวจะไม่เหมือนองค์ก่อน มันมาต่อต้านนะ องค์นี้น่ากลัวจะจมลงไปโคลนเลย มันจะไม่เหมือนพระพุทธเจ้าองค์ก่อนละกระมัง นี่มันต่อต้านกันเรื่อยมา...”

ดังนั้น ในพรรษาที่แปดนี้ หลวงพ่อก็เริ่มหาวิธีกำจัดกามราคะ แต่ยังไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่หวังไว้

“ไม่ดูหน้าผู้หญิงเลยตลอดพรรษา พุดก็พูดได้แต่ไม่ดูหน้า แต่ตามันถึบขึ้นนะ มันอยากจะดูเขา แทบตาย ไปบิณฑบาตอยู่ลพบุรี เดินมา ออกพรรษาดูชื่อว่า ผู้หญิงเราไม่ดูหน้าตั้ง ๓ เดือนแล้ว กิเลส มันคงจะโถมไปแล้วกระมัง พอมันตั้งใจ มันก็ดูปั๊บ โอ! เครื่องแต่งตัวแดง ๆ ประหลาดมา วูปตาเลย โอ้ย! แย้งฮาอ่อนหมด แหมนี่ก็กว่าเมื่อไรหนอมันจะหมดกิเลส ทำใจเลยนะ มันไม่ใช่อย่างนั้น มันต้องเกิดจากการภาวนาให้รู้เรื่องตามความเป็นจริงของมัน แต่แรก ๆ ก็ต้องออกห่างกัน”

หลวงปู่มั่น ฐิตฺตฺโต

ในระหว่างที่จำพรรษาอยู่ที่เขาวงกตนั้น หลวงพ่อได้ยินเรื่องราวของ พระอาจารย์มั่น ฐิตฺตฺโต ผู้มีคุณธรรมสูง ชำนาญด้านวิปัสสนาธุระ มีประชาชนเคารพเลื่อมใสมาก และเล่าลือกันว่าเป็นพระอรหันต์ ได้มาจำพรรษาอยู่ที่วัดป่าหนองผือใน อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร โดยโยมอินทร์มรรคทายกวัดเขาวงกตเล่าให้ฟังและแนะนำให้ไปนมัสการ เพราะเคยอยู่ปฏิบัติรับใช้หลวงปู่มั่นมาแล้ว และซาบซึ้งในปฏิปทาของท่านเป็นอันมาก เมื่อออกพรรษาแล้ว หลวงพ่อพิจารณาเห็นว่า พระอริยเจ้ากำลังสนใจในการท่องเที่ยวบิณฑบาต ครอบงำให้ท่านลงไปเรียนต่อที่กรุงเทพฯ จึงได้ตกลงแยกทางกับเพื่อนสหธรรมิกซึ่งได้ติดตามมาจากวัดบ้านก่อ ส่วนตัวหลวงพ่อก็จะเดินธุดงค์ไปนมัสการหลวงปู่มั่น ในการเดินธุดงค์ครั้งนี้มีพระไปด้วยกัน ๔ รูป ซึ่งรวมทั้งพระชาวภาคกลาง ๒ รูป พวกเขากันเดินทางย้อนกลับมาที่จังหวัดอุบลราชธานี พักที่วัดก่อนออกชั่วคราว แล้วจึงเดินทางต่อมุ่งหน้าไปยังจังหวัดสกลนคร

คืนที่สิบคณะธุดงค์เดินทางถึงพระธาตุพนม นมัสการพระธาตุและพักที่นั่น ๑ คืน แล้วออกเดินทางไปอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม แวะนมัสการพระอาจารย์สอนที่ภูค้อเพื่อศึกษาข้อวัตรปฏิบัติของท่าน พักอยู่ที่นั่น ๒ คืนจึงเดินทางต่อไป แต่ได้แยกทางกันเป็น ๒ พวก เพราะตัวท่านเองตั้งใจว่า ก่อนไปถึงสำนักหลวงปู่มั่น ควรจะสนทนาธรรมและศึกษาข้อปฏิบัติจากพระอาจารย์องค์อื่น ๆ ไปด้วยในระหว่างทาง เพื่อจะได้เทียบเคียงกันดู

จากภูค้อคณะที่ไปด้วยกันได้รับความลำบากเหน็ดเหนื่อยมาก สามเณร ๑ รูปกับอุบาสก ๒ คน

เห็นว่าตัวเองคงไปไม่ไหวจึงลากลับบ้านเดิม แต่หลวงพ่อกับพระอีก ๒ รูป เดินทางต่อไป โดยไม่ยอมเลิกล้มความตั้งใจ และในที่สุดคณะของท่านก็ได้เดินทางถึงสำนักของหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต วัดหนองผือนาโน อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร

พออย่างเข้าสำนัก หลวงปู่รู้สึกประทับใจทันทีในบรรยากาศอันสงบวิเวกและร่มรื่นด้วยหมู่แมกไม้ธรรมชาติ ได้เห็นลานวัดสะอาดสะอ้าน เห็นกิริยามารยาทของพระภิกษุสามเณรเป็นที่น่าเลื่อมใส จึงเกิดความพอใจมากกว่าสำนักใดๆ ที่เคยสัมผัสมา พอถึงตอนเย็น ได้เข้ากราบนมัสการหลวงปู่พร้อมด้วยศิษย์ของท่าน เพื่อฟังธรรมร่วมกัน หลวงปู่มั่นได้ซักถามเรื่องราวต่างๆ เช่น อายุพรรษา และสำนักที่เคยปฏิบัติมาแล้ว เมื่อหลวงพ่อกกราบเรียนว่า มาจากสำนักพระอาจารย์เภา วัดเขาวงกต จังหวัดลพบุรี พร้อมกับเอาจดหมายของโยมอินทร์ที่ฝากมาถวายหลวงปู่มั่น ท่านก็ปรารภว่า “ท่านเภาก็เป็นพระแท้ องค์หนึ่งในประเทศไทย”

ต่อจากนั้นท่านก็ให้อิโวาท ปรารภถึงเรื่องนิกายทั้งสองคือ ธรรมยุติและมหานิกายซึ่งเป็นเรื่องที่ติดข้องอยู่ในใจของหลวงพ่อก่อนหน้านั้นแล้ว โดยหลวงปู่มั่นได้ชี้แจงว่า การประพฤติปฏิบัตินั้น ถ้าถือพระธรรมวินัยเป็นหลักแล้ว ก็ไม่ต้องสงสัยในนิกายทั้งสอง ดังนั้นไม่มีความจำเป็นที่หลวงพ่อกจะต้องญัตติเข้าธรรมยุตินิกายตามครูบาอาจารย์ เช่น ที่ลูกศิษย์ลูกหาของหลวงปู่มั่นนิยมทำกัน อีกประการหนึ่ง ทางมหานิกายก็จำเป็นต้องมีพระผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเช่นเดียวกัน หลวงปู่มั่นได้ให้เหตุผลกับหลวงพ่อกเช่นนี้

ต่อไปท่านก็ได้พูดถึงเรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญา ให้ฟังจนเป็นที่พอใจและหายสงสัย และได้อธิบายเรื่อง พละ ๕ อิทธิบาท ๔ ให้ฟังอีกด้วย ศิษย์ทุกคนต่างก็ตั้งอกตั้งใจฟังด้วยความสนใจ มีอาการอันสงบเสงี่ยม หลวงพ่อกได้เล่าว่า ทั้งๆ ที่ท่านเดินทางมาด้วยความเหน็ดเหนื่อยตลอดทั้งวัน พอได้ฟังอิโวาทหลวงปู่มั่นแล้ว รู้สึกว่าความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าได้หายไปจนหมดสิ้น จิตยังลงสู่สมาธิด้วยอาการสงบ มีความรู้สึกว่าตัวลอยอยู่บนอาสนะ นั่งฟังอยู่จนกระทั่งเที่ยงคืนจึงเลิกประชุม

คืนที่สอง หลวงปู่มั่นได้แสดงปกิณกรรมต่างๆ ให้ฟัง จนหลวงพ่อกหมดสงสัยในหนทางประพฤติปฏิบัติ มีความปลื้มปิติในธรรมอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน ได้กำลังใจและความอาทรจากที่จะบรรลุมรรคผลนิพพานให้ได้ คำสอนที่ท่านหลวงปู่มั่นเน้นที่สุดในครั้งนั้นคือเรื่อง *สกุขิภูโต* คือการเอาตัวเป็นพยานของตัวเอง และอีกเรื่องหนึ่งที่ประทับใจท่านมากคือ ความแตกต่างระหว่างตัวจิตและอาการต่างๆ ของจิต

“พูดถึงอาการทั้งหลายเหล่านี้ ท่านอาจารย์มั่นท่านบอกว่า เป็นอาการ เราไม่รู้อาการทั้งหลายก็นึกว่าเป็นความจริงทั้งหมด นึกว่าจิตเราทั้งหมด แต่มันเป็นอาการทั้งนั้นนะ พอท่านบอกว่าเป็นอาการ เราสว่างเลยทีเดียว อย่างความดีใจอย่างนี้มันก็มีอยู่ในใจ แต่ว่ามันเป็นอาการ มันคนละอย่างคนละชั้นกันอยู่กับตัวจิต ถ้าความเป็นจริงรู้แล้ว มันก็เล็ก มันก็วาง เป็นสมมุติแล้วมันก็เป็นวิมุตติ มันเป็นอย่างนี้ คนบางคนก็เอามารวมทั้งหมดเป็นตัวจิตเสีย ความเป็นจริงมันเป็น

อาการกับผู้รู้ ติดต่อกันอยู่ ถ้าเรารู้จักอันนี้แล้ว ก็เรียกว่ามันไม่มีอะไรมาก”

ในวันที่สาม หลวงพ่อได้กราบลาหลวงปู่มั่น แล้วเดินรุดงค์ลงมาทางอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม หลวงพ่อเล่าถึงบรรยากาศที่ได้สัมผัสกับหลวงปู่มั่นที่สำนักป่าหนองผือนาโน แก่พระเณรในเวลาต่อมาว่า

“...ที่ผมได้ความรู้ความฉลาด จนได้มาแบ่งปันพวกท่านทั้งหลายนั้น ก็เพราะผมได้ไปกราบครูบาอาจารย์มั่น ไปพบท่าน แล้วก็เห็นสภาพวัดวาอารามของท่าน ถึงจะไม่สวยงาม แต่ก็สะอาดมาก พระเณรตั้ง ๕๐ - ๖๐ เจียบ! ขนาดจะตากแก่นขนุนซักผ้าก็ยังแบกเอาไปพันอยู่นั่นไกล ๆ ไนน์! เพราะกลัวจะก่อความสงบของหมู่เพื่อน พอดักน้ำทำกิจอะไรเสร็จ ก็เข้าทางจกรรมของใครของมัน ไม่ได้ยินเสียงอะไร นอกจากเสียงเท้าที่เดินเท่านั้นแหละ ประมาณ ๑ หุ่มเราก็เข้าไปกราบท่านเพื่อฟังธรรม ได้เวลาพอสมควร ประมาณ ๔ หุ่มหรือ ๕ หุ่มก็กลับกุฏิ เอาธรรมะที่ได้ฟังไปวิจยไปพิจารณา เมื่อได้ฟังเทศน์ท่าน มันอึ้ง เดินจกรรมทำสมาธินี้ มันไม่เหน็ดไม่เหนื่อย มันมีกำลังมาก ออกจากที่ประชุมกันแล้วก็เจียบ! บางครั้งอยู่ใกล้ ๆ กัน เพื่อนเขาเดินจกรรมอยู่ตลอดคืนตลอดวัน จนได้ย่องไปดูว่าใคร ท่านผู้นั้นเป็นใคร ทำไม่ถึงเดินไม่หยุดไม่พัก นั่นเพราะจิตใจมันมีกำลัง...”

หลังจากออกจากสำนักหลวงปู่มั่นแล้ว หลวงพ่อกับคณะก็เดินรุดงค์รอนแรม พักภูวนาตามป่าเขาเรื่อย ๆ ในขณะนั้น ไม่ว่าจะเดินจกรรมหรือนั่งสมาธิอยู่ที่ใดก็ตาม มีความรู้สึกราวกับว่าหลวงปู่มั่นคอยติดตามให้คำแนะนำตักเตือนอยู่ตลอดเวลา หลาย ๆ คนเคยคิดสงสัยว่า เพราะเหตุใดหลวงพ่อก็จึงพักอยู่ที่สำนักหลวงปู่มั่นเพียง ๒ - ๓ วันเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่อยู่ในขณะเสาะแสวงหาครูอาจารย์ หลวงพ่อเคยให้คำตอบเปรียบเทียบกับท่านองนี้ว่า “คนตาดี พบดวงไฟก็มองเห็นแสงสว่าง ส่วนคนตาบอด ถึงจะนั่งเฝ้าดวงไฟก็ไม่เห็นอะไร”

อย่างไรก็ตาม หลังจากกราบนมัสการหลวงปู่มั่นแล้ว ศรัทธาของหลวงพ่อแกร่งกล้าขึ้นพร้อมที่จะเอาชีวิตเป็นเดิมพันในการทำความเพียร เพราะแนวทางปฏิบัติที่ต้องดำเนินก็ชัดเจนแล้ว เมื่อถึงอำเภอนาแก พระบุญมีได้แยกทางกับคณะรุดงค์ เหลือแต่หลวงพ่อ พระเลื่อมและปะขาวแก้ว

ผจญฝูงหมาป่า

วันหนึ่งหลวงพ่อและคณะได้เดินทางมาถึงป่าเขาเขาแห่งหนึ่ง เวลานั้นใกล้จะมืดเต็มที่แล้ว ก็เลยหาที่ปักกลด เวลาล่วงไปประมาณสามหุ่มเศษ ๆ ได้มีหมาป่าฝูงหนึ่งวิ่งผ่านมา เมื่อพวกมันเลื้อบมาเห็นท่านเข้า ต่างก็วิ่งกรูกันเข้ามาจะทำอันตราย หลวงพ่อรู้สึกตกใจ ไม่รู้จะทำอย่างไร ก็เลยเอาผ้ามุงกลดลง ตั้งสติ กำหนดจิต อธิษฐานว่า

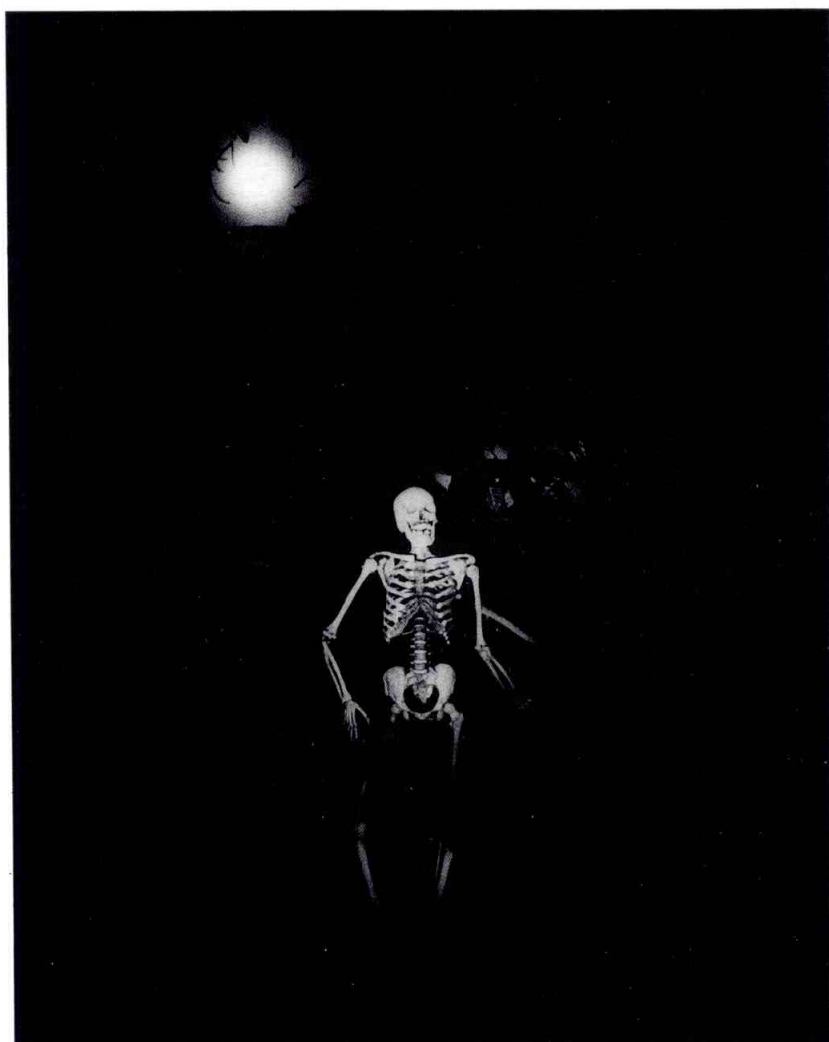
“ข้ามาที่นี่ไม่ได้มาเพื่อเบียดเบียนใคร มาเพื่อต้องการบำเพ็ญคุณความดี มุ่งต่อความพ้นทุกข์ ถ้าหากว่าเราเคยได้กระทำความกรรมต่อกันมา ก็ขอให้กัดฆ่าให้ตายไปเสียเถิด เพื่อเป็นการชดใช้หนี้กรรมเก่า แต่ถ้าไม่เคยมีเวรมีภัยต่อกันแล้ว ก็ขอให้หลีกไป”

นั่งหลับตาภาวนาปลงสังขาร ยอมสละชีวิต หมาป่าเหล่านั้นก็วิ่งวนไปวนมาอ้อมกลดอยู่
ทั้งเห่าทั้งขู่คำราม ทำท่าจะบุกเข้ามาในกลด จิตเกิดความรู้สึกกลัวมาก นั่งไปได้สักพักหนึ่ง ก็
ปรากฏเห็นหลวงปู่มัน ฉายไฟแวบ ๆ มา พอมาถึงท่าน ก็ตวาดขึ้นด้วยเสียงอันดังว่า

“ไป! พวกสูจะมาทำอะไรเขาอยู่ที่นี่เล่า” ท่านเงื้อท่อนไม้ขึ้นคล้ายจะตี หมาป่าเหล่านั้น
ก็แตกตื่นวิ่งหนีไป หลวงพ่อคิดว่าท่านหลวงปู่มันมาช่วยจริง ๆ ก็เลยล้มดาขึ้น ก็ไม่เห็นอะไร
ฝูงหมาป่าก็หายไปด้วย ไม่มีเหลืออยู่เลยแม้แต่ตัวเดียว

อยู่ป่าช้าครั้งแรก

รุ่งเช้าหลวงพ่อกับคณะเดินทางถึงวัดโป่งคลอง ซึ่งเป็นสำนักของพระอาจารย์คำดี ได้ขอ
เข้าพำนักบำเพ็ญภาวนาด้วย ขณะนั้นเป็นฤดูแล้งพื้นดินแห้ง เหมาะแก่การพักตามโคนไม้ พระบางรูป
ในสำนักจึงไปอยู่ป่าช้า เพื่อหาความวิเวก หลวงพ่อเกิดความสนใจ อยากจะไปทดลองดู เพราะ
ไม่ลองก็คงไม่รู้ว่าเป็นอย่างไร และจะมีประโยชน์ต่อการปฏิบัติอย่างไรบ้าง แต่ขณะเดียวกัน
อีกใจหนึ่งก็ไม่ยอมไป ความกลัวผียังฝังอยู่ในจิต แต่ในที่สุดท่านก็บังคับตัวเองให้ไปจนได้

“ตอนบ่ายๆ กลัวมากไม่อยากจะไป จะทำยังไงก็ได้ บอกให้ไปมันก็ไม่ไป ชวนเอาตาปะขาวแก้วไปด้วย ไปให้มันตายเสีย ถ้าหากจะถึงที่ตายก็ให้มันตายเสีย มันลำบากนัก ใงันก็ให้มันตายเสีย พุดอยู่ในใจอย่างนี้ ทั้งๆ ที่ใจก็ไม่อยากจะไปในันแหละ แต่ก็บังคับมัน จะรอให้พร้อมหมดทุกอย่างนั้นมันไม่พร้อมหรอก ถ้าอย่างนั้นก็ได้ทรมานมัน ต้องพามันไป โอ้ย! พอไปถึงป่าช้าแล้วไม่เคยเลย ในชีวิตไม่เคยอยู่ป่าช้า ตาปะขาวจะมาอยู่ใกล้ๆ ไม่ยอมให้อยู่ ให้หนีไปอยู่นั่นไกลๆ โน่น ความจริงแล้วก็อยากให้เขามาอยู่ใกล้ๆ เหมือนกัน แต่ก็กลัวจิตจะไปยึด คิดว่ามีเพื่อนอยู่ใกล้ๆ มันจะไม่กลัว ก็เลยไม่เอา ให้หนีไปไกลๆ เดี่ยวตัวเองจะไปคิดอาศัยเขา กลัวมันก็ให้มันตายเสีย คือนี่ มันจะเป็นยังไง ทั้งกลัว ทั้งทำนะ ไม่ใช่จะไม่กลัว แต่ก็กลัว อย่างมากก็ถึงที่ตายเท่านั้นแหละ

พลบค่ำลงลึกนิด ก็พอดีเลย โชคดี เขาหามศพโตงเตงๆ มาที่นี้ อ้อ! ทำไม่ถึงเหมาะกันอย่างนี้ โอ้ย! เดินไปก็แทบจะไม่รู้สึกรู้ว่าเท้าแตะพื้นดินเลยที่นี้ หนี! เขานิมนต์ให้ไปมาตึกา ไม่ไปมาตึกาให้ใครทั้งนั้นแหละ หนี! ไปได้สักพักหนึ่งก็กลับมา เขาก็ยิงเอาศพมาฝังไว้ใกล้ๆ ที่ปักกลด ไม่ให้ที่หามศพเขาเอามาฉีกปากทำเป็นแครงให้มันเห็น อ้อ! จะทำยังไงดีละที่นี้ หมู่บ้านกับป่าช้าก็ห่างกันประมาณ ๒ - ๓ กิโลเมตรแหละ มีแต่ตายเท่านั้นแหละ ที่นี้จะทำยังไง ก็ยอมตายเท่านั้นแหละ ตาปะขาวจะเข้ามาอยู่ใกล้ๆ ก็ไล่ให้ไป ให้มันตายเสีย ทำไมมันกลัวเอานักหนา ที่นี้จะได้สนุกกันแหละ ไม่กล้าทำก็ไม่รู้จักหรือกว่าเป็นอย่างไร โอ้ย! ช่างมีรสมีชาติจริง ๆ เดินก็แทบจะไม่รู้สึกรู้ว่าเท้าแตะดิน มีดลงๆ จะไปที่ไหนละที่นี้ อยู่กลางป่าช้าโน่น เอ้า! ให้มันตาย มันเกิดมาตายมิใช่หรือ ต่อสู้กันอยู่อย่างนั้นแหละ

พอตะวันตกขอบฟ้าไป ความรู้สึกก็บอกให้เข้าไปอยู่ในกลด เดินก็ก้าวขาไม่ออก ความรู้สึกก็เร่งให้เข้าไปอยู่ในกลด เดินจงกรมอยู่ด้านหน้ากลดที่ปักไว้ ตรงกันข้ามกับที่ฝังศพ ตอนเดินหันหน้าไปทางที่ปักกลดไว้ ค่อยยังชั่ว แต่พอหันหลังกลับ เดินไปไม่รู้เป็นยังไง เหมือนกับมีอะไรมาดึงทางด้านหลัง เย็นวูบๆ วาบๆ อย่างนี้แหละฝึกหัด กลัวมากเดินไม่ได้ก้าวขาไม่ออกก็หยุด หายแล้วก็เดินต่อไป เมื่อมีดลงพอสมควรก็เข้าไปอยู่ในกลด รู้สึกโล่งอกไปเป็นกอง สบายใจเหมือนกับอยู่ในกำแพง ๗ ชั้น เห็นบาตรตัวเองใบเดียว ก็เป็นเหมือนกับเพื่อน บาตรก็เป็นเพื่อนได้ คนไม่มีเพื่อนเลยนึกเอาบาตรเป็นเพื่อน มองเห็นบาตรตัวเองก็รู้สึกดีใจ จิตมันไม่มีที่พึ่ง เลยไปพึ่งบาตร นี่แหละเราจะได้อยู่จิตของเรา นั่งอยู่ในกลด ฝ้าสังเกตดูผีหลอกอยู่ตลอดคืนจนสว่าง ไม่ได้นอนแม้แต่สักนิดเลย มันกลัว ทั้งกลัวทั้งกลัวฝึกกล้าทำ นั่งจ้องอยู่ตลอดคืน ไม่่วงนอนเลย ความง่วงมันก็กลัวผีหลอกเหมือนกัน นั่งอยู่ตลอดคืนอย่างนั้นแหละ ใครละจะกล้าทำ เรื่องของการปฏิบัตินี้ ถ้าจะเอาตามใจของตัวเองแล้วใครละจะทำ มันกลัวถึงขนาดนี้นะ ทุกสิ่งทุกอย่างถ้าเราไม่ทำ มันไม่เกิดประโยชน์ เพราะไม่ได้ปฏิบัติ นี่แหละเราได้ปฏิบัติ

พอรุ่งเช้าขึ้นมา โอ้ย! รู้สึกดีใจมาก ไม่ตายแล้วเราที่นี้ รู้สึกสบายใจจริง ๆ อยากให้มีแต่กลางวันทั้งหมัดไม่อยากให้มีกลางคืน ความรู้สึกภายในใจอยากฆ่ากลางคืนทิ้ง อยากให้มีแต่

กลางวัน สบายใจ อือ! ไม่ตายแล้วเราครั้งนี้ ตอนกลางวันก็ได้พักบ้างนิดหน่อย ใจดีไปได้ประมาณ ๕๐ เปอร์เซ็นต์ คิดว่าไม่มีอะไร มีแต่ความกลัวเฉย ๆ คืบที่สองคิดว่าคงจะได้ภาวนาสบาย เพราะมันผ่านมาแล้ว คืบนี้ก็ไม่เห็นมีอะไร

ได้ทดลองกระทั่งสุนัข ไปบิณฑบาตคนเดียว สุนัขวิ่งตามหลังมันจะกัด เอ้า! ไม่ไล่มันแหละ ให้มันกัดเสีย มีแต่เรื่องจะตายทั้งนั้นแหละ มันจับแล้ววิ่งอีก โดนมันไม่โดนมัน รู้สึกแปลบ ๆ ปลาย ๆ บางทีก็นึกว่าปลีแข้งขาดไปอย่างนั้นแหละ แม่ออกชาวภูไทก็ไม่ช่วยจับสุนัข เพราะคิดว่าผีไปกับพระ มันจึงเห่าและไล่กัดผี ก็เลยปล่อย ไม่ไล่มันแหละ ให้มันกัดเสีย เมื่อคืบนี้ก็กลัวจนเกือบจะตายอยู่แล้ว พอตอนเช้าสุนัขก็ยังจะมาไล่กัดอีก ก็ให้มันกัดเสีย ถ้าแต่ก่อนเราเคยได้กัดมัน แต่มันก็จับผิดจับถูกไปอย่างนั้นเอง นี่แหละเราฝึกหัดตัวของเรา

บิณฑบาตได้มากก็ฉัน พอฉันจ้งหันเสร็จก็ดีใจ แดดออกมาบ้างรู้สึกอบอุ่น ได้พักผ่อนพอควร แล้วก็เดินจงกรม ตอนเย็นก็คงจะภาวนาดีแหละที่นี้ ได้ทดลองมาแล้วคืบหนึ่ง คงจะไม่มีอะไร

พอดกตอนบ่าย ๆ เอาอีกแล้ว หามมาอีกแล้ว ตอนนี้เป็นผู้ใหญ่เสียด้วยซี ที่นี้ยิ่งหนักเข้าไปอีก เอามาเผาอยู่ใกล้ ๆ ข้างหน้าที่ปักกลดเสียด้วยซ้ำที่นี้ โอ้ย! ยิ่งร้ายกว่าเมื่อคืบวานนี้เสียอีก ดีเหมือนกันเขามาเผาเขาช่วยกัน แต่เขาให้ไปพิจารณาศพไม่ไป พอเขากลับหมดแล้วจึงไป โอ้ย! เขากลับไปหมดแล้ว เผาผีให้เราดูอยู่คนเดียว ไม่รู้จะทำยังไงละ โอ้ย! ไม่รู้จะเอาอะไรมาเปรียบมาเทียบให้ฟังได้ เรื่องความกลัวนี้ ยิ่งกลางคืนด้วยสิ ไฟที่กองฟอนเผาศพเขียว ๆ แดง ๆ พื้บพื้บ ๆ ลูกบ้างไม่ลูกบ้าง จะเดินจงกรมไปข้างหน้าด้านกองฟอนก็ไปไม่ได้ พอมีดสนิท ก็เข้าไปกลดเหมือนเดิม อยู่ในป่าช้ารก ๆ เข็มหมิ่นกลิ่นควันไฟเผาศพทั้งคืนเลย ยิ่งร้ายกว่าเมื่อวานนี้อีก ไฟลุกพริบ ๆ พริบ ๆ นั่งหันหลังให้กับกองไฟจนลึมนอนไม่รู้จักรู้ว่าจะนอนยังไง และก็ไม่เคยคิดเลยว่าจะนอน มันตื่นเต้นตาใสอยู่ตลอดคืน มันกลัว กลัวก็ไม่รู้จะไปอาศัยใคร มีแต่เราคนเดียวเท่านั้น ก็ต้องอาศัยเราเท่านั้นแหละ ไม่มีที่ไป คิดจะไปที่ไหนก็ไม่รู้ที่จะไป เพราะกลางคืนมันมืดอย่างสนิท ก็นั่งตายอยู่ตรงนั้นแหละ จะไปที่ไหนล่ะ ถ้าพูดถึงใจ ถ้ามั่นใจว่า มันอยากจะทำอย่างนี้ไหม โอ้ย! ถ้าไปทำตามมัน มันจะอยากไปทำไม แล้วใครล่ะเคยคิดอยากจะทำตามมันตัวเองอย่างนี้ ถ้าไม่เชื่อมั่นในคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าในด้านผลของการประพฤติปฏิบัติ

นั่งหันหลังให้กองไฟ จะบังเอิญอะไรไม่รู้ ตอนนั้นตึกประมาณ ๔ ทุ่ม มีเสียงอยู่ข้างหลัง ในกองไฟดังทึบ ๆ สงสัยว่าศพกลิ้งตกลงมานอกกองฟอน สุนัขจึงจอกมาแย่งกันกัดกินซากศพหรือยังงั้นนอ แต่ก็ไม่ใช่ นั่งฟังอยู่ ฟังไปอีกคล้าย ๆ เสียงดังครืดคราด ๆ อยู่อย่างนั้นเอ้า! ข้างหัวมันเถอะ อีกสักครูก็เดินเข้ามาหา เหมือนเสียงคนเดินเข้ามาทางด้านหลัง เดินหนัก ๆ เหมือนควายแต่ไม่ใช่ ตอนนั้นประมาณเดือนสาม ใบไม้กำลังร่วง บริเวณนั้น ใบกุงร่วงกองกันอยู่เกลื่อนกล่น ฟังดูได้ยินเสียงเหยียบใบกุงใบใหญ่ เสียงหนัก ๆ ดังโอบ ๆ

บริเวณข้างที่ปักกลดมีจอมปลวกอยู่ลูกหนึ่ง ได้ยินเสียงเดินอ้อมจอมปลวกเข้ามาหา ก็เลยนึกว่า มันจะเข้ามาทำอะไรก็สุดแล้วแต่ เพราะเรายอมตายแล้วนี่ จะคิดหนีไปไหน แต่เอาเข้า

จริง ๆ ก็ไม่เข้ามา เดินโครม ๆ ออกไปข้างหน้าโน้น ตรงไปหาตาปะขาวแก้วโน้น จนเจียบเสียง เพราะอยู่ไกลกัน ไม่รู้เหมือนกันว่าเป็นอะไร เพราะมีแต่ความกลัว จึงทำให้คิดไปหลายอย่าง

นานประมาณครึ่งชั่วโมงเห็นจะได้ ได้ยินเสียงเดินกลับมาอีกแล้ว เดินกลับมาจาก ตาปะขาวแก้ว เหมือนเสียงคนจริง ๆ เดินตรงเข้ามา ตรงดิ่งเข้ามาเหมือนจะเดินเข้ามาเหยียบ พระเข้าอย่างนั้นแหละ จะนั่งหลับตาอยู่อย่างนั้นแหละ จะไม่ยอมลืมดูมันละ จะตายก็ให้มันตายอยู่ อย่างนั้นแหละ พอเดินมาถึงก็หยุด ก็! ยืนนิ่งเจียบอยู่ข้างหน้ากลด รู้สึกเหมือนกับว่า มันเอามือที่ ถูกไฟไหม้มาคว้าไปคว้ามาอยู่ตรงหน้าอย่างนั้นแหละ โอ๊ย! ตายคราวนี้แหละ แข็งกระด้างไปหมด ทั้งตัว ลืมพุทโธ ธัมโม สังโฆ หมดทุกสิ่งทุกอย่าง มีแต่ความกลัวอย่างเดียวเต็มตื่นอยู่ในความรู้สึก อัดแน่นตรึงอยู่เหมือนกลอง คิดไปไหนก็ไม่ไป มีแต่ความกลัว คิดไป คิดไปถึงครึ่งวันเกิดมา ไม่เคยมีเลยที่จะกลัวเอามากมายถึงขนาดนี้ ไม่รู้จักพุทโธ ธัมโม สังโฆอะไรเลย แน่นตรึงเหมือน กลองเพล เอ้า! มึงอยู่อย่างนี้ กูก็จะอยู่อย่างนี้ ความคิดมันไม่ออกไม่เข้า ไม่รู้ว่าที่นั่นนี่ นั่งอยู่ บนอาสนะหรือลอยอยู่บนอาสนะก็ไม่รู้เหมือนกัน มีแต่กำหนดผู้รู้ไว้อย่างเดียวเท่านั้น

มันกลัวมาก ๆ ก็คงเหมือนกับเราตักน้ำใส่ตุ่ม ตักใส่มาก ๆ มันก็เลยล้นปากตุ่มออกมา คงจะ เป็นอย่างนั้น มันกลัวมาก กลัวมาก ๆ ก็เลยออกมา เลยถามตัวเองว่า ที่มึงกลัว ๆ นี่มึงกลัวอะไร

ทำไมถึงกลัวเอานักหนา ไม่ได้พูดดอก ใจมันพูดของมันเอง ก็มีคำตอบสวนขึ้นมาว่า กลัวตาย มันว่าอย่างนั้น ก็เลยถามต่อไปอีกว่า ตายมันอยู่ที่ไหน ทำไมถึงกลัวเกินชาวบ้านชาวเมืองเขา เอานักหนา ถามหาความตาย ถามไปถามมา ได้คำตอบว่าตายมันอยู่กับเรา เมื่อมันอยู่กับเราแล้ว จะหนีไปที่ไหนจึงจะพ้น จะวิ่งหนี มันก็วิ่งไปด้วย จะนั่งอยู่ มันก็นั่งอยู่ด้วย ลุกขึ้นเดินหนี มันก็เดินไปด้วย เพราะความตายมันอยู่กับเรา มันไม่มีที่จะไปดอก ความตายนี้ ถึงกลัวไม่กลัวมันก็ต้องตาย เพราะความตายอยู่ที่เรานี่เอง หนีมันไม่ได้ดอก พูดตบตบขึ้นมาอย่างนี้

เมื่อคำถามและคำตอบจบลง อาการความรู้สึกที่เป็นสัญญาแบบเก่า ๆ พลิกขึ้นมา เปลี่ยนขึ้นมาใหม่ ความกลัวที่มีอยู่มาก ๆ หายออกไป เหมือนหน้ามือกับหลังมือ เมื่อเราพลิกกลับ รู้สึกอัศจรรย์มาก ที่ความกลัวมาก ๆ มันหายไปได้ ความไม่กลัวขึ้นมาแทนที่แห่งเดียวกันนี้ โอ้ย! ใจของเราที่นี้สูงขึ้นจดฟ้าขึ้นแหละ เมื่อชนะความกลัวนั้นแล้ว ฝนก็ตกลงมา ฝนโบกขรพรรษหรือยังงี้ก็ไม่ทราบ ทั้งเสียงฟ้าเสียงลมเสียงฝน ดังสนั่นหวั่นไหว จนไม่รู้จักกลัวตาย ต้นไม้ล้มลงมาก็ไม่ได้สนใจ ฝนลงหนักมาก ผ่าผ่นเปียกหมดทุกสิ่งทุกอย่าง ส่วนตัวเราก็นั่งนิ่งอยู่อย่างนั้น ต่อมาก็ร้องไห้ มันร้องไห้เองของมัน น้ำตาไหลพร่างพรูลงมาอาบแก้ม ก่อนจะร้องไห้ ก็เพราะคิดไปว่า เราเปรียบเสมือนลูกไม่มีพ่อแม่แม่แท้ ๆ มานั่งตากฝนอยู่จนตัวสั่นเหมือนคนไม่มีอะไร คิดต่อไปอีกว่า คนที่เขานอนอยู่บ้านอยู่เรือนดี ๆ คืนนี้เขาคงไม่คิดเลยว่า พระนั่งตากฝนอยู่ตลอดคืนก็มีอยู่ เขาคงจะไม่คิด เขาคงจะนอนคลุมผ้าห่มสบายอยู่ที่บ้าน ส่วนตัวเรานี้มานั่งตากฝนอยู่ตลอดคืน มันเรื่องอะไรหนอ คิดไปอย่างนี้แหละ มันวิตกไป แล้วสังเวชชีวิตตัวเองเลยร้องไห้ น้ำตาไหลพราก ๆ เอ้า! น้ำไม่ตื้นี่ให้มันไหลออกให้หมด อย่าให้เหลืออยู่ นี่แหละปฏิบัติ มันเอาของมันอยู่อย่างนั้น ที่นี้ไม่รู้จะบอกยังงี้ เรื่องที่มันเป็นต่อ ๆ ไป ไม่รู้จะบอกยังงี้ เรามีแต่นั่งอยู่เฉย ๆ เมื่อชนะแล้ว มันก็เอาของมันอยู่อย่างนั้น สารพัดจะรู้จะเห็น จะเป็นต่าง ๆ นานาสุดที่จะพรรณนาให้จบลงได้ คิดถึงที่พระพุทธเจ้าท่านบอกว่า บัณฑิตตั้ง เวทิตัพโพ วิญญูหิ วิญญูชนย่อมรู้เฉพาะตนเอง ช่างจริงเหลือเกินหนอ เราทุกข์ เราตากฝนอยู่อย่างนี้ แล้วใครที่จะรู้ด้วยกับเรา ก็รู้แต่ตัวเราเท่านั้น มันก็เป็นปัจเจกตั้งอย่างนี้แหละ กลัวมาก ๆ แล้วมันหายกลัว ชาวบ้านชาวเมืองเขาก็ไม่รู้ด้วยกับเรา เรารู้คนเดียวเพราะมันเป็นปัจเจกตั้ง จะไปบอกกับใคร จะไปเล่ากับใครหนอมันเป็นปัจเจกตั้ง ยิ่งพิจารณา ๆ เข้าไป ยิ่งแน่นนอนเข้าไป ใจก็ยิ่งมีกำลังมากขึ้นศรัทธาก็มากขึ้น พิจารณาจนสว่าง

พอสว่างลืมหืมตาขึ้น มองไปทางไหนเหลือองไปหมดทั้งโลกเลย อันตรายหาย ตอนกลางคืนอยู่ในกลดรู้สึกปวดปัสสาวะ แต่เพราะความกลัวไม่กล้าลุก ก็เลยอดกลั้นเอาไว้ นาน ๆ ไปก็เลยหายปวด ตอนเช้าลุกขึ้นมา มองไปทางไหนก็เหลือองไปหมด เหมือนแสงอาทิตย์ยามเช้า ลองปัสสาวะดู เพราะปวดตั้งแต่ตอนกลางคืนปัสสาวะออกมามีแต่เลือด สงสัยว่าข้างในฉีกหรือขาด ตกใจคิดว่าข้างในคงจะขาดแน่ ๆ ก็มีคำตอบสวนขึ้นมาทันทีว่า ขาดใครทำให้ขาด มันขาดของมันเอง มันพูดแก้ความสงสัยเองขึ้นมาทันทีอย่างฉับไว ขาดก็ขาด ตายก็ตายเสียซิ เราก็นั่งเฉย ๆ ไม่ได้ทำอะไรนี่ อยากจะขาดก็ขาดเสียซิ มันว่าของมันอย่างนั้น เหมือนกับคนแย่งอะไรกันนี้แหละ

คนหนึ่งดังไป อีกคนหนึ่งดังกลับมา

ใจหนึ่งเบียดเข้ามาว่าเป็นอันตราย ใจหนึ่งก็กลับสู้ทันที ปัสสาวะเล็ดออกเป็นแท่ง ๆ คิดขึ้นมาว่า จะไปหาญาติไหนหนอ ไม่ไปหาแม่ล่ะ จะไปหาที่ไหน เป็นพระจะไปขุดรากไม้ได้หรือ ถ้าสมควรจะตายก็ให้มันตายเท่านั้นแหละ จะทำยังไงได้ล่ะ ตายก็ดี ตายเพราะการบำเพ็ญภาวนานี้ ตายก็เต็มใจที่จะตาย ตายเพราะการทำชั่วนั้นไม่คุ้มค่า ตายอย่างนี้สมควรแล้ว เอ้า! ตายก็ตาย มันว่าของมันอย่างนั้น

ฝนตกตลอดคืน พอรุ่งเช้าขึ้นมาก็เป็นไข้ สั่นสะท้านไปทั้งตัว ที่นี้ก็ไปรับบิณฑบาตในหมู่บ้าน ไม่ได้กับข้าวอะไรเลย บิณฑบาตแล้วก็กลับมาที่พัก เห็นโยมผู้เฒ่าคนหนึ่งถือถั่วสองสามฝักกับขวดน้ำปลาเดินตามหลังมา ก็เลยคิดปรารภกับตัวเองว่า โยมเขาจะเอาถั่วมาตำสุมถวายเป็นฉันไหมหนอ ก็คิดอยู่อย่างนี้เรื่อย ๆ จนโยมเขาลงมือทำ เราเองก็ไม่ว่าจะฉันหรือไม่ฉัน เพราะคิดว่าตำสุมมันแรงงี้ จะแพ้ เขาก็กำลังทำของเขาอยู่ เราก็คิดของเราอยู่อย่างนั้น จะฉันไหมหนอ ๆ เพราะไม่มีกับข้าวอะไรเลย อยู่ในป่า มีแต่ข้าวเปล่า ๆ ไม่มีอาหาร เขาก็ทำของเขาอยู่อย่างนั้น เราก็พิจารณาของเราอยู่อย่างนี้ ก็ไม่รู้เหมือนกันว่าเขาจะถวายเป็นหรือไม่ แต่ก็พิจารณาอยู่อย่างนั้น เสร็จแล้วเขาก็เอามาถวายเป็นฉัน รับประทานแล้วตักลงในบาตรแต่ก็ยังไม่กล้าฉัน พิจารณาอยู่อย่างนั้น ก็เลยนึกได้ว่า ทั้ง ๆ ที่เรารู้ว่ามันแรงงี้ ถ้าเราฉันก็ฉันเพราะตันทานเท่านั้นแหละ หรือมันจะเป็นอะไรพิจารณาไม่ออก คิดกลับไปกลับมาอยู่อย่างนั้น ฉันข้าวเปล่า ๆ คูมันไปเรื่อย ๆ ในที่สุดก็เลยคิดตกลงใจว่า เป็นตันทาก็เป็นเท่านั้นแหละ ถ้ามีอาหารอย่างอื่นอยู่แล้วเรายังถือฉัน ก็อาจจะเป็น นี่มันมีอย่างเดียว ก็ฉันจะเป็นอะไร เมื่อมันแรงงี้จะทำอย่างไร แรงงี้ก็ไม่ถึงกับตายดอก หนึ่ง ต้องมีคนมาช่วย สอง มันต้องเอาเจียนออกมา ไม่เป็นไรดอกถ้าไม่ถึงที่ตาย ถ้าถึงที่ตายแล้วคนที่มาช่วยแก้ไขก็ไม่มีหรอก มันตายเลยแหละ เมื่อตกลงใจได้ความแล้วก็เลยฉัน เพราะได้พิจารณาจนหายสงสัยแล้วจึงฉัน ฉันเสร็จให้พรแก่โยมแล้วเขาก็กลับไป

ตกตอนเที่ยงนึกถึงส้มตำถั่วขึ้นมารู้สึกมันง่วงเวียนศีรษะ ขนหัวลุกชู ๆ มีอาการคล้ายจะเป็นไข้ ไม่ถูกกับส้มตำถั่วจริง ๆ เอ้า! เป็นอะไรก็เป็นกัน ถ้าไม่มีคนมาแก้ไขมันก็อ้วกออกมาเองดอก ถ้าไม่ถึงที่ตาย เอ้า! ดันไปดันมา ประมาดบ้ายโม่ง เลยอ้วกออกมาจริง ๆ ไม่ถึงคราวมันก็ต้องเอาเจียนออก ถ้าไม่เอาเจียนออกต้องมีคนมาช่วยแก้ไข พิจารณาไปอย่างนั้น ที่ไหนจะไปตามใจมัน”

เมื่อท่านได้พักบำเพ็ญภาวนาอยู่ที่ป่าช้าแห่งนี้ได้ ๗ วัน ก็มีอาการไข้หนัก จึงได้ย้ายลงมาพักรักษาตัวอยู่กับท่านอาจารย์คำดี พักอยู่ได้ประมาณ ๑๐ วัน อาการไข้ทุเลาลง จึงได้กราบลาท่านอาจารย์คำดี เดินทางไปถึงบริเวณป่าละเมาะใกล้บ้านตอง จึงพักปฏิบัติธรรมอยู่ที่นั่นเป็นเวลาหลายวัน หลังจากนั้นจึงได้เดินทางต่อไปจนถึงวัดป่าเมธาวิเวก บ้านหนองฮี ตำบลหนองฮี อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม ซึ่งมีพระอาจารย์กนิรี จนฺทโย เป็นเจ้าอาวาสอยู่ที่นั่น ได้พักปฏิบัติธรรมอยู่กับท่านหลายวัน หลังจากนั้นจึงกราบลาท่านเดินธุดงค์ต่อไปเรื่อย ๆ

ไม่เป็นผู้ขอ

“ผ้าสบงที่เราใช้ไปสองปีแล้วจนจะขาดหมด จะนั่งแต่ละครั้งต้องถลกผ้าขึ้นมานิดหนึ่งเสียก่อน เพราะผ้าที่เก่าจนขาดมันจะติดตัว ไม่ลื่นเหมือนผ้าใหม่ ตอนนั้นอยู่บ้านป่าตาวกำลังกวาดลานวัด เหงื่อออก เผลอนั่งลงเลย ไม่ได้ถลกผ้าขึ้น ขาดแฉกตรงกันพอดี ต้องเอาผ้าขาวม้ามาเปลี่ยน แต่หาผ้ามาปะสบงไม่ได้ ต้องเอาผ้าเช็ดเท้าไปซักให้สะอาดเอามาปะข้างใน

เลยมานั่งคิดว่า เอ! พระพุทธเจ้านี้ทำไมทำให้คนต้องทนทุกข์จังเลย ขอคนก็ไม่ได้ ทำอะไรก็ไม่ได้ นึกท้อใจ เพราะจ্বরก็ขาด สบงก็ขาด มานั่งภาวนา ก็ตั้งใจได้ใหม่ คิดว่าเอาเถอะ จะเกิดอะไรขึ้นก็ยังไม่ถอยละ ไม่มีผ้าก็ไม่ต้องนั่ง จะเปลือยมันเลยทีนี้ ใจมันฮึดถึงขนาดนั้นทีเดียว คิดว่าทำให้ถึงที่สุดแล้ว ดูซิมันจะเป็นยังไง จากนั้นมาก็นั่งผ้าปะหน้าปะหลังมาเรื่อย ไปถึงไหนก็นั่งมันอย่างนั้นแหละ

ปีนั้นเป็นปีที่มีเดือนแปด ๒ หน ไปกราบอาจารย์กินรีอีกครั้ง ไปอยู่กับท่านก็ไม่เหมือนคนอื่น เพราะธรรมเนียมของท่านไม่เหมือนใคร ท่านก็มองๆ อยู่ เราก็ไม่ขอ ถ้ามันขาดอีกก็หาผ้ามาปะเข้าไปอีก ท่านก็ไม่ได้เอ่ยปากให้อยู่ด้วย เราก็ไม่ได้ขออยู่เหมือนกัน แต่ก็อยู่กับท่านนะแหละ ปฏิบัติไปทำไป ต่างคนต่างไม่พูด ใครจะเก่งกว่ากันว่้างั้นเถอะ จวนเข้าพรรษาท่านคงไปบอกญาติของท่านว่า มีพระมารูปหนึ่ง จ্বরขาดหมดแล้ว ให้ตัดผ้าไตรไปถวายด้วยเถอะ เพราะมีคนเอาผ้ามาถวาย เป็นผ้าทอเอง หนาทีเดียว ย้อมแก่นขนุน ก็เอาด้ายจูงผืนะแหละมาเย็บ เย็บด้วยมือทั้งผืนเลย พวกโยมชีเขาช่วยกันเย็บให้ ดีใจที่สุด ให้อยู่ ๔ - ๕ ปีก็ไม่ขาด ใช้ครั้งแรกก็ดูกระปุกกระปุย เพราะผ้าใหม่มันกระด้าง ยังไม่กระชับตัว เวลาเดินเสียงดังสวบสาบ ยิ่งใส่สังฆาฏิ ๒ ชั้น เข้าไปยังดูอ้วนใหญ่ แต่เราก็ไม่เคยปน ใส่ไปได้สักปีสองปีนะแหละผ้าจึงอ่อนตัวลง ก็ได้อาศัยผ้าผืนนั้นมาเรื่อย ยังนึกถึงบุญคุณของท่านอยู่เสมอ เพราะท่านให้มาโดยที่เราไม่ได้ขอ เป็นบุญมาก ตั้งแต่ได้ผ้าผืนนั้นมาก็รู้สึกสบายกายสบายใจ

มองดูการกระทำของตัวเอง ตั้งแต่อดีตมาถึงปัจจุบัน จนถึงอนาคต ทำให้นึกได้ว่ากรรมใดทำไปแล้วไม่ผิด ไม่ทำให้เดือดร้อน มีแต่ความสบายใจ กรรมนั้นดี มีความเห็นอยู่อย่างนั้น เห็นจริงตามนั้น ก็รู้สึกว่าการเข้าทำ เลยเร่งการภาวนาเป็นการใหญ่ ไม่หยุดเลย ผ้าผืนนั้นนะ ใส่ขึ้นภูเจดเสื่อเหลืองผมว่ามันไม่กล้ากดดัน พอมันโสกมาเจอก็ชะงักจั้งงังไปเลย”

แต่ปัญหาใหญ่ในการปฏิบัติของหลวงพ่อก็คือ ยังคงเป็นตัวกามระคนนั่นเอง เมื่อธุดงค์ไปพักที่วัดบ้านต๋อง จังหวัดนครพนมนี้ ท่านก็ต้องผจญมารคู่ปรับเก่าตัวนี้จนเกือบเสียท่า ต้องตัดสินใจเผ่นหนีกลางดึก เหตุก็เกิดเพราะแม่ยายสาวสวยแถมรวยทรัพย์คนหนึ่ง มาถวายจังหันทุกวัน ไม่ช้าไม่นานหลวงพ่อก็รู้สึกได้ว่า สิกாம่ายคนนี้คิดมิดีมีร้ายกับท่านเข้าเสียแล้ว ตัวท่านเองจิตใจก็ชักจะหวั่นไหว มารกับธรรมะสู้รบกันอยู่อย่างหนักหน่วงภายในจิตใจ กระทั่งคืนวันหนึ่งเมื่อจิตของท่านคิดปรุงแต่งเรื่องของแม่ยาย จนรู้สึกว่าจะไว้วางใจตัวเองไม่ได้แล้ว ท่านก็เลยตัดสินใจเก็บบริวารในกลางดึกคืนนั้น แล้วก็เดินอย่างกระวีกระวาดไปปลุกพ่อแก้ว

“อยู่ปากความตายนะ พระนิพพาน”

“ไปมืออื่นบได้บะน้อย” (ไปพຽ່ງນີ້ໄດ້ບໍ່ຫຼືຫຼັບ) พ่อแก้วกราบเรียนถามอย่างจริงจัง
 “ป่ ฟ้าวไปเตี๋ยนີ่โสด” (ไม่ ธิบไปเตี๋ยนີ่เลย) หลวงพ่อตอบหนักแน่นและเด็ดขาด
 หลังจากที่มาอยู่วัดหนองป่าพงและสยบมารร้ายตัวนี้ได้อย่างราบคาบแล้ว ครั้งหนึ่งเมื่อ
 หลวงพ่อมีโอกาสได้ไปโปรดญาติโยมที่วัดบ้านต๋อง ระหว่างปรารภถึงความหลัง ท่านก็เล่าถึงการ
 ปฏิบัติของตัวเองในสมัยก่อนให้ชาวบ้านฟังอย่างช้า ๆ ว่า

“โอย! ยากหลายแนว แต่แนวที่มันยากนำอิหสิก็เรื่องแม่ออกนี่หละ”

(ยากหลายอย่าง แต่ที่ยากจริง ๆ ก็เรื่องผู้หญิงนี่แหละ)

เรื่องมันคงยากจริง ๆ อย่างที่ท่านเล่าไว้ เพราะเมื่อไปจำพรรษาอยู่กับท่านอาจารย์กนิริ
 ในปีเดียวกันนั้น กามราคะก็หวนกลับมาเล่นงานท่านใหม่ และยังร้ายกว่าครั้งก่อนด้วยซ้ำ ขณะที่
 ความเพียรปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัด ในวาระหนึ่งกามราคะก็เข้ามารุมเร้าอย่างรุนแรง ไม่ว่า
 จะเดินจงกรม นั่งสมาธิ หรืออยู่ในอิริยาบถใดก็ตาม ปรากฏว่ามีอวัยวะเพศของผู้หญิงลอยปรากฏ
 เต็มไปหมด เกิดความรู้สึกรุนแรงจนแทบทำความเพียรไม่ได้ ต้องอดทนต่อสู้กับความรู้สึกและนิมิต
 เหล่านั้นอย่างลำบากยากเย็น หลวงพ่อเล่าว่า ความรู้สึกต่อกามราคะในครั้งนั้นย่ำยีจิตใจรุนแรง
 พอ ๆ กับความกลัวที่เกิดขึ้นในคราวที่ไปอยู่ป่าช้าเป็นครั้งแรกนั่นเอง เดินจงกรมก็ไม่ได้ เพราะ

องค์กำเนิดถูกผ้าเข้าก็มีอาการไหวตัว ต้องให้เขาทำที่จงกรมในป่าทึบเพื่อเดินเฉพาะในเวลาค่ำมืด และเวลาเดินต้องถลกลสบงพันเอวไว้ การต่อสู้กับกามราคะเป็นไปอย่างทรหดอดทน ขับเคี่ยวกันอยู่นานถึง ๑๐ วัน ความรู้สึกและนิมิตเหล่านั้นจึงสงบและขาดหายไป

เรื่องนี้หลวงพ่อก็ได้เปิดเผยให้สานุศิษย์ทราบในภายหลัง ด้วยเห็นว่าเป็นคติธรรมที่ดี โดยเฉพาะแก่พระหนุ่มวัยฉกรรจ์ เพราะท่านเป็นพยานพิสูจน์ว่า กามราคะจะอีกเหิมเท่าไร ผู้มีศรัทธายังก็เอาชนะได้

ฉะนั้นในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ เมื่อท่านพระอาจารย์มหาอมร เขมจิตโต ได้บันทึกชีวประวัติของหลวงพ่อดำตามคำบอกเล่าของท่านมาถึงตอนนี้ ก็รู้สึกไม่แน่ใจว่าสมควรจะเผยแพร่ต่อสาธารณชนหรือไม่ แต่หลวงพ่อก็ได้กำชับว่า

“ต้องเอาจริง ถ้าไม่เอาตอนนี้ลงในหนังสือด้วย ก็ไม่ต้องพิมพ์ประวัติเลย”

ปีที่หลวงพ่อดำพรรษาที่วัดป่าหนองฮีนั้น ไม่ใช่เขามีแต่เรื่องดุเดือดวุ่นวายอย่างเดียว ตรงกันข้าม...คืนวันหนึ่งหลังจากทำความเพียรแล้ว หลวงพ่อคิดจะพักผ่อนบนกุฏิเล็กๆ เอนกายลงสรีระถึงหมอนกำหนดสติ พอเคลิ้มไปเกิดนิมิตขึ้นว่าหลวงปู่มัน ภูริทัตโต ได้มาอยู่ใกล้ๆ นำแก้วลูกหนึ่งมายื่นให้แล้วพูดว่า “ซา เราจะให้แก้วลูกนี้แก่ท่าน มันมีรัศมีสว่างไสวมาก”

หลวงพ่อก็ยื่นมือขวาออกไป รับแก้วลูกนั้นกับมือของท่าน พร้อมกับลูกขึ้นนั่ง พอรู้สึกตัวก็เห็นตัวเองยังกำมือและอยู่ในท่านั่งตามปกติ มีอาการคิดค้นธรรมะเพื่อความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติมีสติปลื้มใจตลอดพรรษา

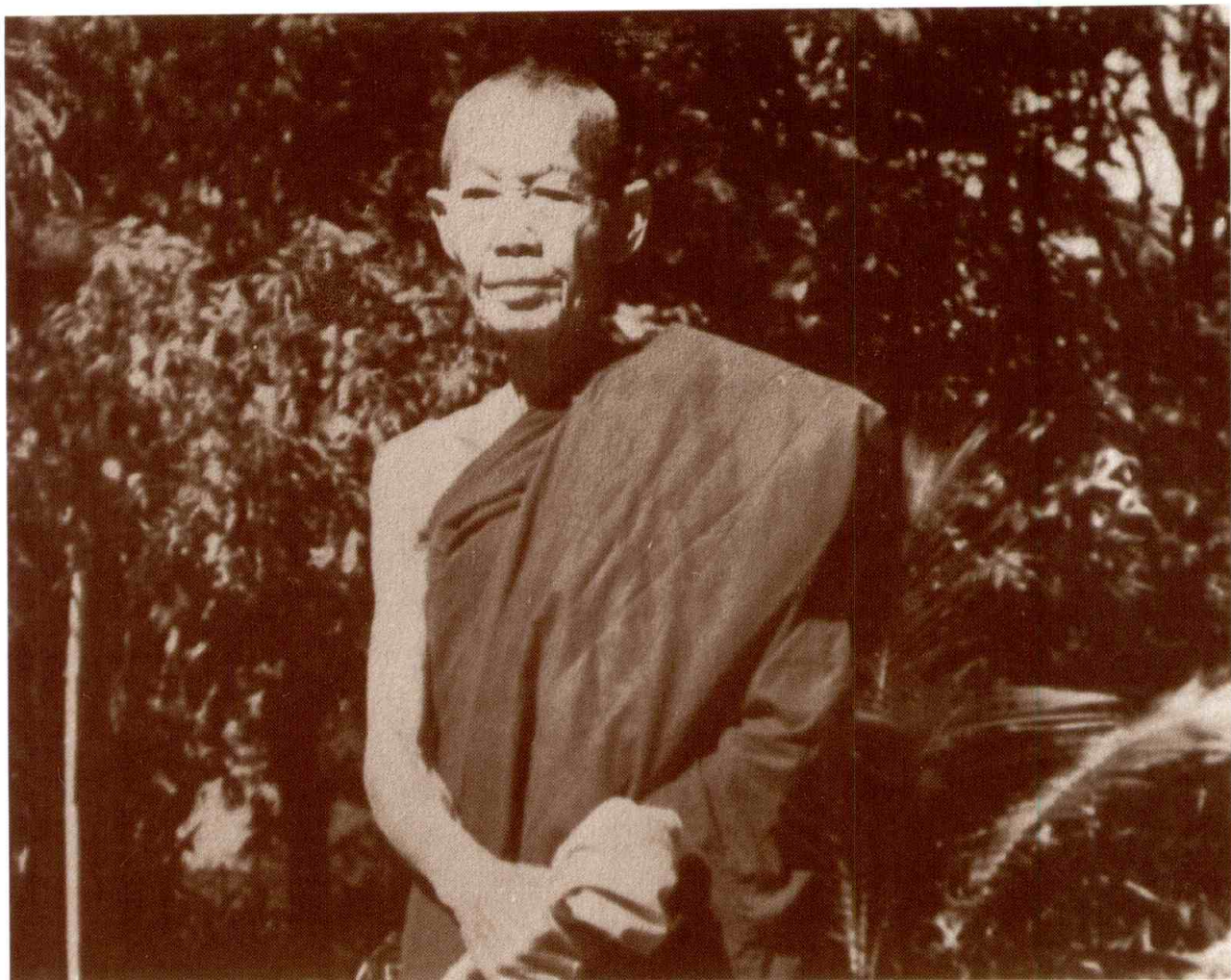
ผู้เรียบง่าย

ในพรรษานั้น เมื่อหลวงพ่อดำอยู่ศึกษาอยู่กับหลวงปู่กันอย่างใกล้ชิด จึงได้พบเห็นปฏิบัติต่างๆ ทำให้...รู้สึกเลื่อมใสศรัทธาในหลวงปู่กิริมาก หลวงปู่กิริท่านเป็นศิษย์ของหลวงปู่เสาร์ แต่ไม่ค่อยมีใครรู้จักท่าน เพราะท่านชอบอยู่เงียบ ๆ

ท่านเป็นครูบาอาจารย์ที่มีปฏิภาณเรียบง่ายน่าเคารพบูชา ชอบใช้ชีวิตโดดเดี่ยว มั่นคงในข้อปฏิบัติ มักน้อยสันโดษ บริหารเครื่องใช้ของท่านล้วนแต่เป็นของปอน ๆ เศร้าหมองและของใช้สอยส่วนใหญ่ก็เกิดจากฝีมือของท่านเอง แม้ไม่สวยแต่มันจะถูกใช้จนสึกกร่อนกระทั่งผุพังลง

อุปนิสัยพิเศษอย่างหนึ่งของหลวงปู่คือ ความขยันในภาระงานทุกอย่างที่พระจะพึงทำได้ ท่านไม่เคยอยู่นิ่งเฉย นอกจากขณะทำสมาธิภาวนา แม้ในวัยชราหลวงปู่ก็ยังรักษาปฏิภาณนี้ไว้อย่างมั่นคง

หลวงพ่อบอกถึงปฏิภาณของหลวงปู่กิริว่า ในพรรษาที่อยู่กับหลวงปู่ท่าน ท่านเองทำความเพียรอย่างหนัก เดินจงกรมทั้งวันฝนตกแดดออกอย่างไรก็เดิน จนทางจงกรมเป็นร่อง แต่หลวงปู่กลับไม่ค่อยเดิน บางครั้งเดินเพียง ๒-๓ เทียบก็หยุด แล้วไปเอาผ้ามาปะมาเย็บ หรือไม่ก็นั่งทำนั่นทำนี่

หลวงปู่กีนรี จันทิโย

“เราประมาณคิดว่าครูบาอาจารย์จะไปถึงไหนกัน เดินจงกรมก็ไม่เดิน นั่งสมาธินาน ๆ ก็ไม่เคยนั่ง คอยแต่จะทำนั่นทำนี่ตลอดวัน แต่เราปฏิบัติไม่หยุดเลย ถึงขนาดนั้นก็ยังไมู้เห็นอะไร ส่วนหลวงปู่ปฏิบัติอยู่แค่นั้น จะไปรู้เห็นอะไรเล่า”

หลวงพ่อกเล่าในตอนท้ายว่า “เรามันคิดผิดไป หลวงปู่ท่านรู้อะไร ๆ มากกว่าเราเสียอีก คำเตือนของท่านสั้น ๆ และไม่ค่อยมีให้ฟังบ่อยนัก เป็นสิ่งที่ลุ่มลึกแฝงไว้ด้วยปัญญาอันแนบคาย ความคิดของครูบาอาจารย์กว้างไกลเกินปัญญาของเราเป็นไหน ๆ ตัวแท้ของการปฏิบัติ คือความพากเพียรกำจัดอาสวะกิเลสภายในใจ ไม่ใช่ถือเอากิจริยาอาการภายนอกของครูบาอาจารย์มาเป็นเกณฑ์”

หลวงพ่อกได้ร่วมศึกษาปฏิบัติและอุปัฏฐากรับใช้หลวงปู่กีนรีเรื่อยมา กระทั่งถึงฤดูแล้งของปี พ.ศ.๒๔๙๑ จึงได้กราบลาครูบาอาจารย์จาริกต่อไป ก่อนจากหลวงปู่กล่าวตักเตือนสั้น ๆ ตามอริยาธัยของท่านว่า

“ท่านชา อะไร ๆ ในการปฏิบัติท่านก็พอสมควรแล้ว แต่อยากให้ระวังเรื่องการเทศน์นะ”

ธรรมะจากเด็กพิการ

การจาริกธุดงค์ของหลวงพ่อกับพระเลื่อมในช่วงนั้น พระเลื่อมยังคงติดตามตลอดมา วันหนึ่งท่านทั้งสองหยุดพักอยู่ในป่าช้าข้างหมู่บ้าน ได้มีเด็กชาย ๒ คนมาช่วยอุปัฏฐากรับใช้ ต่อมาเด็กเกิดสนใจการผจญภัยในชีวิตพระธุดงค์ จึงขอร่วมเดินทางติดตามไปด้วย ซึ่งหลวงพ่อก็มองไม่ขัดข้อง

เมื่อเด็กได้รับความยินยอมจากพ่อแม่แล้ว ก็เก็บข้าวของส่วนตัวออกเดินทางร่วมกับพระธุดงค์

หลวงพ่อบรรยายว่า “เด็กสองคนนี้ทั้งที่พิการ แต่เขาก็มีศรัทธาในพระศาสนา อุทิศส่วนกุศลเดินทางผจญความยากลำบากมาด้วย ทำให้ได้ข้อคิดอันเป็นธรรมะสอนใจอยู่หลายอย่าง คนหนึ่งนั้นขาดี ตาดี แต่หูหนวก อีกคนหูดี ตาดี แต่ขาเป๋ เวลาเดินทางคนขาเป๋เดินไป บางครั้งขาข้างที่เป๋ก็ไปเกี่ยวข้างที่ดี ทำให้หกล้มหกลุกบ่อยๆ คนที่หูหนวกนั้นเล่า เวลาเราจะพูดด้วยต้องใช้มือใช้ไม้ประกอบ แต่พอเขาหันหลังให้ก็อย่าเรียกให้เสียเวลาเลยเพราะไม่มีทางได้ยินอะไร ความพอใจแท้ๆ ทำให้คนพิการทั้งสองเดินทางติดตามมา แต่ความพิการไม่มีทางขัดขวางความตั้งใจได้เลย คนเราขอให้มีความตั้งใจจริงย่อมทำอะไรได้สำเร็จ ความพิการของเด็กทั้งสองนี้ตัวเขาเองก็ไม่ต้องการที่จะพิการ พ่อ แม่ ก็ไม่ต้องการให้ลูกของตนพิการ แต่ก็นิกฎแห่งกรรมไม่พ้น จริงดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของ ๆ ตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นแดนเกิด เมื่อพิจารณาความพิการของเด็กที่เป็นเพื่อนร่วมเดินทาง กลับเป็นเรื่องมาสอนใจตนเองว่า เด็กทั้งสองพิการกายเดินทางได้จะเข้รกรเข้าป่าก็รู้ แต่เราเองพิการทางใจ คือใจมีกิเลส กิเลสจะพาเข้รกรเข้าป่าหรือเปล่า คนพิการทางกายอย่างเด็ก ๒ คนนี้ไม่เป็นพิษเป็นภัยกับใคร แต่ถ้าคนเราพิการทางใจมาก ๆ ย่อมสร้างความวุ่นวายยุ่งยากให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อนมากทีเดียว”

หลวงพ่อกับพระเลื่อม ได้สอนวิธีนั่งสมาธิ และเดินจงกรมให้เด็กพิการได้ฝึกปฏิบัติพอสมควร ปรากฏว่าเด็กทั้งสองมีความตั้งใจเพียรพยายามดี

เข้าป่าอย่างนอนขวางทางเก่า

ต่อมาวันหนึ่งพากันธุดงค์มาถึงป่าใหญ่ ใกล้หมู่บ้านแห่งหนึ่งเขตนครพนม ขณะนั้นพลบค่ำพอดีจึงได้ตกลงพักแรมในป่าแห่งนั้น เห็นมีทางเก่าที่คนไม่ค่อยใช้เดินทางกันแล้ว เป็นทางผ่านดงใหญ่คดเคี้ยวไปถึงภูเขา ทำให้หลวงพ่อนึกถึงคำสอนของคนโบราณว่า “เข้าป่าอย่างนอนขวางทางเก่า” คิดโบราณนี้จะหมายถึงอะไร ท่านคิดสงสัยอยากจะพิสูจน์ให้เห็นจริงสักที จึงให้พระเลื่อมเข้าไปกางกลดในป่า ส่วนตัวหลวงพ่อลงมาปักกลดขวางทางเก่าเอาไว้ ให้เด็ก ๒ คนพักนอนอยู่ตรงกลางระหว่างกลดของพระเลื่อมกับกลดของท่าน คือ ถัดริมทางเก่าเข้าไปพอมองเห็นกัน ต่างคนต่างก็นั่งสมาธิ แต่หลวงพ่อก็ได้ตลบฝ่ามุ้งขึ้นไว้หลังกลด เพื่อให้เด็กทั้งสองได้มองเห็นตัวท่านด้วย เด็กจะได้อุ่นใจคลายความกลัวบ้าง จากนั้นท่านก็เอนตัวลงนอนตะแคงสืงไสยาสน์ขวางทางเก่าเอาไว้

อยู่ภายใต้กลดนั่นเอง หันหลังไปทางป่าใหญ่หันหน้าเข้าสู่หมู่บ้าน

ขณะที่กำลังนอนกำหนดลมหายใจอยู่ ทันใดนั้น หูกแว่วได้ยินเสียงใบไม้แห้งดังกรอบแกรบ ๆ ซึ่งเป็นอาการก้าวเดินช้า ๆ เป็นจังหวะ ใกล้เข้ามา ๆ เสียงเดินเข้ามาใกล้จนได้ยินลมหายใจ และกลิ่นสาบสาบที่ฟุ้งกระจายมากับสายลม หลวงพ่อคงนอนนิ่งอยู่ ทั้งที่รู้ว่าเสียงและกลิ่นเช่นนี้ จะเป็นสัตว์อื่นไปไม่ได้นอกจากเสือเท่านั้น

จิตหนึ่งคิดห่วงชีวิตจนตัวสั่นหวั่นไหว แต่กลัวอยู่ไม่นาน จิตของนักต่อสู้ก็ออกมาแย้งและให้เหตุผลว่า อย่าห่วงมันเลยชีวิตนี้ แม้ไม่ถูกเสือกัดตาย เราก็ต้องตายอยู่แล้ว การตายขณะเดินตามรอยบาทพระศาสดานี้ ชีวิตย่อมมีความหมาย เราขอยอมเป็นอาหารของเสือ หากว่าเราเคยกินเลือดกินเนื้อกันมา จะได้ชดใช้หนี้ให้หมดกันไป แต่หากไม่เคยเป็นคู่เวรคู่กรรม มันคงไม่ทำอะไรเรา แล้วก็โน้มดวงจิตระลึกถึงพระรัตนตรัย และความบริสุทธิ์ของตัวเองเป็นที่พึ่งในยามนั้น

เมื่อคิดได้เช่นนี้ จิตใจก็เบาสบายขึ้นมาทันทีไม่มีกังวลใด ๆ เสียงเดินของเสือหยุดลง ได้ยินเสียงลมหายใจอยู่ห่าง ๆ ประมาณ ๕ - ๖ เมตร ลึกครู่ต่อมาหันหลังกลับ เดินเหยียบใบไม้แห้งกรอบแกรบ กลับเข้าป่าไป จึงได้รู้ว่าทำไมคนโบราณถึงห้ามนอนขวางทางเก่า หลวงพ่อกล่าวว่า เมื่อเราทอดอาลัยในชีวิตปล่อยวางมันเสีย ไม่เสียตาย ไม่กลัวตาย ทำให้เกิดความเบาสบายใจจริง ๆ สติปัญญาก็เฉียบคมกล้าขึ้นเป็นเงาตามตัว จิตเกิดความกล้าหาญไม่สะทกสะท้านสิ่งใด น่าอัศจรรย์ วิธีการปล่อยวางนี้จะนำไปใช้ตอนเราเจ็บไข้ได้ป่วย หรือกำลังตกอยู่ในภัยอันตรายต่าง ๆ ก็ได้ จะทำให้ชีวิตดีขึ้น ไม่ถึงกับเสียสติเป็นบ้าเป็นหลัง เมื่อมีสติแล้วก็พอจะแก้ไขทำอะไรได้ถูกต้องไม่ผิดพลาด

คนดีอยู่ที่ไหน

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๑ นั้น หลวงพ่อกับคณะ คือ พระเลื่อมและเด็กติดตามทั้งสองยังคงร่วมทุกข์ร่วมสุขแสวงหาสันติธรรมไปบนเส้นทางทุกรกัณดารต่อไป

การอยู่ร่วมกันนาน ๆ ธาตุแท้ของแต่ละคนย่อมปรากฏขึ้นมา หลวงพ่อคิดพิจารณาในตอนนั้นว่า การเดินธุดงค์ร่วมกับผู้มีปฏิปทาไม่เสมอกัน ทำให้การปฏิบัติล่าช้า และยังรู้สึกอึดอัดรำคาญหมู่คณะ คิดอยากปลีกตัวไปตามลำพัง เพื่อเร่งความเพียร

หลวงพ่อก็ได้ตกลงแยกทางกับพระเลื่อม โดยพระเลื่อมอาสาพาคณะทั้ง ๒ คนนั้นกลับไปส่งที่บ้านเดิม ส่วนท่านเองได้เดินทางไปเพียงลำพัง เมื่อถึงวัดร้างในป่าใกล้บ้านชาโน้ย จังหวัดนครพนม ได้พิจารณาเห็นว่าเป็นสถานที่เหมาะแก่การปฏิบัติภาวนา จึงพักอยู่ที่นั่นหลายวัน

การแยกจากหมู่คณะในระยะแรก ๆ ท่านรู้สึกเป็นอิสระดี ไม่ห่วงกังวลต่อสิ่งใด ได้เร่งความเพียรเต็มที่ สรรวมระว่างอินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ตลอดเวลา แม้ไปบิณฑบาตก็ไม่มองหน้าใครเพียงแต่รู้ว่าเป็นหญิงหรือชายเท่านั้น เสร็จจากการขอขบฉัน เก็บบริขารแล้วเดินจงกรมทันที ปฏิบัติสม่ำเสมอเช่นนี้อยู่หลายวัน จนทำบวมเป่งขึ้น เพราะเดินจงกรมมาก จึงหยุด

“การฝึกจิต หรือการภาวนานี้
ถ้าจิตสงบแล้วเราจะออกจากเพื่อน
ไม่ยากคลุกคลี”

เดิน แล้วนั่งสมาธิอย่างเดียว ใช้ความอดทนระงับความเจ็บปวดอยู่ถึง ๓ วัน แท้จริงเป็นปกติ
ในระหว่างนั้น หลวงพ่อไม่ยอมพบปะกับใครทั้งสิ้น เพราะเห็นการคลุกคลี คือ ความเนิ่นช้า
ของการประพฤติธรรม

อยู่มาวันหนึ่ง ก็เลิกละทิ้งไปเพราะเกรงอำนาจสมาธิธรรม ได้กลับออกมารบวงสรวงจิตใจ
ให้วิตกว่า “เราอยู่คนเดียวอย่างนี้ ถ้าได้เณรตัวเล็ก ๆ หรือผ้าขาวสักคนมาอยู่ด้วยคงดีนะ เพื่อ
จะได้ใช้อะไรเล็ก ๆ น้อย” แต่ภาวะความคิดก็แย้งกันเองต่อไปว่า

“เอ! เจ้านี้สำคัญนะ เปื่อเพื่อนมาแล้ว ยังอยากได้เพื่อนมาทำไมอีกเล่า?”

“เปื่อก็จริง แต่เปื่อเฉพาะคนไม่ดี ส่วนเวลานี้ต้องการเพื่อนที่ดี ๆ ”

“คนดีอยู่ที่ไหนล่ะ ? เห็นไหม ? หากคนดีได้ไหม ? เพื่อนร่วมทางกันมาก็คิดว่าเขาไม่ดีทั้งนั้น
คงคิดว่าตัวเองดีคนเดียวแหละมัง จึงหนีเขามา”

หลวงพ่อบอกว่า เมื่อคิดได้อย่างนี้แล้ว ก็เลยได้หลัก ซึ่งท่านถือปฏิบัติมาตั้งแต่ครั้งนั้นว่า
“คนดีอยู่ที่ไหน คนดีอยู่ที่ตัวเรา ถ้าเราดีเสียแล้วไปอยู่ที่ไหนมันก็ดี เขาจะนิทา สรรเสริญ จะว่า
อะไรทำอะไร เราก็ยังดี แม้เขาจะข้ามหัวไปก็ยังดีอยู่ แต่ถ้าเรายังไม่ดี เขานิทาเราก็โกรธ
ถ้าเขาสรรเสริญเราก็ยินดี ก็หวั่นไหวอยู่อย่างนั้น

เมื่อรู้ว่าคนดีอยู่ที่ไหนแล้ว เราจะมีหลักในการปล่อยวางความคิด เราจะไปอยู่ที่ไหน คนเขาจะรังเกียจหรือเขาจะว่าอะไร ก็ถือว่าไม่ใช่เขาดีหรือเขาชั่ว เพราะดีหรือชั่วอยู่ที่ตัวเรา เราย่อมรู้จักตัวเราเองยิ่งกว่าใคร...”

ของเป็นเอง

หลวงพ่อดำเนินทางไปเรื่อย ๆ แสงหาที่วิเวกบำเพ็ญสมณธรรมต่อไป จนไปถึงบ้านโคกยาว จังหวัดนครพนม ได้พักอยู่ในวัดร้างแห่งหนึ่ง ห่างจากหมู่บ้านประมาณ ๑๐ เส้น ในระยะนี้จิตสงบและเบา รู้สึกว่าอาการบางอย่างมุ่งจะปรากฏขึ้นมา ซึ่งหลวงพ่อก็ได้เล่าให้ฟังว่า

“วันหนึ่งขณะที่เดินจงกรมอยู่ เวลาประมาณห้าทุ่มกว่า รู้สึกแปลก ๆ มันแปลกมาแต่ตอนกลางวันแล้ว รู้สึกว่าไม่คิดมาก มีอาการสบาย ๆ เขามีกานอยู่ในหมู่บ้าน เมื่อเดินจงกรมเมื่อเย็นแล้ว เลยมานั่งที่กระท่อม มีฝาแถบตองบังอยู่ เวลานั้นรู้สึกว่าคุณเข้าเกือบไม่ทัน เอ๊ะ! จิตมันอยากสงบ มันเป็นเองของมัน พอนั่ง จิตก็สงบจริง ๆ รู้สึกตัวหนักแน่น เสียงเขาร้องรำอยู่ในหมู่บ้าน มิใช่ว่าจะไม่ได้ยิน ยังได้ยินอยู่ แต่จะทำให้ไม่ได้ยินก็ได้ แปลกเหมือนกัน เมื่อไม่เอาใจใส่ก็เงียบไป จะให้ได้ยินก็ได้ ไม่รู้สึกรำคาญ ภายในจิตเหมือนวัตถุ ๒ อย่างตั้งอยู่ไม่ติดกัน ดูจิตกับอารมณ์ตั้งอยู่คนละส่วนเหมือนกระโดนกับกาน้ำนี้ ก็เลยเข้าใจว่าเรื่องจิตเป็นสมาธินี้ ถ้าน้อยไปก็ได้ยินเสียง ถ้าวางก็เงียบ ถ้ามันมีเสียงขึ้นก็ดูตัวผู้รู้ ขาดกันคนละส่วน

จึงพิจารณาว่า ถ้าไม่ใช่อย่างนี้ มันจะใช้ตรงไหนอีก มันเป็นอย่างนี้ ไม่ติดกันเลย ได้พิจารณาอย่างนี้เรื่อย ๆ จึงเข้าใจว่า อ้อ! อันนี้ก็สำคัญเหมือนกัน เรียกว่าสันตติ คือความสืบทอด ขาด มันเลยเป็นสันติ แต่ก่อนมันเป็น สันตติ ที่นี้เลยกลายเป็น สันติ ออกมา จึงนั่งทำความเพียรต่อไป จิตในขณะที่นั่งทำความเพียรคราวนั้นไม่ได้เอาใจใส่ในสิ่งอื่นเลย ถ้าเราจะหยุดความเพียรก็หยุดได้ตามสบาย เมื่อเราหยุดความเพียร เจ้าเกียจคร้านใหม่ เจ้าเหนียวใหม่ เจ้ารำคาญใหม่ เปล่า ไม่มี ตอบได้ว่าไม่มี ของเหล่านี้ไม่มีในจิต มีแต่ความพอดีหมดทุกอย่างในนั้น ถ้าเราจะหยุดก็หยุดเอาเฉย ๆ นี่แหละ

ต่อมาจึงหยุดพัก หยุดแต่การนั่งเท่านั้น ใจเหมือนเก่ายังไม่หยุด เลยดึงเอาหมอนลูกหนึ่งมาวางไว้ ตั้งใจจะพักผ่อน เมื่อเอนกายลงจิตยังสงบอยู่อย่างเดิม พอศีรษะจะถึงหมอน มีอาการน้อมในใจ ไม่รู้มันน้อมไปไหน แต่มันน้อมเข้าไป น้อมเข้าไป คล้ายกับมีสายไฟอันหนึ่งไปถูกสวิตช์ไฟเข้า ไปดันกับสวิตช์อันนั้น กายก็ระเบิดเสียงดังมาก ความรู้ที่มีอยู่นั้นละเอียดที่สุด พอมันผ่านตรงจุดนั้นก็หลุดเข้าไปข้างในโน้น ไปอยู่ข้างในซึ่งไม่มีอะไร แม้อะไร ๆ ทั้งปวงก็ส่งเข้าไปไม่ได้ ส่งเข้าไปไม่ถึง ไม่มีอะไรเข้าไปถึง หยุดอยู่ข้างในสักพักหนึ่ง ก็ถอยออกมา คำว่าถอยออกมานี้ ไม่ใช่เราจะให้มันถอยออกมาหรอก เราเป็นเพียงผู้ดูเฉย ๆ เราเป็นผู้รู้เท่านั้น อาการเหล่านี้เป็นออกมา ๆ ก็มาถึงปกติจิตธรรมดา

เมื่อเป็นปกติดังเดิมแล้ว คำถามก็มีขึ้นมาว่า นี่มันอะไร? คำตอบเกิดขึ้นว่า สิ่งเหล่านี้

ก็ถูกอยู่เหมือนกัน แต่คิดให้ถึงธรรมะจริง ๆ มันไม่ถูก เพราะมันไม่มีอะไรที่จะรู้แล้วรู้จบได้เลย ถ้าใจเรายังไม่ยอมเลิก

มาคิดถึงเรื่องเวทนา สุขเวทนา ทุกขเวทนา จะปล่อยได้ยังไง จะวางได้ยังไง ในเมื่อมันเป็นอยู่ มันสุขอยู่ มันทุกข์อยู่ มันก็เหมือนเรื่องของฝาบาตร

ถ้าเห็นตรงนี้ ก็เห็นตรงนั้น ฝึกตรงนี้ได้ก็ได้อีกด้วย ได้หลักปฏิบัติละทีนี้ ทำอะไรก็ไม่ทำให้เสร็จ ทำแล้ววางไว้ไปเดินจงกรม พอมันกลับไปพะวงกับงาน ก็ว่ามัน ว่าตัวเอง ทักท้วงตัวเอง ฝึกตัวเอง พุดคนเดียวอยู่ในป่า สู้อยู่อย่างนั้นแหละ

ต่อมาก็เลยเบา คืออยากฝึกให้ได้ว่า ถึงเวลาวางก็ให้มันวาง ให้มันเป็นคนละอย่าง คนละอย่าง คนละอันกัน ทำก็ได้ วางก็ได้ ให้มันขาดกันไปเลย ฝึกไปก็ค่อยเบาไป ง่ายขึ้น ถ้าได้รู้เรื่องราว เออ! มันเป็นอย่างนี้เอง

ต่อมาก็เย็บผ้า ถักถลกบาตร ทำอะไรก็หัดตัวเองอย่างนั้น ทำก็ได้ วางก็ได้ เลยได้รู้จักเหตุให้เกิดทุกข์ละทีนี้ เหตุที่ทุกข์เกิดก็รู้จักแล้ว ธรรมเกิดเพราะเหตุรู้จักแล้ว เห็นแล้ว เกิดอย่างนี้เอง จากนั้นมาไม่ว่าจะยืน เดิน นั่ง นอน ก็มีแต่ความสนุกเบิกบาน จนกระทั่งถักฝาบาตรเสร็จ ไปบิณฑบาต เขาก็ยังมองอยู่ว่าพระรูปนี้ทำไมบาตรเป็นอย่างนั้น

ต่อมาก็คิดหาอะไรมาทำอีก เลยคิดจะเอาน้ำเกี๊ยง (ยางรัก) มาทาบาตร จำได้ว่าตอนเป็นเณรน้อยเคยเห็นพระท่านทำ ตอนแรกคิดว่าจะเอาน้ำมันยางทา แต่รู้สึกว่าจะเอาน้ำเกี๊ยงทา อาจจะใสกว่า ก็เลยลงมายโสธร ไปพักที่บ้านโคก อำเภอเลิงนกทา แถวนั้นต้นน้ำเกี๊ยงมีมาก ทาทั้งตัวบาตร และฝาบาตร โยมเขาบอกว่าทาเสร็จให้เอาใส่ชะลอมหย่อนลงแช่ในบ่อน้ำให้เย็น ๆ จะได้แห้งเร็ว ๓ วันก็แห้ง ที่ไหนได้รออยู่เป็นเดือนเลยไม่ได้บิณฑบาต ไปไหนไม่ได้ เพราะบาตรไม่แห้ง นั่งสมาธิก็พะวง ผ้าแต่ดั่งชะลอมขึ้น ๆ ลง ๆ อยู่อย่างนั้นแหละ เป็นทุกข์จริง ๆ ลงท้ายเห็นว่า แม้จะทิ้งไว้เป็นปีก็คงไม่แห้ง เลยบอกโยมว่าเอากระดาษมาปิดข้างนอกเขาก็แล้วกัน พอไปบิณฑบาตได้ จะออกปากขอบาตรใหม่จากโยมก็กลัวบาป ทนไปอย่างนั้นแหละ ตอนแรกฝาบาตรไม่มีนั้นก็คิดถึงถาดที่เคยเห็นที่บ้านตอนบวชอยู่บ้านก่อนอก คิดว่าเอาถาดแบน ๆ มาดัด ดีโค้งขึ้นแล้วบัดกรีไว้ ก็ใช้เป็นฝาบาตรได้ ก็เลยเอามันอย่างนั้นแหละ ไม่ได้คิดขอใคร ผมมันแปลกนะ ไม่ชอบขอคน พอบาตรที่ทาไว้มันแห้ง ดำปีเลย ทั้งบาตรทั้งฝา”

อังกาสอนพระ

โยนิโสมนสิการ คือการทำในใจอย่างแยบคาย หรือการคิดพิจารณาหลักเหตุผล เป็นคุณธรรมที่เด่นชัดในปฏิปทาของหลวงพ่อดังแต่แรก เช่นประสพการณ์ในป่าช้าก็ดี ที่บ้านโคกยาวก็ดี เหมือนกับการปุจฉาวิสัชนา ตามตอบปัญหาเกิดขึ้นในใจของท่าน จนกว่าท่านสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าด้วยสติปัญญา อีกโอกาสหนึ่งที่หลวงพ่อน้อมของธรรมดาในโลกเข้ามาสู่ใจเป็นธรรม เกิดขึ้นในปีนี้ ในระหว่างที่ท่านเดินธุดงค์รูปเดียวแสวงหาความวิเวก ท่านเกิดอาพาธหนัก นอนชมเพราะ

พิษไข้อยู่องค์เดียวกลางภูเขา ไข่อันสูงมากจนลูกไม่ขึ้น ประกอบกับไม่ได้ฉันอาหารมาหลายวัน ทำให้รู้สึกอ่อนเพลียราวกับจะสิ้นใจ จึงวิตกไปว่าถ้าเราตายอยู่กลางป่าเช่นนี้ เกิดมีคนมาพบศพเข้า เขาจะส่งข่าวไปทางบ้าน เป็นภาระให้ญาติพี่น้องต้องเดินทางมาจัดการศพ คิดอย่างนั้นแล้วก็เลย ความเอาใบสุทธิจากในย่ามมาถือไว้ กะว่าจนจะสิ้นใจจริง ๆ ก็จะไม่ขีดเผาใบสุทธิเสียเพื่อ ทำลายหลักฐาน ขณะที่กำลังคิดวิตกวิจารณ์อยู่นั้นก็ได้ยินเสียงอีแก้ง้องดังก้องภูเขา จึงตั้งปัญหาถามตัวเองว่า

“อีแก้งและสัตว์ป่าต่าง ๆ มันป่วยเป็นไหม?”

“มันป่วยเป็นเหมือนกัน เพราะมันก็มีสังขารร่างกายเหมือนเรานี้แหละ”

“มันมียากิน มีหมอมานฉีดยาให้หรือเปล่า?”

“เปล่า ไม่มีเลย มันคงหายอดไม้ใบหญ้าตามมีตามได้”

“สัตว์ป่ามันไม่มียากิน ไม่มีหมอมรักษา แต่ก็ยังมีลูกหลานสืบเผ่าพันธุ์ต่อมาเป็นจำนวนมาก มิใช่หรือ?”

“ใช่ ถูกแล้ว”

พอพิจารณาได้ข้อคิดเช่นนี้ ก็มีกำลังใจดีขึ้นมาก พยายามลุกตะเกียกตะกายไปเอาน้ำใน กามาดื่ม แล้วลุกขึ้นนั่งทำสมาธิ จนอาการไข้ทุเลาลงเรื่อย ๆ รุ่งเช้าก็มีกำลังออกไปบิณฑบาตได้

ไถธรรมาวุธ

ครั้งหนึ่งระหว่างอบรมพระณเฑรวัดหนองป่าพง หลวงพ่อเล่าถึงปฏิบัติของท่านสมัยที่เดิน ถุดงค์ในช่วงนั้นว่า

“แต่ก่อนกระบอกกรองน้ำสักอันยังไม่มีใช้เลย เพราะข้าวของหายาก มีจอก(ขัน) อะลู - มิเนียมเล็ก ๆ อยู่ใบเดียว หวงมาก เมื่อก่อนยังสูบบุหรี่อยู่ ไม่ขีดไฟก็ไม่มี มีแต่หินเหล็กไฟ ฝา กระบอกชุดก็ใช้เปลือกมะนาวผ่าครึ่ง กลางคืนเดินจงกรมเหนื่อย ก็มานั่งตีเหล็กไฟเพื่อจะจุดบุหรี่ เสี่ยงตีเหล็ก ปึก! ปึก! ในตอนดึก ๆ ผมว่าน่าจะทำให้ผีมันนึกกลัวเหมือนกัน

นึกย้อนไปเบื้องหลังครั้งปฏิบัติอยู่คนเดียว การปฏิบัตินี้มันเป็นทุกข์ลำบากแสนสาหัส แต่ก็ สนุกเหมือนกัน ทั้งสนุกทั้งทุกข์ พอ ๆ กันกับกินน้ำพริกตำใส่ขิงนะแหละ ได้ฝึกเพกาเผาเกลือ ด้วย ทั้งอร่อยทั้งเผ็ด กินไปซู้มูกไหลไป หยุดกินก็ไม่ได้เพราะมันอร่อยไปเรื่อย เลยทั้งโอ้ยทั้งกิน มันเป็นอย่างนั้น ประโยชน์ของมัน

คนที่ปฏิบัติธรรมะได้นี้ผมว่าทนทานจริง ๆ เพราะมันไม่ใช่เบา ๆ มันหนัก! เอาชีวิตเข้าแลก ก็ว่าได้ เสือจะกินช้างจะเหยียบ ก็ให้มันตายไปเสีย คิดอย่างนี้ มันควรตายแล้ว เมื่อเราได้รักษา ศีลให้บริสุทธิ์ ก็ไม่มีอะไรที่จะต้องกังวลอีกต่อไป ตายก็เหมือนไม่ตายละที่นี้ เลยเป็นเหตุให้ไม่กลัว เป็นธรรมาวุธ อาวุธคือธรรมะ

บนภูเขาที่ไหนก็ไปมาแล้วทั้งนั้น แต่อาวุธของเราคือธรรมะเพียงอย่างเดียว ก็มีแต่ยอมมัน

เท่านั้นแหละ ปล่อยมันเลย กล้าหาญ ยอมตายเสีย เสียชีวิต คิดไปคิดมาก็มองเห็นว่าอาวุธของ พระพุทธเจ้าดีกว่าอาวุธของนายพราน ช่วยกำลังใจให้เข้มแข็ง

พิจารณาไป ดูไป คิดไป เห็นไป อะไร ๆ มันก็เห็น เวลามันเห็น มันทะลุปรุโปร่งไปหมด ทุกข์ก็อย่างนี้ ทุกข์ดับไปก็อย่างนี้ มันเลยสบาย คนเห็นทุกข์แต่ไม่ทะลุ เพียงแต่สงบเฉย ๆ มันไม่มีทางจะรู้จักหรอก ถ้าคนไม่กลัวตาย ยอมตายเสีย มันกลับจะไม่ตายนะ ที่นี้ทุกข์ก็ให้มันเกินทุกข์ มันหมดทุกข์โน้น ให้มันเห็นเรื่องของมัน เห็นความจริง เห็นสังขาร มันก็มีคุณค่าราคานะซี มีกำลัง จิตดี มีหรือจะกลัวคน มีหรือจะกลัวป่า มีหรือจะกลัวสัตว์ ใจมันเข้มแข็ง ถ้าคิดได้อย่างนี้

ใจพระกรรมฐานนะเด็ดเดี่ยวนัก กรรมฐานทุกคน ถ้ามีจิตน้อมจนเสียสละชีวิตได้ ถ้าอยู่ เป็นฆราวาส การฆ่าคนนะ ฆ่าไถ่ยังยากกว่าเสียอีก มันเด็ดเดี่ยวถึงปานนั้น ถ้ามันเห็นผิดนะ มัน ใจใหญ่ ใจสูง ใจแน่นหนา ถ้าคิดมาทางธรรม ทางปล่อยวาง มันก็เลิศประเสริฐ

ได้อาวุธดีกว่านายพรานไปอยู่ป่า ได้ธรรมอาวุธ สิ่งทั้งหลายเหล่านี้เรียกว่า วิตก ก็คือมัน ยกอันใดอันหนึ่งขึ้นมา ไปถึงเรื่องอันนั้น วิจารมันก็พิจารณาสิ่งทั้งหลายเหล่านั้น วิตกวิจารมันก็ อยู่ไป ทำความเพียรไปเรื่อย จนกระทั่งมันเห็นเรื่องทะลุปรุโปร่ง ปิติมันก็เกิดขึ้น ที่นี้ก็เกิดอาการ ขนลุกชู นึกถึงเดินจงกรมก็ขนลุกชู คิดถึงคุณพระพุทธ พระธรรม ก็ขนลุกชูเกิดปิติ ซาบซ่า ซึมอยู่ในร่างกาย นั่งอยู่ก็เป็นอยู่อย่างนั้น วิตกวิจาร วิตกมันก็มีปิติ ความอิมใจในการกระทำของเรา ฝ่าฟันอุปสรรคมา ขนก็ลุกชูซ่าขึ้นมา น้ำตาก็ไหลพราก ๆ ยิ่งมีกำลังใจที่จะบากบั่นต่อสู้ ไม่มีที่จะท้อ ถอย ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้น วิตก วิจาร ปิติ ความดีใจเกิดขึ้นมา มีความสุขประกอบด้วยปัญญา อาศัยวิตกวิจารเป็นอยู่ อาศัยความสุขตั้งมันอยู่ ในขณะนั้น ท่านจะว่าอาศัยกำลังฌาน ก็ว่าไปซิ เราไม่รู้ละ มันเป็นของมันอย่างนั้นจะว่ามันเป็นฌานก็ว่าไป วิตก อีกหน่อยวิตกมันก็จะไป ต่อไป วิจารมันก็จะ ปิติก็ไม่มี *เอกคฺคตา* ใจก็เป็นอารมณ์เดียวอยู่อย่างนั้น อาศัยสมาธิเป็นอยู่ อาศัย สมาธิตั้งมันอยู่ มันก็เกิดความสงบ เป็นรากฐานแล้ว ความสงบมันเป็นรากฐาน ปัญญามันจะ เกิดขึ้นละที่นี้

ผมจึงได้ความเข้าใจว่า การปฏิบัตินั้นแหละมันจึงจะรู้แจ้งเห็นจริง การไปเรียนไปนึก ไปคิดเอามันเป็นอีกเรื่องหนึ่ง การคิดว่าไฉนมันจะเป็นอย่างนี้ก็ดี ผมรู้สึกว่ามันจะเข้าไปรวมยอด เข้าไปพ้องอยู่ที่นั่นหมด

สบายที่นี้ ร่างกายจะอ่อนจะผอม มันก็สบาย แม้จะป่วยอยู่ที่สบาย ไม่เคยคิดว่า แม่เรา อยู่ไหน ญาติพี่น้องคนนั้นคนนี่ของเราอยู่ไหนหนอ ไม่มี ภาวนาตายก็ตาย เท่านั้นเอง ไม่มีอะไร กังวล นั้น มันตั้งมันลงอย่างนั้น แล้วขณะจิตที่ร้งรอมันก็เลยเปลี่ยนไป จิตใจมันเข้มแข็ง แล้วก็ให้ ทำไป

จะไปพึ่งเทศน์ที่ไหนก็ช่าง จะไปเรียนที่ไหนก็ตาม รู้อยู่ แต่มันรู้ไม่ถึง ต้องทำเอา ถ้ารู้ ไม่ถึงมันจะลังเล สงสัย ถ้ารู้ถึงแล้วมันก็จบกัน จะว่ามันเป็นยังงี้ก็ไม่รู้ละ แต่มันเป็นของมัน อย่างนั้น มันแน่นอนอย่างนั้น *ปกติจิต* ของเรามันก็เกิดขึ้นมาเท่านั้นเอง”

หลวงตาหมดโกรธ

ใกล้ฤดูเข้าพรรษา หลวงพ่อเดินธุดงค์มาถึงวัดป่าแห่งหนึ่ง ตั้งอยู่ในป่าช้าเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม เมื่อเดินตามทางเล็ก ๆ ผ่านแนวป่ามาถึงศาลา พบหลวงตาสมาจารวัดนั้นนั่งสนทนาอยู่กับพระลูกวัด หลวงพ่อได้กราบนมัสการและบอกที่มาของตน

ครั้นกล่าวธรรมปฏิสังขารกันพอสมควร หลวงตาปรารภถึงภูมิจิตของตัวเองว่า หมดความโกรธแล้ว หลวงพ่อรู้สึกแปลกใจมาก เพราะคำพูดเช่นนี้ ไม่ค่อยได้ยินบ่อยนักในหมู่ผู้ปฏิบัติ จึงอยากพิสูจน์ให้รู้ชัด เลยตัดสินใจขอจำพรรษาด้วย แต่ก็ไม่ง่ายเสียทีเดียว หลวงตาไม่ยอมให้ใครพำนักที่วัดง่าย ๆ เหมือนกัน เพราะหลวงพ่อเป็นพระแปลกหน้า และยังธุดงค์มาองค์เดียว ไม่รู้ต้นสายปลายเหตุว่าจะมาดีหรือร้ายอย่างไร หลวงตากับพระลูกวัดจึงปฏิเสธไม่ยอมให้พำนักอยู่ด้วย แต่ก็ผ่อนผันให้ไปจำพรรษาที่ป่าช้านอกเขตวัดได้

ครั้นถึงวันเข้าพรรษา หลวงตาให้พระไปนิมนต์หลวงพ่อกับมาจำพรรษาด้วย เพราะได้รับคำทักท้วงจากพระรูปหนึ่งว่า “พระมีพรรษามากขนาดนี้ ให้จำพรรษานอกเขตวัดเห็นจะไม่เหมาะสมที่ท่านอาจจะเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบก็ได้ ไม่ควรประมาท”

แม้จะได้ร่วมพรรษาในสำนัก แต่หลวงตากับลูกศิษย์ก็ตั้งกติกากในการปฏิบัติสำหรับหลวงพ่อไว้หลายอย่าง คือ

๑. ไม่ให้รับประเคนของจากโยม ต้องคอยรับจากพระรูปอื่นส่งให้
๒. ไม่ให้ร่วมอุโบสถสังฆกรรม ให้บอกปริสฺสุทธิเท่านั้น
๓. เวลารับฉันอาหาร ให้นั่งต่อท้ายพระอายุพรรษาน้อยที่สุดของสำนัก

กติกากทั้ง ๓ ข้อนี้ หลวงพ่อยอมปฏิบัติตามทุกอย่าง แม้ท่านจะมีพรรษา ๑๐ แล้วก็ตาม ท่านกลับพิจารณาอ่อนเอาประโยชน์จากข้อปฏิบัตินั้น โดยให้คิดแก่ตนเองว่า หลวงตากับคณะกำลังทดสอบเรา การนั่งหัวแถวหรือไม่ ก็ไม่แปลกอะไร เหมือนกับเพชรนิลจินดาจะวางไว้ที่ไหนก็มีคุณค่าเท่าเดิม และการปฏิบัติตามกติกานี้ จะช่วยลดทิฏฐิมานะของเราให้เบาบางลงด้วย

การจำพรรษาร่วมกับหลวงตา ผ่านไปด้วยความสงบเพราะหลวงพ่อบริสุทธิ์นึกคิดให้ถูก และเป็นปกติ จึงพากเพียรภาวนาอย่างสม่ำเสมอ พยายามพูดน้อย เมื่อได้ยินใครพูดสิ่งใดก็น้อมมาพิจารณาเป็นปัญญาแก้ไขตัวเอง และเฝ้าสังเกตเลือกเอาแต่สิ่งดีงามจากวัตรปฏิบัติที่มีอยู่ในสำนัก เพื่อถือเอาเป็นบทเรียน

ขณะเดียวกันหลวงตาและคณะ ก็จับตามองหลวงพ่ออย่างไม่ให้คลาดสายตาเหมือนกัน แต่ท่านก็วางเฉย ไม่แสดงกิริยาอาการใด ๆ ได้ตอบ กลับคิดขอบคุณเขาว่า

“เขาช่วยไม่ให้เราเผลอไปประพฤติกพร่อง เปรียบเหมือนมีคนมาช่วยป้องกันความสกปรกไม่ให้แปดเปื้อนแก่เรา”

ในพรรษานั้น จิตใจของหลวงพ่อสงบหนักแน่น ปรารภความเพียรอย่างสม่ำเสมอ มีกิริยามารยาทที่เรียบร้อยงดงาม ตามพระพุทธานุญาตทุกกระเปียดนี้ ทำให้เพื่อนสหธรรมิกคลายความ

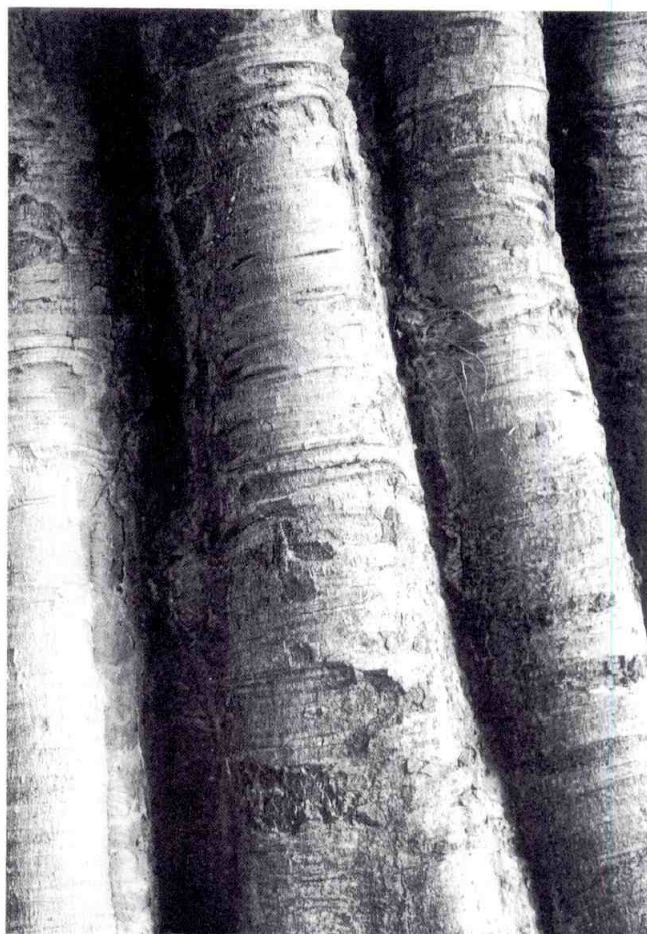
ระวางในตัวท่านลงโดยลำดับ

วันหนึ่งในกลางพรรษา พระเถรในวัดได้ชวนกันเอาเรือไปหาฟืน มาไว้ตม่น้ำย้อมผ้า เมื่อไปถึงเขตไร่ร้างแห่งหนึ่งแล้วก็ช่วยกันแบกฟืนมาทิ้งไว้ที่ฝั่งน้ำให้หลวงพ่อกำหนดหน้าที่ขนลงเรือ ท่านได้สังเกตเห็นไม้พะยุงท่อนหนึ่งมีรอยถากเป็นทรงกลมยาวประมาณ ๒ เมตร หลวงพ่อคิดว่าไม้ท่อนนี้ต้องมีเจ้าของแน่ ถ้าขนลงเรือจะมีความผิดเป็นการลักทรัพย์ ทำให้ขาดจากการเป็นพระได้ ดังนั้นจึงไม่ยอมแตะต้อง พอได้เวลาจนกลับ หลวงตาเดินมาเห็นไม้ท่อนนั้น จึงร้องถามว่า

“ท่านชา ทำไมไม่แบกไม้ท่อนนี้ลงเรือ”

“ผมเห็นว่ามันไม่เหมาะครับ มันคงมีเจ้าของ เพราะมีรอยถากไว้” หลวงพ่อตอบเรียบ ๆ เมื่อหลวงพ่อบอกเช่นนั้น หลวงตาชะงักงันอยู่ชั่วครู่ แล้วจึงแก้งร้องบอกแก่เก้อให้พระเถรรับลงเรือ โดยทิ้งไม้ท่อนนั้นไว้ริมฝั่งนั่นเอง

ต่อมาวันหนึ่งชาวบ้านมาทำข้าวหลามอยู่ในวัด หลวงตาก็กลับจากบิณฑบาตเดินผ่านโรงครัว ขณะนั้นโยมไม่อยู่ ท่านมองเห็นไฟกำลังลุกไหม้กระบอกข้าวหลาม คงรู้สึกเสียดาย แต่ก็นึกว่าช่วยเหลืออะไรไม่ได้ เพราะพระแต่ละองค์ต้องอาหารที่ยังไม่ได้ประเคนเป็นอาบัติ และจะทำให้อาหารนั้นไม่ควรแก่การบริโภคต่อไปด้วย หลวงตายืนสองจิตสองใจอยู่สักครู่หนึ่งก็เหลียวซ้ายแลขวา ก่อนที่จะเอื้อมมือไปพลิกกระบอกข้าวหลาม หารู้ไม่ว่าหลวงพ่อกำลังอยู่บนกุฏิใกล้โรงครัวเลื้อยมาเห็นเข้าพอดี

ในพรรษานั้น
ใจของหลวงพ่อ สงบหนักแน่น

ถึงเวลานั้นจึงหัน หลวงตาสังเกตเห็นว่าหลวงพ่อกำลังขำขาม จึงถามว่า

“ท่านขำฉันขำขามหรือเปล่า?”

“เปล่าครับ” คำตอบของหลวงพ่อกำทำให้หลวงตาถึงกับสะดุ้ง แล้วอุทานออกมาว่า

“ผมต้องอาบัติแล้ว”

ฉันเสร็จหลวงตามาขอแสดงอาบัติด้วย แต่หลวงพ่อบอกว่า

“ไม่ต้องก็ได้ครับ ให้สำรวมระวังต่อไปเถิด”

คราวนั้น เพราะปฏิบัติความสุ่มรอบคอบของหลวงพ่อกำ จึงทำให้พระเณรทุกรูปในวัดเกิดความยำเกรงและเคารพเลื่อมใสในตัวท่าน หลวงตากับคณะจึงตกลงกันว่า จะยกเลิกกติกาก่อนที่เคยกตั้งไว้ ขอนิมนต์ให้หลวงพ่อกำเป็นพระผู้อาวุโส แต่หลวงพ่อกำปฏิเสธว่าทำอย่างนั้นคงไม่สมควร กติกาดิฉันดีอยู่แล้ว และท่านก็ปฏิบัติตามกติกาดิฉันเหมือนเช่นเดิม

ในที่สุด กาลเวลาก็ได้พิสูจน์คำพูดของหลวงพ่อกำว่า ผมหมดความโกรธแล้ว ให้ประจักษ์ข้อเท็จจริงขึ้นมาดังที่พระพุทธรองค์ตรัสไว้ว่า “ศีล จะพึงรู้ได้เมื่ออยู่ร่วมกันนาน ๆ”

ท้ายพรรษา ฝนตกติดต่อกันหลายวันจนเกิดอุทกภัย น้ำท่วมทุ่งนาทำให้ชาวบ้านไม่มีที่อยู่อาศัย และเดือดร้อนไปถึงวัวควายซึ่งไม่มีหญ้าจะกิน วัดของหลวงตาตั้งอยู่บนที่ดอน จึงรอดพ้นภัยจากน้ำท่วม วัวควายของชาวบ้านจึงมุ่งหน้ามากินหญ้าริมรั้ววัดเพื่อประทังชีวิต บางตัวกินเพลินหลงเดินลึกเข้าไปเขตสำนัก หลวงตารำคาญจึงให้พระเณรไล่ออกไปบ่อย ๆ เจ้าวัวน่าสงสารตัวหนึ่งถูกไล่ต้อนออกไปแล้ว แต่ด้วยความหิวจึงยื่นคอลอดรั้วกลับเข้ามากินหญ้าอีก หลวงตาซึ่งถือไม้รออยู่แล้ว ก็ฟาดอย่างไม่ยั้งมือ วัวตัวนั้นร้องอู๋ ด้วยความเจ็บปวด รีบมุดหัวกลับไป แต่กว่าจะหลุดไปได้ก็โดนไม้หลวงตาเสียหลายตืบ หลวงพ่อยินดีการกระทำของหลวงตา ผู้เคยอดทนว่าหมดความโกรธแล้ว ด้วยความสลดสังเวชใจ

ทูตมรณะ

กลางป่าช้าข้างวัดหลวงตา มีศาลาเล็ก ๆ หลังหนึ่ง ตั้งอยู่ท่ามกลางหลุมฝังศพที่เรียงรายเกลื่อนป่า เป็นที่สงบสงัด และมีความวิเวก วังเวก อันอำนวยความสะดวกเจริญสมณธรรมเป็นอย่างยิ่ง หลวงพ่อกำจึงมักหลีกเร้นมานั่งสมาธิภาวนา พิจารณาสภาวะธรรมอยู่ที่ศาลาหลังนั้นเสมอ

วันหนึ่ง ขณะหลวงพ่อกำนั่งอยู่บนศาลานั้น มีกาดัวหนึ่งบินมาจับกิ่งไม้ใกล้ ๆ แล้วส่งเสียงร้องกา กา หลวงพ่อกำไม่ได้สนใจ เพราะคิดว่ามันคงร้องไปตามประสาสัตว์ เมื่อเห็นหลวงพ่อกำไม่สนใจ กากจึงร่อนลงมายืนบนพื้นศาลาตรงหน้าท่าน มันคาบหญ้าแห้งมาวางแล้วร้อง กา กา กา แสดงอาการเหมือนจะส่งหญ้าให้ หลวงพ่อกำเห็นก็รีบมานับแปลก ๆ มองดูมันด้วยความสนใจ เมื่อกาเห็นท่านสนใจ มันก็ทิ้งหญ้าแห้งไว้ แล้วบินหายไป หลังจากนั้น ๓ วัน ชาวบ้านได้หามาศพเด็กชายอายุประมาณ ๑๓ ปี ป่วยเป็นไข้ตาย มาเผาข้าง ๆ ศาลานั้น ๓-๔ วันต่อมา อิกากก็บินมาหาหลวงพ่อกำที่ศาลานั้นอีกครั้งแรกเกาะอยู่กิ่งไม้ เมื่อเห็นหลวงพ่อกำไม่สนใจ กากก็บินลงมาที่พื้นแล้วแสดงกิริยาเหมือนครั้งแรก

พอหลวงพ่อกลับมาดู มันก็บินหนีไปอย่างเคย จากนั้นไม่กี่วัน ชาวบ้านหามศพมาอีก คราวนี้เป็นพี่ชายของเด็กที่ตายไปเมื่อไม่นานนั่นเอง ซึ่งเกิดป่วยกระทันหันตายตามกันอย่างน่าประหลาดใจ กادتวันนั้นมันเป็นเหตุสมจริง ๆ เพราะอีก ๓ วันเท่านั้น มันก็บินมาส่งข่าวหลวงพ่อกับอีกวัน แล้วไม่กี่วัน พี่สาวของเด็กชายทั้งสองที่ตายไปก่อนหน้านี้ ก็มีอาการป่วยตายไปอีกคน พ่อแม่และญาติพี่น้องของเด็กทั้งสามเศร้าโศกเสียใจอย่างแสนสาหัส หลวงพ่อได้เห็นสภาพของคนเหล่านั้น ยิ่งเกิดสลดสังเวชในความเป็นจริงของชีวิต ได้น้อมนำเหตุการณ์เฉพาะหน้านี้มาเตือนตนมิให้ประมาท รวมทั้งพิจารณาเห็นว่าความทุกข์โศก ย่อมเกิดจากของที่เรารักและห่วงแหน

สังขารในป่าช้า เร่งเราให้หลวงพ่อยอมเนิ่นช้าในการปฏิบัติ ท่านเพิ่มเวลาในการภาวนามากขึ้น ลดเวลาพักผ่อนลง มุ่งหน้าทำความเพียร แม้ฝนตกพรา ๆ ก็เหยียบย่ำน้ำเดินจงกรมอยู่อย่างนั้น วันหนึ่งเกิดนิมิตว่า ได้เดินไปยังที่แห่งหนึ่ง พบคนแก่นอนป่วยร้องครวญครางปานจะขาดใจ หลวงพ่อหยุดพิจารณาแล้วเดินต่อไป ระหว่างทางพบคนป่วยหนักจวนตาย ร่างกายซูบผอมเหลือเพียงหนังหุ้มกระดูกนอนหายใจวรินอยู่ริมทาง ได้หยุดดูแล้วเดินผ่านไปไม่ไกล ก็พบคนตายนอนหงายขึ้นอืด ตาถลน ลิ้นจุกปาก และมีหนอนชอนไชอยู่เต็มร่างกาย เกิดความสลดสังเวชเป็นอย่างยิ่ง พอตื่นขึ้นมา ภาพนั้นยังติดตาติดใจไม่เลือนลาง รู้สึกเบื่อหน่ายต่อชีวิต อยากหลุดพ้นออกจากกองทุกข์นี้โดยเร็ว จึงคิดจะปลีกตัวขึ้นไปทำความเพียรบนยอดเขาสัก ๗ หรือ ๑๕ วัน จึงจะลงมาบิณฑบาต แต่มีปัญหาว่า บนยอดเขาไม่มีน้ำดื่ม พอเดินถึงกบจำศีลอยู่ในรู มันก็น้ำเยียวของตัวเองยังมีชีวิตอยู่ได้ จึงอยากทดลองดูบ้าง แต่ก็ไม่ได้ผล เพราะป่าสวระเมื่อดื่มเข้าไปหลาย ๆ ครั้งพอตกถึงกระเพาะก็ไหลออกมาทันที จึงคิดหาวิธีใหม่ เมื่อคิดว่าไม่อาจไปอยู่บนยอดเขาได้ จึงทดลองอดอาหาร ๓ วันเว้นวันสลับกันไปทำอยู่ประมาณ ๑๕ วัน ขณะอดอาหารรู้สึกว่าร่างกายร้อนดังถูกไฟเผาเผา มีอาการทุรนทุรายแทบทนไม่ได้ จิตใจก็กระสับกระส่ายไม่สงบ จึงล้มเลิกวิธีนี้เพราะไม่ถูกกับจริต

ต่อมาได้นึกถึง อปถุญกปฏิบัติ (ข้อปฏิบัติที่ไม่ผิด) คือ โภชนมตฺตญญตฺการุญจักประมาณ ในการฉันอาหารให้พอสมควร ไม่มากหรือน้อยเกินไป อินทรีย์สังวร สำรวมระวังตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไม่ให้ถูกกิเลสครอบงำ *ชาคริยานุโยค* ทำความเพียรสม่ำเสมอ ไม่เกียจคร้านหรือเห็นแก่หลับนอนจนเกินไป เมื่อใจน้อมไปถึงทางดำเนินนี้ จึงหยุดวิหิงสาตน กลับมาฉันอาหารวันละครั้งดังเดิมแล้วทำความเพียรอย่างต่อเนื่อง การบำเพ็ญภาวนาก้าวหน้าขึ้นมาก จิตใจสงบระงับปราศจากนิวรณ์ การพิจารณาธรรมก็แตกฉานแจ่มแจ้งไม่ติดขัด ครั้นออกพรรษาแล้ว หลวงตาซึ่งเฝ้าจับตามองหลวงพ่อมานาน เห็นหน่วยก้านและภูมิธรรมภูมิปัญญาน่าเลื่อมใส จึงชักชวนให้ข้ามโขงไปตั้งสำนักยังฝั่งลาวด้วยกัน แต่หลวงพ่อบ้างปฏิเสธอย่างสุภาพ จวนจะสิ้นปีหลวงตาจึงพาคณะย้ายออกจากสำนักธุดงค์ข้ามโขงไปฝั่งลาว อย่างที่พูดไว้

เห็นสมมุติ

หลังจากหลวงตาและคณะย้ายไปได้ ๗ วันแล้ว หลวงพ่อก็ออกจากสำนักสงฆ์แห่งนั้นบ้าง โดยจุดธูปมุ่งหน้าไปทางภูลังกา อำเภอบ้านแพ่ง จังหวัดนครพนม เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติซึ่งยังติดขัดอยู่ โดยที่หลวงพ่อก็มีอาการสะดุดในการเจริญสมาธิภาวนา ดังที่ท่านได้เล่าให้ลูกศิษย์ลูกหาฟังว่า

“...ไปถึงแค่นั้นแล้วเลยหยุด มันไม่ไป... สมมุตินะ... คล้ายๆ ว่าเราเดินมานี้ มันหยุดทรุดอยู่อย่างนี้ มันไม่ไปนะ แล้วก็กลับ... พูดถึงความรู้สึกพูดถึงเรื่องจิตของเรานะ... เราก็ทำไปทำมา มาถึงที่นี่ไม่มีที่ไปอีก หยุด อันนี้อันหนึ่ง อันที่สองนี่มันเป็นอย่างนี้ เดินมาชนนี้เลย แล้วก็กลับ แบบหนึ่ง ก็มันไม่มีอะไรจะชนแล้วก็ตกลงไป ก็ทำภาวนาไป เดินจงกรมไป เดี่ยวมันก็กลับมาอยู่ตรงนี้แหละ

นี่อะไรๆ ถ้ามองอยู่ในใจ

อะไรก็ช่างมันเถอะ มันตอบอย่างนี้

นานๆ ไปก็เลยหยุด พอไปอีกก็วกมาอีก นี่อะไรๆ มันมาทวงอยู่เรื่อย

ธรรมดาอยู่ปกติมันก็มีความรู้สึกอย่างนี้ จิตใจมันยังวุ่นวาย เลยคิดว่านี่คืออะไร ตรงที่มันเป็นในสมาธิเรา มันติดอยู่ในสมาธินั้น เมื่อเดินไปมันก็มีความรู้สึกว่า นี่คืออะไร มันมาทวงเรา

อยู่บ่อย ๆ คือ เรายังไม่รู้ทันมัน รู้ไม่ถึงขั้นที่ปล่อยวาง มันจึงติดตามอยู่

มามองเห็นพระในเวลานั้นมีใครหนอจะช่วยเราได้ นึกถึงท่านอาจารย์วัง ท่านไปอยู่ ยอดเขาภูลังกา ท่านมีเณรอยู่ ๒ องค์ แล้วก็มีพระรูปเดียวคือท่าน อยู่บนโน้นยอดเขานั้น ไม่เคยเห็นท่านหรรษา เราก็คิดว่าพระรูปนี้ ท่านต้องมีอย่างใดอย่างหนึ่งแหละ ท่านถึงมาอยู่อย่างนี้...”

หลวงพ่อก็ได้ขึ้นไปกราบนมัสการท่านอาจารย์วัง ได้สนทนาธรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ในการปฏิบัติกันอยู่ ๓ คืน เนื้อความจากการสนทนาธรรมของท่านทั้งสองถ่ายทอดจากคำบอกเล่า ของหลวงพ่อดังนี้

ท่านอาจารย์วัง : คราวหนึ่งกำลังเดินทำความเพียร เดินจงกรมหยุดอยู่กำหนดร่างกาย นี่มันจมลงไปดินเลย

หลวงพ่อ : รู้ตัวไหมครับ ?

ท่านอาจารย์วัง : รู้ ทำไมจะไม่รู้ รู้อยู่ มันก็จมลงไป กำหนดไปมันก็จมลงไปเรื่อย ๆ กำหนดรู้ว่ามันจะเป็นยังไงก็ให้มันเป็นไป มันก็จมลงไปเรื่อย มันถึงที่สุดแล้วละ ที่ไหนไม่รู้คือมัน ถึงที่สุดแล้วมันก็ขึ้นมา ขึ้นมาเลย แผ่นดินอยู่ตรงนี้มันขึ้นมามันไม่อยู่ ประเดี๋ยวก็ขึ้นไปโน้นอีกแล้ว ขึ้นไปโน้น ก็รู้มันอยู่นะ อัจฉริยะเหลือเกินว่ามันเป็นไปได้อย่างไร ที่นี้มันก็ขึ้นไป ๆ จนถึงปลายไม้ ร่างกายแตก บีม! ลำไสนี้ ใสน้อยใสมาก มันไปติดอยู่กิ่งไม้เป็นพวงเลย

หลวงพ่อ : ท่านอาจารย์ ไม่ใช่ฝันหรือครับ ?

ท่านอาจารย์วัง : ไม่ใช่ฝัน นี่ถ้าเราไม่รู้มัน มันจะเอาให้เราเป็นอย่างอื่น มันเป็นเรื่องจริง ๆ อย่างนั้น ในตอนนั้นก็เชื่อว่ามันเป็นจริง ๆ อย่างนั้น เดี๋ยวนี้เรารู้ที่อยู่เห็นอยู่ว่ามันเป็นอย่างนั้น ขนาดนี้แหละ ท่านอย่าไปพูดเล่นนิมิตอย่างอื่น ขนาดนี้มันเป็นได้ ถ้าหากว่าคนเราร่างกายแตก บีม! มันจะมีความรู้สึกอย่างไรนะ ใส่เป็นพวงเลยมันพันต้นไม้อยู่นั่น มันมันเหลือเกิน แต่เข้าใจว่า อันนี้คือนิมิต มันอยู่อย่างนี้ เชื่อในใจว่าไม่มีอะไรจะทำอันตรายเราได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นก็กำหนดดู เข้ามา ดูมาถึงจิต ขณะของจิตมันอยู่อย่างนี้แล้วก็หายไป เลยมานั่งคิด มันอะไรน้อ

หลวงพ่อ : ที่นี้ผมมากราบท่านอาจารย์ ผมจนปัญญาแล้ว ผมไม่ใช่เป็นอย่างนั้น มันเป็นอย่างอื่น คล้าย ๆ กับเราเดินไปบนสะพาน คล้าย ๆ สะพานนี้มันโด่ไปในแม่น้ำ เราก็ เดินไปแล้วก็หยุดอยู่ ไม่มีที่ไปอีกแล้วจะทำยังไง อย่างนี้ แล้วก็หันกลับมา บางที่มันก็เดินเข้าไปอีก มันเป็นในสมาธินะ ไปถึงตรงนั้นแล้วมันก็จบอยู่ไม่มีที่ไป เลยกลับมาอีก กำหนดไปมันไปไม่ได้ บางที่กำหนดไปมันมีอะไรมาขวางอยู่หน้าชน กัก! ไม่มีที่ไปอีกแล้ว มันเป็นนานนะครับอันนี้ มันคือ อะไรครับท่านอาจารย์

ท่านอาจารย์วัง : อันนี้มันหมด มันเป็นที่สุดแห่งสัญญาแล้ว เมื่อมันเป็นอย่างนั้นจะไปที่ไหน ก็ยืนมันอยู่ตรงนั้นแหละ ให้กำหนดอยู่ที่ตรงนั้น ถ้าเรายืนอยู่ที่ตรงนั้น มันจะแก้สัญญา มันจะเปลี่ยน ของของมัน ไม่ต้องไปบังคับมันเลย ถ้าเรากำหนดว่าอันนี้มันเป็นอย่างนี้ เมื่อมันเป็นอย่างนี้รู้สึก ว่า จิตมันเป็นอย่างไรไหม ให้รู้จักว่าเป็นอย่างนั้น ให้รู้เข้ามา ถ้ามันรู้สึก เดี๋ยวมันก็เปลี่ยน เปลี่ยน

สัญญา คล้าย ๆ กับว่าสัญญาของเด็กกับสัญญาของผู้ใหญ่ มันก็เปลี่ยนออกไปเป็นสัญญาของผู้ใหญ่ อย่างเด็กมันอยากจะเล่นของอย่างนี้ เมื่อมันเติบโตขึ้นมา มันเห็นของชิ้นนี้ไม่น่าจะเล่นเสียแล้ว มันก็เลยเล่นของอย่างอื่น มันเปลี่ยนเสียแล้ว

หลวงพ่ : อ้อ! เข้าใจครับ

ท่านอาจารย์วัง : อย่าพูดมากเกินไป มันหลายเรื่อง หลายเรื่อง คิดว่ามันเป็นไปได้ทุกอย่าง ก็แล้วกันเรื่องสมาธินี้ แต่มันเป็นทุกอย่างก็ช่างมันเถอะ เราอย่าไปสงสัยมัน อันนี้เมื่อเรามีความรู้สึกอย่างนี้ เต็มมันก็ค่อยหมดราคาของมันไป มันจิตสังขารไม่มีอะไรต่อไป ถ้าเราเข้าไปดูเลยกลายเป็นเปิด เต็มเปิดกลายเป็นไก่อ เต็มไปตามดูไก่ ไก่เป็นหมา ดูหมาไปเต็มกลายเป็นหมู เลยนุ่นไม่รู้จบสิ้น กำหนดรู้มัน เฟ่งมันตรงนี้ แต่ว่าอย่าเข้าใจว่าหมดนะ อย่าเข้าใจว่าหมด เต็มมันจะมีอีก แต่เราวางมัน รู้ไว้ในใจแล้วปล่อยวางเสมอ อย่างนี้ไม่เป็นอันตรายทั้งนั้น กำหนดอย่างนี้ให้มันมีรากฐานอยู่ อย่าไปวิ่งตามมัน พอเราแก้อันนี้ได้ มันก็ไปได้ มันมีช่วงของมันไป อดีตอนาคตต่อไปก็ทำนองเดียวกันนี้ แต่มันจะยิ่งหย่อนกว่ากันก็ได้ มันจะดีเลิศจะดีประเสริฐอะไรก็ช่างมันเถอะ มันจะต้องเป็นอย่างนั้น ให้ทำความเข้าใจจริง ๆ อย่างนั้น

หลวงพ่ : ทำไมบางคนเขาไม่มีอะไรล่ะครับ ไม่เป็นทุกข์ด้วยครับ ไม่มีอะไรที่จะขัดข้อง กายก็สบาย ใจก็สบาย ไม่มีอะไร

ท่านอาจารย์วัง : อันนี้มันเป็นบุญกรรมของ เรา มันก็ต้องสู้กันในเวลานี้ เวลาจิตมันรวมนี่ มันก็มาแย่งบัลลังก์ที่ตรงนี้ สิ่งที่มาแย่งไม่ใช่ของร้ายอย่างเดียวนะ ของดีก็มีนะ น่ารักก็มี เป็นอันตรายทั้งนั้นแหละ อย่าไปหมายมันมันเลย

หลังสนทนาธรรมกับท่านอาจารย์วัง หลวงพ่เกิดความเข้าใจในความละเอียดลึกซึ้งของธรรมปฏิบัติมากขึ้น

ครั้นพูดคุยเรื่องต่าง ๆ กันต่อพอสมควร หลวงพ่ก็กราบลาท่านอาจารย์วังกลับที่พัก

ในขณะที่พักอยู่บนกุฏิลังกา ได้เร่งความเพียรอย่างหนักพักผ่อนเพียงเล็กน้อย ไม่คำนึงถึงเวลาว่าเป็นกลางวันหรือกลางคืน คงยืนหยัดปฏิบัติไปอย่างต่อเนื่อง จิตพิจารณาเรื่องธาตุและสมมุติบัญญัติอยู่ตลอดเวลา

พักอยู่ที่กุฏิลังกาได้ ๓ วัน หลวงพ่ก็กราบลาท่านอาจารย์วัง

“ได้เดินลงมาจากกุฏิลังกา มาถึงวัดแห่งหนึ่งซึ่งตั้งอยู่เชิงเขา พอตีฝนตกจึงได้หลบฝน เข้าไปนั่งที่ใต้ถุนศาลา จิตก็กำลังพิจารณาสิ่งเหล่านี้อยู่ ทันใดขณะจิตก็ตั้งมั่นขึ้นแล้วก็เปลี่ยนไป มีความรู้สึกเหมือนเป็นคนละโลก ดูอะไรก็เปลี่ยนไปหมด กาน้ำที่ตั้งอยู่มองดูแล้วก็มีความรู้สึกว่าไม่ใช่กาน้ำ กระโถน ตั้งอยู่ก็เปลี่ยน บาตรก็เปลี่ยนไป ทุกอย่างเปลี่ยนสภาพไปหมด เหมือนหน้ามือกับหลังมือ เหมือนแดดจ๋าที่มีก้อนเมฆเคลื่อนมาบดบังแสงแดดก็วับหายไป เปลี่ยนขณะจิตไปวาบ ๆ ตั้งขึ้นมาก็เปลี่ยนวาบ เห็นขวดก็ไม่ใช่ขวด ดูแล้วก็ไม่เป็นอะไร เป็นธาตุ เป็นของสมมุติขึ้นทั้งนั้น ไม่ใช่ขวดแท้ ไม่ใช่กระโถนแท้ ไม่ใช่แก้วแท้ เปลี่ยนไปหมด เปลี่ยนไปเปลี่ยนมา ก็โน้มเข้าหา

ตัวเอง ดูทุกสิ่งในร่างกายของเราก็ดูไม่ใช่ของเรา ล้วนแต่ของสมมุติ”

ด้วยอาการของจิตที่เกิดขึ้นเช่นนี้ หลวงพ่อจึงสรุปว่า

“ผมเห็นว่าพระอริยบุคคลกับคนบ้านี้ดูไม่ออก คล้าย ๆ กัน เพราะมันติดปกติ อริยจิตนี้ถ้ามันตกกระแสนี้แล้ว ผมเห็นว่ากับคนบ้า แยกกันออกไม่ได้ง่าย ๆ คล้ายกัน แต่มีคุณธรรมต่างกัน”

หลวงพ่อก็กำชับลูกศิษย์ลูกหาให้มีความมั่นใจในผลของการปฏิบัติ ซึ่งผู้ปฏิบัติจะรู้ได้เองอย่างแจ่มแจ้ง ดังที่ท่านได้ประสบมาแล้ว

“...เรื่องการปฏิบัติอย่าไปลังเล ให้ทุ่มเทลงไป ให้จิตใจเข้มแข็ง ให้ปฏิบัติเข้าไปถึงจะไปพึ่งเทคนิคอยู่ที่ไหนก็ช่าง เรียนอยู่ที่ไหนก็ตาม รู้เหล่านี้นั้นรู้อยู่แต่ไม่รู้ไม่ถึง ถ้ารู้ไม่ถึงมันก็สงสัยลังเล ถ้ารู้ถึงมันก็จบ ถึงใครจะว่าอะไรมันก็ไม่เป็นอะไร มันเป็นของมันอย่างนั้น แน่นนอนอย่างนั้น เมื่อปกติจิตของเราเกิดขึ้นมา ใครจะหัวเราะ ใครจะร้องไห้ ใครจะดีใจ เสียใจก็ตามใจจะไม่หวั่นไหวต่อสิ่งทั้งปวงเลย...”

นอกจากนี้หลวงพ่อยังได้ข้อคิดเกี่ยวกับการภาวนาจากประสบการณ์ที่ภูลังกาว่า

“.. คนจะไปภาวนาคนเดียวมันก็ได้หรอก แต่ว่าบางคนมันเข้าไปก็มี วณอยู่ตรงนั้น มันได้สัมผัส แต่ทางใจของเรา ถ้ามีใครไปร้องบอกชี้ทางมันไปเร็ว มันมีทางที่จะพิจารณา ทุกคนต้องเป็นอย่างนี้ เวลาติดมันติดหนัก..”

จากภูลังกา หลวงพ่อมุ่งหน้าสู่วัดป่าหนองฮี เพื่อกกราบเยี่ยมหลวงปู่กนิริ การพบกันในครั้งนี้หลวงปู่ให้คำแนะนำสั้น ๆ ตามอัธยาศัยของท่านว่า

“ท่านชา การเที่ยวอุคตของท่านก็พอสมควรแล้ว ควรไปหาที่อยู่เป็นหลักเป็นแหล่งในที่

ราบ ๆ บ้างนะ”

หลวงพ่อกราบเรียนหลวงปู่ว่า

“กระผมตั้งใจจะรุดงค์กลับไปทางบ้านที่อุบลครับ”

“จะกลับบ้าน เพราะคิดถึงใครหรือเปล่า? ถ้าคิดถึงผู้ใด ผู้นั้นจะให้โทษแก่เรา”
หลวงปู่ทิ้งท้ายด้วยคำง่าย ๆ แต่ลึกซึ้งเช่นเคย

บุญนิมิตที่บ้านสวนกล้วย

จากบ้านหนองฮีหลวงพ่อเดินรุดงค์มุ่งหน้าสู่จังหวัดอุบลราชธานี โดยแวะพักและโปรดญาติโยมที่บ้านป่าตาวอำเภอลำทะเมนชัยอีกครั้งหนึ่ง และก่อนออกเดินทางต่อ ท่านได้รับเด็กชายชื่อทองดี เป็นศิษย์ติดตามไปด้วย

เมื่อเดินทางมาถึงบ้านก่อ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นบ้านเกิดของหลวงพ่อ ท่านได้แวะพักที่ป่าช้าบ้านก่อนอก เพื่อเยี่ยมเยือนโยมมารดาและญาติพี่น้อง และได้ฝึกหัดเด็กชายทองดีรวมทั้งเด็กชายเที่ยง (หลวงพ่อเที่ยง โชติธมฺโม ปัจจุบันเป็นเจ้าของวัดป่าอรัญญวาสีสาขาที่หนึ่งของวัดหนองป่าพง) ซึ่งขณะนั้นเด็กชายเที่ยงก็กำลังจะบวชเณรที่วัดก่อนอกอยู่พอดี

พอฝึกหัดเด็กทั้งสองให้รู้จักการบวชพอสมควรแล้ว หลวงพ่อจึงนำไปบรรพชาเป็นสามเณรที่วัดวารินทราราม

ขณะพักอยู่ในป่าช้าวัดก่อนอก ญาติสนิทมิตรสหายที่ใกล้ชิดคุ้นเคยกับหลวงพ่อดังแต่เป็นเด็ก ได้มานมัสการสนทนาด้วยความยินดี เพราะนับตั้งแต่ท่านออกรุดงค์แล้วก็ไม่ได้พบกันบ่อยนัก แต่การพบกันในครั้งนี้ เพื่อนสนิทคนหนึ่งของหลวงพ่อสังเกตเห็นว่า

เพื่อนรักของตนกลับมากราวนี้เปลี่ยนแปลงไปมาก จากคนที่พูดเก่ง ร่าเริง ชอบหัวเราะ กลายเป็นคนเงียบขรึม พูดน้อย ไม่หัวเราะร่าเริงเหมือนเดิม

หลวงพ่อพักอยู่ที่ป่าช้าวัดก่อนอกประมาณ ๑๕ วัน ได้ให้ข้อคิดคำแนะนำแก่มารดาและญาติมิตรพอสมควร โดยมีสามเณรเที่ยงนี้ก็นิยมเลื่อมใสในปฏิปทาอยู่เงียบ ๆ

หลังจากนั้นหลวงพ่อกับสามเณรทองดี ได้ออกเดินทางไปยังอำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ได้พักปักกลดอยู่ในป่าใกล้บ้านสวนกล้วย พิจารณาเห็นว่าเป็นสถานที่เหมาะแก่การบำเพ็ญภาวนาอย่างยิ่ง เพราะเป็นที่สงบ วิเวก มีสัตว์ป่านานาชนิด เช่น กระรอก กระแต ไก่ป่า อีแก้ง อีเห็น รวมทั้งเสือดาว เหมาะแก่การฝึกหัดสมาธิเป็นอย่างดี ในพรรษาปี พ.ศ.๒๔๙๒ นี้ จึงได้ตกลงใจจำพรรษาที่บริเวณป่าใกล้บ้านสวนกล้วย ซึ่งเป็นสถานที่ที่หลวงพ่อบอกว่า ท่านได้เกิดบุญนิมิตซึ่งเป็นความฝันที่ตัวท่านถือเอาว่า เป็นตอนที่สำคัญยิ่งในประวัติของท่าน บุญนิมิตดังกล่าวมีด้วยกัน ๓ ประการ ความหมายอันลึกซึ้งของบุญนิมิตแต่ละประการนั้น ย่อมเป็นสิ่งที่หลวงพ่อบอกเล่ารู้ประจักษ์เฉพาะตัวท่านเอง สำหรับเราท่านทั้งหลาย อย่างน้อยก็เป็นเรื่องแปลกที่ควรแก่การรับฟังและพิจารณาตามที่หลวงพ่อได้เล่าไว้ดังนี้

๑. คืนหนึ่งเมื่อหลวงพ่อดำเนินจงกรม นั่งสมาธิ เป็นเวลาพอสมควรแล้ว จึงพักผ่อนจำวัด ได้เกิดนิมิตฝันไปว่า มีคนเอาไข่มาคถวาย ๑ ฟอง พอหลวงพ่อรับแล้วจึงโยนไขไปข้างหน้า ไข่แตก เกิดเป็นลูกไก่ ๒ ตัววิ่งเข้ามาหา จึงยื่นมือทั้งสองออกไปรับข้างละตัว พอถูกมือก็กลายเป็น เด็กชาย ๒ คน พร้อมกับได้ยินเสียงบอกว่า คนอยู่ข้างขวามือชื่อบุญธรรม คนที่อยู่ทางซ้ายมือชื่อบุญอง หลวงพ่อดำเนินได้เลี้ยงเด็ก ๒ คนนั้นไว้ กำลังเติบโตน่ารักวิ่งเล่นได้แล้ว ต่อมาเด็กชายบุญธรรมเป็นโรค บิดอย่างแรง พยายามรักษาจนสุดความสามารถแต่ก็ไม่หาย จนกระทั่งเด็กนั้นได้ตายอยู่ในมือและ ได้ยินเสียงบอกว่า บุญธรรมตายแล้ว เหลือแต่บุญธรรมคนเดียว จึงรู้สึกตัวตื่นขึ้น แล้วเกิดคำถามขึ้นว่า นี่คืออะไร? มีคำตอบปรากฏขึ้นว่า นี่คือสภาวะธรรมที่เป็นเอง จึงได้หายความสงสัย

๒. ในคืนต่อมาก็มีอาการอย่างเดียวกัน พอเคลิ้มจะหลับไปก็เกิดนิมิตฝันว่าตัวท่านเองได้ ตั้งครรภ์ รู้สึกว่าไปมาลำบากมากเหมือนคนมีครรภ์จริง ๆ แต่มีความรู้สึกในนิมิตนั้นว่าตัวเองก็ยัง เป็นพระอยู่ เมื่อครรภ์แก่เต็มที่จะคลอดก็มีคนมานิมนต์ไปรับบิณฑบาต มองไปรอบ ๆ บริเวณ เป็นลำธาร กระตอมไม้ไผ่ขัดแตะกลางทุ่งนาและพระอยู่บนเรือน ๓ รูป ไม่ทราบว่ามีมาจากไหน โยมเขาพากันถวายอาหารบิณฑบาต พระ ๓ รูปนั้นฉันอยู่ข้างบน แต่หลวงพ่อรู้สึกว่าท้องแก่จะคลอด เขาจึงให้ฉันอยู่ข้างล่าง พอพระฉันจึงหันหลวงพ่อก็คลอดเด็กพอดี เป็นชายมีขนนุ่มนิ่มบน ฝ่ามือและฝ่าเท้า มีอาการยิ้มแย้มแจ่มใส ท้องปรากฏว่าแฟบลง นึกว่าตัวเองคลอดจริง ๆ จึงเอามือลูบคลำดู แต่ก็ไม่มีสิ่งประอะเปื้อนใด ๆ ทำให้นึกถึงที่พระพุทธรูปองค์ทรงประสูติจากพระครรภ์ มารดาคงจะไม่แปดเปื้อนมลทินใด ๆ เช่นกัน และเวลาฉันจึงหันพวกโยมพิจารณากันว่าท่านคลอด บุตรใหม่จะเอาอะไรให้ฉัน เขาจึงถวายปลาหมอบึง ๓ ตัว รู้สึกว่าเหนื่อยอ่อนไม่อยากฉัน แต่ก็ ฝืนใจฉันไปเพื่อฉลองศรัทธาเขา ก่อนจะฉันได้ส่งเด็กให้โยมอุ้มไว้ ฉันเสร็จเขาก็ส่งเด็กคืนมา พอถึงมือท่าน เด็กก็พลัดตกจากมือ แล้วจึงรู้สึกตัวตื่นขึ้น เกิดคำถามว่านี่คืออะไร มีคำตอบว่า นี่คือ สภาวะที่เป็นเองทั้งนั้น เลยมืดความสงสัย

๓. คืนที่สามต่อมาก็อยู่ในอาการอย่างเดิม พอพักผ่อนเคลิ้มหลับไปก็เกิดนิมิตไปว่า ได้รับ นิมนต์ให้ขึ้นไปบนยอดเขากับสามเณรรูปหนึ่ง ทางขึ้นเขานั้นเป็นทางวนขึ้นไปเหมือนกันหอย วันนั้น เป็นวันเพ็ญ ภูเขาที่สูงมาก พอขึ้นไปถึงแล้วรู้สึกว่าเป็นที่ร่มรื่นดี มีผ้าปูพื้นและกั้นเพดานสวยงามมาก จนหาที่เปรียบมิได้ แต่พอเวลาฉัน เขาก็นิมนต์ให้ลงมาที่ถ้ำข้างภูเขา มีโยมแม่พิมพ์และโยมน้ำมี พร้อมด้วยญาติโยมเป็นจำนวนมากไปถวายอาหาร อาหารที่ถวายนั้นโยมแม่ได้แต่งและผลไม้อื่น ๆ ส่วนน้ำมีได้ไถ่อย่างเปิดอย่างมาถวาย หลวงพ่อก็ทักขึ้นว่า โยมมีอยู่ตลาดเห็นจะมีความสุขนะ ได้ ไถ่อย่างเปิดอย่างมาถวายพระ โยมมีรู้สึกว่ามีอาการยิ้มแย้มแจ่มใสดี เมื่อฉันอาหารเสร็จแล้วได้ แสดงธรรมให้ฟังนานพอสมควร เมื่อเทศน์จบจึงรู้สึกตัวตื่นขึ้น

รักษาโรคด้วยธรรมโอสธ

ต้นปี พ.ศ. ๒๔๙๓ หลวงพ่อได้รับจดหมายจากพระมหาบุญมีซึ่งเป็นเพื่อนเคยปฏิบัติธรรม

ร่วมกัน ส่งข่าวเรื่องหลวงพ่อดำ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ ให้ทราบ จึงออกเดินทางจากบ้านสวนกล้วยสู่กรุงเทพฯ ได้ศึกษาแนวทางการปฏิบัติที่วัดปากน้ำ ประมาณ ๗ วัน จากนั้นก็เดินทางต่อไปยังวัดใหญ่ชัยมงคล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๙๓ - ๒๔๙๔ ซึ่งเป็นพรรษาที่ ๑๒ และ ๑๓ หลวงพ่อได้จำพรรษาอยู่ที่วัดใหญ่ชัยมงคล ได้พบกัลยาณมิตร ๒ ท่านคือพระอาจารย์ฉวย (ปัจจุบันพำนักอยู่ที่วัดเขาดินเกิด อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) และหลวงตาแปลก

ปีพ.ศ. ๒๔๙๔ ขณะปฏิบัติธรรมอยู่ที่วัดใหญ่ชัยมงคล หลวงพ่อได้เกิดเจ็บป่วยเป็นโรคเกี่ยวกับทางเดินอาหารมีอาการบวมขึ้นทางด้านซ้าย รู้สึกเจ็บปวดมาก ประกอบกับโรคหืดเรื้อรังที่เคยเป็นอยู่ได้กำเริบซ้ำเติมอีก ทำให้ได้รับความทุกข์ทรมานมาก หลวงพ่อจึงพิจารณาว่าตัวท่านอยู่ห่างไกลญาติพี่น้อง ในยามเจ็บป่วยคงไม่สะดวกที่จะไปรักษาที่โรงพยาบาล เพราะจะเป็นภาระแก่คนอื่น หลวงพ่อจึงคิดรักษาโรคของท่านด้วยธรรมโอสธ โดยการอดอาหาร ไม่ยอมฉัน ดื่มน้ำเพียงแต่น้ำนิด ๆ หน่อย ๆ เท่านั้น ทอดธุระในสังขารร่างกายของตัวเอง ทั้งไม่ยอมหลับนอน ได้แต่เดินจงกรมและนั่งสมาธิสลับกันไป เอาธรรมะเป็นที่พึ่ง ขอดายอยู่กับการปฏิบัติธรรม ความตั้งใจนี้เด็ดเดี่ยวแรงกล้ามาก จนถึงอัศจรรย์ใจตัวเองว่า คนเรานี้เมื่อถึงคราวฮึดสู้ขึ้นมาเพื่อต่อสู้กับความตาย รู้สึกว่าจิตใจมีความหนักแน่นมั่นคง ไม่สะทกสะท้านต่อความตายเลยแม้แต่นิดเดียว รุ่งเช้าเมื่อเพื่อน ๆ ภิกษุไปบิณฑบาต ก็เดินจงกรม พอเพื่อนกลับจากบิณฑบาตก็ขึ้นกุฏิทำสมาธิต่อไปมีอาการอ่อนเพลียทางร่างกายบ้าง แต่กำลังใจรู้สึกดีมาก ไม่กลัวตาย ไม่ย่อท้อต่อสิ่งทั้งปวง

หลวงพ่อดอดอาหารได้ ๘ วัน ท่านอาจารย์ฉวยจึงขอร้องให้กลับฉันอาหารดังเดิม โรคภัยในกายปรากฏว่าหายไป ทั้งอาการบวมที่ท้อง ทั้งโรคหืด ไม่กำเริบอีก จึงยอมฉันอาหารเป็นปกติ

หาเกาะในใจ

ในระยะที่จำพรรษาอยู่ที่วัดใหญ่ชัยมงคลนั้น หลวงพ่องดการแสดงธรรมสอนคนอื่นทั้งหมด มุ่งแต่การเจริญสมาธิภาวนาอย่างเดียว เมื่อออกพรรษาแล้วได้เดินทางไปแสวงวิเวกที่เกาะสีชัง ได้รับความสงบทางใจ ตลอดเวลาที่บำเพ็ญธรรมอยู่บนเกาะแห่งนี้เป็นเวลา ๑ เดือน ทำให้ได้คติข้อคิดในทางธรรมว่า

“ชาวเกาะสีชังได้อาศัยพื้นดินบนเกาะอันมีน้ำทะเลล้อมรอบ พื้นดินบนเกาะที่ตั้งอยู่ได้ต้องอยู่สูงพ้นจากน้ำจริง ๆ เกาะสีชังเป็นที่พึ่งภายนอกของร่างกาย แต่การที่เรามาอาศัยเกาะสีชังก็เพื่อหาเกาะที่พึ่งทางใจ ซึ่งกิเลสตัณหาท่วมไม่ถึง แม้เราจะอยู่บนเกาะสีชัง แต่เราจะต้องค้นหาเกาะภายในใจอยู่ต่อไป เพื่อให้เป็นเกาะที่พึ่งทางใจ เกาะทางใจนี้ล้อมรอบด้วยทะเลแห่งกิเลสตัณหา คนที่ยังไม่พ้นไปจากกิเลส ตัณหา อุปาทาน และอกุศลกรรม ก็เปรียบได้กับคนที่ลอยคออยู่ในทะเล ซึ่งมีหวังจมน้ำตาย หรือไม่ก็ต้องผจญกับสัตว์ร้ายในทะเล เช่น ปลาฉลาม เป็นต้น”

ออกจากเกาะสีชังกลับมาวัดใหญ่ฯ ที่อยุธยาอีกครั้ง พักอยู่นานพอสมควรจึงได้เดินทางขึ้น

อีสานกลับไปบ้านเกิดที่อุบลราชธานี พอญาติพี่น้องรู้ข่าว ต่างพากันมานมัสการด้วยความยินดี เพราะจากกันมานานถึง ๒ ปี โดยไม่ทราบข่าวคราวกันเลย หลวงพ่อกลับมาคราวนี้ก็มีท่าทีน่าครุฑาเลื่อมใสมาก ญาติมิตรจึงให้ความเคารพยำเกรง ท่านแนะนำสิ่งใดทุกคนก็สนใจฟัง ไม่แสดงอาการโต้แย้งใด ๆ ทำให้โยมแม่และญาติพี่น้องหลายคน เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องบาปบุญคุณโทษยิ่งขึ้น คืบหนึ่ง พระเทียง โชติธมฺโม ซึ่งเมื่อครั้งเป็นสามเณรเคยได้รับการอบรมสั่งสอนจากหลวงพ่อดีได้เข้ามาราบการขอพึ่งธรรม และตัดสินใจออกปากฝากตัวเป็นศิษย์ ขอติดตามออกบำเพ็ญกรรมฐาน แต่หลวงพ่อกลับนิ่งเฉยไม่ตอบรับและไม่ปฏิเสธ ทำให้พระเทียงเกิดลังเลและรู้สึกผิดหวัง เมื่อนั่งนิ่งกันอยู่ชั่วครู่ หลวงพ่อได้เอ่ยขึ้นว่า

“ทำไมถึงอยากไป”

“กระผมเห็นว่าอยู่ที่นี้ไม่มีอะไรดีขึ้น จึงอยากไปปฏิบัติเหมือนครูบาอาจารย์บ้างครับ” พระเทียงตอบพร้อมกับใจชื้นขึ้นมาเล็กน้อย

“เฮ้อ! ถ้าจะไปจริง ๆ ให้ท่านทองดี (สามเณรทองดีบวชเป็นภิกษุแล้ว) เขียนแผนที่บอกทางไปบ้านป่าตาวให้นะ แล้วไปรอผมอยู่ที่นั่น”

เมื่อแนะนำแนวทางปฏิบัติแก่ญาติพี่น้องพอสมควรแล้ว หลวงพ่อก็ออกจาริกปฏิบัติภาวนาตามสถานที่วิเวกต่าง ๆ ต่อไป จนกระทั่งถึงบ้านป่าตาว อำเภอลำทะเมนชัย และได้พำนักจำพรรษา

กุฏิหลวงพ่ที่วัดถ้ำหินแตก

ปี พ.ศ. ๒๔๙๕ (พทธศักราช ๑๔) อยู่ที่ลานหินแตก ซึ่งต่อมาชาวบ้านเรียกกันว่า วัดถ้ำหินแตก
ในปีนั้นหลวงพ่ोजำพรรษาพร้อมกับพระภิกษุสามเณรหลายรูป มีพระเถียงกับพระทองดีรวม
อยู่ด้วย ท่านได้นำหมู่คณะประพาศปฏิบัติอย่างอุกฤษฏ์ บางวันเดินจงกรมนั่งสมาธิกันตลอดวันตลอดคืน
โดยให้ข้อคิดแก่ศิษย์ว่า

“อย่าพากันติดในสมมุติบัญญัติจนเกินไป ที่ว่าเป็นกลางวันกลางคืนนั้น มันเป็นการสมมุติของ
ชาวโลกเท่านั้นเอง เมื่อกล่าวโดยปรมัตถธรรมแล้ว ไม่มีกลางวันกลางคืน ไม่มีข้างขึ้นข้างแรม
ฉะนั้นเรามาสมมุติกันใหม่ ให้กลางวันเป็นกลางคืน ให้กลางคืนเป็นกลางวันก็ได้ ถ้าเราคิดได้ว่า
กลางวันหรือกลางคืนก็ไม่แตกต่างกัน เราก็จะทำความเพียรโดยไม่อ้อางเวลา”

วันหนึ่ง หลวงพ่อสังเกตเห็นพระเถียงฉันยาบางอย่างอยู่เป็นประจำ จึงถามว่า

“ท่านเถียง ฉันยาพวกนี้มานานแล้วหรือ?”

“กระผมฉันมาหลายปีแล้วครับ”

“แล้วมันดีขึ้นไหม?”

“พอทุเลาลงบ้างครับ”

หลวงพ่อนิ่งอยู่ชั่วครู่แล้วพูดขึ้นว่า

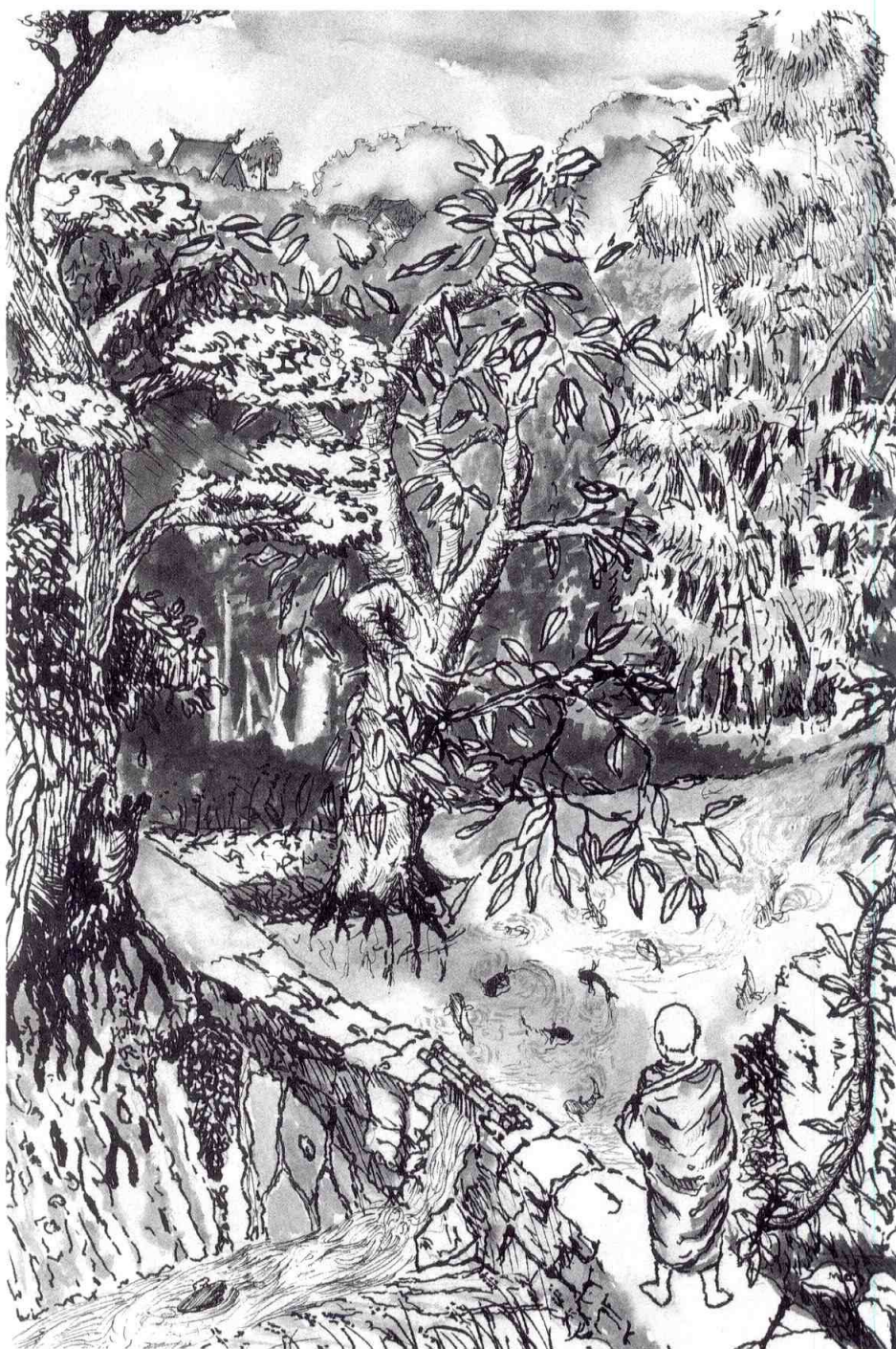
“เออ! ฉันยาพวกนี้ก็นานแล้ว ยังไม่เห็นว่ามันจะหายสักที เอาจันโยนทิ้งไปเสีย แล้วมา
ฉันยาขนานใหม่กัน คือฉันอาหารให้น้อย นอนให้น้อย และพูดให้น้อย แล้วทำความเพียรเดินจงกรม
นั่งสมาธิให้มาก ลองทำดูนะ ถ้ามันไม่หาย เราก็ยอมตายไปเสีย”

ชาวบ้านป่าตาวในสมัยนั้น ส่วนใหญ่เป็นชาวนาที่ค่อนข้างยากจน แม้จะมีจิตศรัทธาต่อการ
ทำบุญกุศล แต่ก็ขัดสนเรื่องความเป็นอยู่ จึงอุปัฏฐากพระสงฆ์ตามมีตามได้แบบชาวบ้านอีสานใน
สมัยนั้น คือมีข้าวเหนียว พริก เกลือหรือแจ่ว ผักสด ๆ และกล้วยบ้างบางวัน

กินเหยื่อแล้วก็น่าสงสาร

แม้จะอดอยากขาดแคลนสักปานใดหลวงพ่อกับศิษย์ก็คงบากบั่นหมั่นเพียรเจริญภาวนาอย่าง
ไม่ย่อท้อ กลับนี้่อมเอาความอดอยากขัดสนมาเป็นครูผู้สอนให้มีความอดทน ไม่เห็นแก่ปากแก่ท้อง
แต่วันหนึ่งก็มีสิ่งมาทดสอบความมุ่งมั่นของท่าน บริเวณสำนักที่หลวงพ่อดำรงอยู่นั้น ด้านทิศเหนือ
เป็นแอ่งน้ำใหญ่มีปลาชุกชุมมาก เวลาฝนตกหนักน้ำล้นฝั่ง ปลากระโดดเกยกายตามน้ำมา เพื่อจะ
เข้าไปในแอ่งน้ำใหญ่ บางตัวเร็วแรงดี ก็ข้ามคันหินธรรมชาติที่กั้นเป็นขอบแอ่งน้ำขึ้นไปได้ แต่
บางตัวหมดกำลังเสียก่อน กินอนดินกระเสือกกระสนหายใจพะงาบ ๆ อยู่บนคันหินนั้น หลวงพ่อ
สังเกตเห็น ก็ได้ช่วยจับมันปล่อยลงไปในแอ่งน้ำอยู่บ่อย ๆ

เช้าวันหนึ่งก่อนออกบิณฑบาต หลวงพ่อได้เดินไปดูปลาที่คันหินเช่นทุกเช้า พบว่าเช้าวันนั้น
มีคนเอาเบ็ดมาตกปลาไว้ตามริมแอ่งน้ำเป็นระนาว เห็นมีปลาติดเบ็ดอยู่ ท่านก็ช่วยมันไม่ได้เพราะ
เบ็ดมีเจ้าของ ได้แต่มองด้วยความสลดใจ รำพึงว่า “เพราะปลากินเหยื่อเข้าไป เหยื่อนั้นมีเบ็ด

ด้วยปลาจึงติดเบ็ด เห็นปลาติดเบ็ดแล้วก็สงสาร เพราะความหิวแท้ ๆ ปลาจึงกินเหยื่อที่เขาล่อ
เอาไว้ ดิ้นท่าอะไร ๆ ก็ไม่หลุด เป็นกรรมของปลาเองที่ไม่พิจารณา คนเราก็เช่นเดียวกัน หาก
กินอาหารมูมมามไม่เลือกไม่พิจารณา ย่อมเป็นเหมือนปลาหลงกินเหยื่อแล้วติดเบ็ด เป็นอันตราย
แก่ตนเองได้ง่าย ๆ”

หลังจากไปบิณฑบาตกลับมาเข้าวันนั้น หลวงพ่อได้พบว่า โยมชาวบ้านได้เอาอาหารพิเศษ
มาถวาย คือต้มปลาตัวโต ๆ ทั้งนั้น ทำให้หลวงพ่อนึกได้ว่า ทันทีว่า ต้องเป็นปลาติดเบ็ดที่ท่านเห็น
เมื่อรุ่งเช้านั้นแน่ ๆ บางทีอาจเป็นปลาที่ได้เคยช่วยชีวิตเอามันปล่อยลงน้ำมาแล้วก็ได้ เกิดความ

รู้สึกรังเกียจไม่อยากฉันทันที เมื่อโยมถวายจึงเพียงแต่รับไว้ตรงหน้าแต่ไม่ยอมฉัน ถึงแม้อาหารไม่ค่อยมี มีแต่ปลาร้าแจ่วบองกับผัก อด ๆ ยาก ๆ ก็ตาม แต่ท่านก็ไม่ยอมฉันต้มปลาของชาวบ้าน เพราะกลัวว่าถ้าฉันไปแล้วโยมอาจดีใจถือว่าคงได้บุญใหญ่ จะไปตกเบ็ดเอาปลาในแอ่งมาต้มแกงถวายอีกในวันต่อ ๆ ไป ในที่สุดปลาก็คงหมดแอ่ง หลวงพ่อจึงหยิบถ้วยต้มปลาส่งให้พระทองดี ซึ่งนั่งอยู่ข้าง ๆ พระทองดีสังเกตเห็นหลวงพ่อก็ไม่ฉัน ก็ไม่ยอมฉันเหมือนกัน ชาวบ้านเห็นดังนั้นจึงถามขึ้นว่า

“ท่านอาจารย์ บัณฑิตต้มปลาบ้อ ชะน้อย?”

(ท่านอาจารย์ไม่ฉันต้มหรือครับ?)

“บ่ดอก ชิโตนมัน” หลวงพ่อตอบ

(ไม่หрок สงสารมัน)

โยมคนนั้นถึงกับอึ้งไปชั่วครู่ แล้วจึงรำพึงว่า

“ถ้าแมนผม คือสือดบได้ดอก”

(ถ้าเป็นผม คงจะอดไม่ได้หрок)

นับตั้งแต่นั้น ชาวบ้านก็ไม่มารบกวนปลาในแอ่งน้ำนั้นเลย และพวกเขายังถือกันว่ามันเป็นปลาของวัดที่ควรช่วยกันรักษาอีกด้วย

ปลีกตัว

ปี พ.ศ. ๒๔๙๖ (พรรษาที่ ๑๕) หลวงพ่อกับลูกศิษย์ยังคงพำนักอยู่ที่บ้านป่าตาวต่อเป็นปีที่สอง แต่ในพรรษาหลวงพ่อได้ปลีกตัวไปอยู่ตามลำพังบนภูอกอยซึ่งอยู่ห่างจากถ้ำหินแตกประมาณ ๓ กิโลเมตร และได้มอบหมายให้พระอาจารย์วน ปุณฺณ เป็นผู้ดูแลภิกษุสามเณรในที่พักสงฆ์ถ้ำหินแตก แทนชั่วคราว ตอนเช้าหลวงพ่อกับออกบิณฑบาตแล้วกลับมาฉันภัตตาหารร่วมกับภิกษุสามเณร ฉันเสร็จก็กลับขึ้นไปบำเพ็ญธรรมที่ภูอกอยตามเดิม

สำหรับติกาที่ท่านได้กำหนดขึ้นเพื่อให้ภิกษุสามเณรทุกรูปที่จำพรรษาอยู่ ณ ที่พักสงฆ์ถ้ำหินแตก ได้ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติอย่างเคร่งครัดตลอดพรรษาก็คือ ไม่ให้จำวัด (นอน) ในเวลากลางคืน ให้ทำความเพียร เป็นต้นว่า เติมน้ำดื่ม นั่งสมาธิ สลับกันไปจนตลอดคืน พอสว่างได้เวลาก็ตอบิณฑบาตไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ ระยะทางบิณฑบาตบางหมู่บ้านก็ ๓ กิโลเมตร บางหมู่บ้านก็ ๕ - ๖ กิโลเมตร กว่าที่จะกลับมาฉันก็เวลาประมาณ ๐๙.๐๐ น. ฉันเสร็จล้างบาตรกลับกุฏิเวลาประมาณ ๑๐.๐๐ น. กลับถึงกุฏิทำความเพียร ได้เวลาพอสมควรจึงพักผ่อนจำวัด จนถึงเวลา ๑๕.๐๐ น. ตีระฆังเป็นสัญญาณให้ลุกขึ้นกวาดลานวัดหรือกระทำกิจอื่น ๆ ถ้าหากมี เวลา ๑๘.๐๐ น. ให้เสียงสัญญาณระฆัง ทำวัตรเย็น หลังจากนั้นก็ทำความเพียรต่อไปจนตลอดคืน ๒ เดือนแรกให้ภิกษุสามเณรทุกรูปถือปฏิบัติตามอัยยาศัย แล้วแต่ใครจะนั่งสมาธิหรือเดินจงกรมก็ชั่วโมงก็ได้สลับกันไปเรื่อย ๆ พอเดือนสุดท้ายให้ทำอย่างเดียวกันก็คือ คืบไหนใครอยากจะทำเดินจงกรมตลอดคืนจนสว่าง

ก็ได้ หรือจะนั่งสมาธิอย่างเดียวจนสว่างก็ได้ ไม่ให้สลับกัน ภายในคืนนั้น ส่วนหลวงพ่от่านก็เร่งปฏิบัติของท่านอย่างหนักเช่นเดียวกัน เมื่อถึงวันอุโบสถท่านจึงจะให้โอวาทแก่ภิกษุสามเณรและญาติโยมครั้งหนึ่ง วันธรรมดาก็ให้ทุกท่านถือปฏิบัติตามระเบียบข้อกติกาที่ได้ตกลงกันไว้ทุกประการตลอดพรรษา

ป่วยแต่กาย

ในระหว่างที่พำนักอยู่โดดเดี่ยวบนภูอกอย หลวงพ่ออาพาธด้วยโรคเหงือกบวมทั้งข้างบนข้างล่างเจ็บปวดทุกซีกเหลือจะพรรณนา ได้รักษาด้วยอำนาจตบะธรรม มีขันติความอดทนเป็นที่ตั้ง ทำจิตให้สงบ แล้วพิจารณาว่าความจริง เรามีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา จะล่วงพ้นความเจ็บไข้ไปไม่ได้ หลวงพ่ออดทนอดกลั้น ฝึกให้รู้เท่าทันสภาวะธรรมที่ปรากฏ สู้ด้วยอำนาจสมาธิและปัญญา จนแยกโรคปวดฟันซึ่งเป็นอาการทางกายให้ขาดออกจากใจ ไม่ยอมให้ใจป่วยพร้อมกับกายด้วยเป็นโรค ๒ ชั้น โรคปวดฟันได้ทรมาณสังขารของหลวงพ่อ ๗ วัน จึงได้หายไปด้วยอำนาจธรรมโอสภ

พอออกพรรษาหลวงพ่อลงมาพักที่วัดถ้ำหินแตก แล้วให้พระเณรแยกย้ายกันไปภาวนาในป่าตามลำพัง กำหนดให้ ๗ วันมารวมกันที่ลานหินแตกครั้งหนึ่ง หลวงพ่อพาลูกศิษย์ประพฤติปฏิบัติเช่นนั้น จนกระทั่งถึงปลายเดือน ๓ ของปี พ.ศ. ๒๔๙๗ โยมแม่พิมพ์ (โยมมารดาของหลวงพ่อ) พร้อมกับผู้ใหญ่ลา (พี่ชาย) และญาติมิตรชาวบ้านก่ออีก ๕ คน ได้เดินทางมานิมนต์หลวงพ่อ ให้กลับไปโปรดญาติโยมทางบ้านก่อบ้าง

หลวงพ่อพิจารณาเห็นว่า ถึงเวลาสมควรแล้วที่จะได้ให้ธรรมานุเคราะห์แก่ผู้มีพระคุณ จึงรับนิมนต์ และให้โยมแม่พิมพ์กับญาติมิตรขึ้นรถกลับไปก่อน จากนั้นหลวงพ่อได้เรียกลูกศิษย์มาประชุมกัน แล้วมอบให้พระเที่ยง พระทองดีกับพระเณรบางส่วน อยู่ดูแลสำนัก (ต่อมาพระเที่ยงได้ติดตามไปอยู่กับหลวงพ่ที่วัดหนองป่าพง ส่วนพระทองดีไปเรียนปริยัติธรรมที่กรุงเทพฯ) เมื่อตกลงกันเรียบร้อยแล้ว หลวงพ่อกับพระภิกษุสามเณรอีกส่วนหนึ่ง ก็อำลาชาวบ้านป่าตาว ออกเดินทางกลับสู่มาตุภูมิ

ลานปฐมาสน์ วัดหนองป่าพง บริเวณต้นมะม่วง
ที่หลวงพ่อบัณฑิตในวันแรกที่ได้เข้าไปในดงป่าพง